

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 16 mars justerades.

§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2021/22:432

Till riksdagen

Interpellation 2021/22:432 Klimatpolitiska rådets granskningsrapport
av Jens Holm (V)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 29 april 2022.
Statsrådet har inte möjlighet att besvara interpellationen inom anvisad tid
på grund av redan inbokade engagemang.

Stockholm den 5 april 2022

Miljödepartementet

Annika Strandhäll (S)

Enligt uppdrag

Egon Abresparr

Expeditionschef

Interpellation 2021/22:433

Till riksdagen

Interpellation 2021/22:433 Priset på insatsvaror och jordbrukets lönsamhet

av Staffan Eklöf (SD)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 29 april 2022.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade arrangemang.

Stockholm den 5 april 2022

Näringsdepartementet

Anna-Caren Säterberg (S)

Enligt uppdrag

Annica Sandberg

Expeditionschef

Prot. 2021/22:94
6 april

Interpellation 2021/22:436

Till riksdagen

Interpellation 2021/22:436 Mottagandet av kvotflyktingar
av Ludvig Aspling (SD)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 29 april 2022.

Stockholm den 5 april 2022

Justitiedepartementet

Anders Ygeman (S)

Enligt uppdrag

Jenny Kvarnholt

Expeditionschef

Interpellation 2021/22:437

Till riksdagen

Interpellation 2021/22:437 Danmarks åtgärder mot gängkriminaliteten
av Pontus Andersson (SD)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 29 april 2022.

Stockholm den 5 april 2022

Justitiedepartementet

Morgan Johansson (S)

Enligt uppdrag

Jenny Kvarnholt

Expeditionschef

§ 3 Anmälan om granskningsrapport

Andre vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till kulturutskottet:
RiR 2022:7 Operation Rädde branschen – statens krisstöd till idrott och kultur under coronapandemin

§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2021/22:206, 208, 212, 215 och 218 till civilutskottet

2021/22:207 och 210 till miljö- och jordbruksutskottet

Skrivelse

2021/22:205 till justitieutskottet

Motioner

2021/22:4477, 4491, 4496, 4498 och 4501–4503 till finansutskottet
2021/22:4466 till näringsutskottet
2021/22:4486 och 4495 till civilutskottet
2021/22:4470, 4485 och 4492 till arbetsmarknadsutskottet
2021/22:4494, 4497, 4500 och 4505 till näringsutskottet
2021/22:4504 till trafikutskottet

Prot. 2021/22:94

6 april

EU-dokument

COM(2022) 108 till näringsutskottet
COM(2022) 120 till finansutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 27 maj*.
COM(2022) 135 och COM(2022) 145 till näringsutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 27 maj*.

§ 5 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Finansutskottets betänkande
2021/22:FiU47 Extra ändringsbudget för 2022 – Åtgärder för att stärka rikets militära försvar och kompensation till hushållen för höga elpriser

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande
2021/22:MJU21 Jordbrukspolitik

Trafikutskottets betänkanden
2021/22:TU9 Fjärde järnvägspaketet och andra järnvägsfrågor
2021/22:TU10 Genomförande av direktivet om elektroniska vägtullssystem

Utbildningsutskottets betänkanden
2021/22:UbU15 Grundläggande om utbildning
2021/22:UbU18 Vuxenutbildning

§ 6 Ett teknik neutralt krav på underskrift av regeringsbeslut

Konstitutionsutskottets betänkande 2021/22:KU12
Ett teknik neutralt krav på underskrift av regeringsbeslut (prop. 2021/22:40)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 15.)

Anf. 1 KARIN ENSTRÖM (M):

Fru talman! Terrorism innefattar brottslighet av mycket allvarlig och systemhotande natur och är ett av de allvarligaste hoten mot vår demokrati. Den våldsbejakande högerextremistiska miljön och den våldsbejakande islamistiska miljön utgör de främsta terrorattentatshoten mot Sverige. Och attentatshotet är fortsatt förhöjt. Det finns även andra religiösa eller sekulära terroristorganisationer som har anhängare i Sverige, framför allt etnoseparatistiska grupper. Våldsbejakande vänsterextremister är också verkamma i vårt land. I samtliga av dessa våldsbejakande extremistmiljöer har man internationella kontakter med likasinnade.

Vårt arbete för att bekämpa terrorismen måste fortsätta. Ett led i detta är det ärende vi nu debatterar och som vi ska besluta om i dag. Enkelt uttryckt handlar detta förslag om att göra det möjligt att göra det förbjudet att vara medlem i en terroristorganisation. Betänkandet heter *Föreningsfrihet och terroristorganisationer*. Enligt 2 kap. 1 § första stycket regeringsformen är var och en mot det allmänna tillförsäkrad föreningsfrihet. Den definieras som en frihet att sluta sig samman med andra för allmänna eller enskilda syften. Det är en väldigt viktig frihet och rättighet som vi har i Sverige. Därför får föreningsfriheten bara under vissa snävt avgränsade förutsättningar avgränsas genom vanlig lag.

Regeringen har nu i en proposition föreslagit en ändring i regeringsformen som innebär utökade möjligheter att genom lag begränsa föreningsfriheten när det gäller sammanslutningar som ägnar sig åt eller understöder terrorism. Denna förändring kommer att göra det möjligt att införa en bredare kriminalisering av deltagande i en terroristorganisation eller ett förbud mot terroristorganisationer.

Detta är naturligtvis en avvägning, men vi moderater, liksom utskottsmajoriteten, delar regeringens uppfattning att de skäl som talar för att lagstiftaren bör ges en möjlighet att genom begränsningar i föreningsfriheten ingripa mot sammanslutningar som ägnar sig åt terrorism är påtagligt starkare än de argument som kan anges mot en sådan ordning. Enligt utskottets mening talar därför starka skäl för en ny begränsningsregel som utökar möjligheterna för oss att i lag begränsa föreningsfriheten när det gäller detta.

Men det är inte så lätt som det kan tyckas. Beslut om att ändra grundlag fattas enligt 8 kap. 14 § regeringsformen nämligen genom två likalydande beslut i riksdagen. Genom det första beslutet antas grundlagsförslaget som vilande. Det andra beslutet får inte fattas tidigare än att det efter det första beslutet har hållits val till riksdagen i hela riket och att den nyvalda riksdagen har samlats. Därför föreslår utskottet, fru talman, att riksdagen som vilande antar regeringens förslag till lag om ändring i regeringsformen.

Men med detta sagt är jag inte nöjd. Jag anser inte att regeringen har prioriterat arbetet mot terrorism trots ett försämrat säkerhetsläge och en höjd terrorhotnivå. Lagstiftningsarbetet på detta område har dragit ut på

tiden, och det har lämnat Sverige sårbart. Ansvaret för detta faller helt och hållet på regeringen.

Det var mot bakgrund av den höjda terrorhotnivån som Moderaterna slöt två överenskommelser om åtgärder mot terrorism med regeringen och flera av riksdagens partier 2015 respektive 2017. Vi enades över partigränserna om viktiga initiativ för att stärka Sveriges säkerhet. I terroröverenskommelsen från 2017 enades partierna om att utreda en kriminalisering av samröre med terroristorganisationer och att snabbt lämna förslag till lagstiftning.

Lagstiftningen om samröre, som fanns med i denna överenskommelse och som skulle ges hög prioritet av regeringen, drogs i stället i långbänk. Frågan om deltagande i en terroristorganisation har även den dragit ut på tiden. Och detta kan genomföras först efter nästa val. I flera länder finns redan lagstiftning på plats som kriminaliserar deltagande i en terroristorganisation, vilket underlättar kampen mot terrorismen. Men i Sverige kommer det, som sagt, att dröja.

Fru talman! Vi har en reservation i detta betänkande. Den rör inte propositionens förslag, utan den rör andra typer av organisationer. Vi tycker att man skulle kunna ha ett undantag från föreningsfriheten även här. Det handlar om de kriminella gängen, och det handlar om våldsbejakande extremism.

Med hänsyn till den samhällsfara som de kriminella gängen i Sverige representerar finns det starka skäl att överväga en kriminalisering av att delta i ett kriminellt gäng. För att möjliggöra det krävs det dock att föreningsfriheten begränsas, vilket vi anser vore fullt rimligt. Föreningsfrihetens syfte har aldrig varit att skydda kriminellas rätt att organisera sig, inte heller terroristernas.

Vi anser därför att regeringen snarast bör lägga fram förslag som innebär att ett undantag från föreningsfriheten utformas så att även kriminella sammanslutningar och gäng omfattas. Vi anser också att regeringen bör se över möjligheten att begränsa den grundlagsskyddade föreningsfriheten för alla former av våldsbejakande extremism.

I det demokratiska samhället ska förändring ske genom övertygelse och fri debatt, inte genom våld och hot. Enligt vår mening bör därför ett förbud mot deltagande i alla våldsbejakande organisationer införas oavsett ideologiska motiv. Ett förbud skulle markera var gränsen går när det gäller demokratin, och det skulle försvåra för våldsbejakande organisationer att driva sin verksamhet samt göra det möjligt att straffa dem som med hot och våld undergräver vårt fria och öppna samhälle.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 2 i betänkandet.

Anf. 2 FREDRIK LINDAHL (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 2 i KU13 *Föreningsfrihet och terroristorganisationer*. Föregående talare har på ett föredömligt sätt redogjort för bakgrunden till detta ärende, men jag vill understryka följande: Föreningsfriheten är en fundamental del av demokratin. Utan förmågan att organisera sig lagenligt i olika former av frivilliga sammanslutningar tappar demokratin sitt djup och civilsamhället sin livskraft.

Dessvärre befinner vi oss nu i en situation där föreningsfriheten missbrukas. I en situation där våldet eskalerar – det är bland annat skjutningar och avrättningar på öppen gata – är det inte brottsligt att delta i ett kriminellt gäng.

Regeringens förslag om att begränsa föreningsfriheten för terrorism är positivt, men det är tyvärr inte tillräckligt långtgående.

Det problem som är verkligt brådskande i Sverige i dag är just brottsligheten. Den undergräver samhällets strukturer på djupet och fungerar som en grogrund för allvarigare problem, till exempel terrorism. Genom att inte kväva dessa kriminella beteenden i deras linda skapar man i stället en situation där de blir större framgent.

Sverigedemokraterna har återkommande krävt att man ska börja utreda frågan om att undanta kriminella sammanslutningar från föreningsfriheten. Regeringens ovilja att påbörja en utredning betyder nu i stället att vi kan få till stånd en fungerande lagstiftning på det här området som tidigast efter valet 2026.

Grundlagsändringar bör som vi alla vet vara mycket väl avvägda. I det här fallet kan man dock säga att regeringens oförmåga att agera i tid hämmar möjligheten att slå mot den grova organiserade brottsligheten.

I samband med den här lagändringen hade regeringen också kunnat se över hur föreningsfriheten kan anpassas för att bekämpa alla former av våldsbejakande extremism. Vår demokrati bygger på åsiktsutbyte. Förändringar ska ske genom det fria samtalet, inte genom det laglösa våldet. Vilka ideologiska motiv de som brukar våld säger sig ha är egentligen inte särskilt relevant i sammanhanget. Alla aktörer som brukar våld i det fria, demokratiska samhället bryter mot de principer som demokratin bygger på.

Anf. 3 MIA SYDOW MÖLLEBY (V):

Fru talman! Det är i dag straffbart att utföra terrordåd. Det är straffbart att finansiera terror. Det är straffbart att uppmana till terror. Det är straffbart att rekrytera någon för att utföra terrordåd. Det är straffbart att lämna ekonomiskt stöd till någon som på något sätt är inblandad i någonting med anknytning till terror. Det är straffbart att resa utrikes för att delta i terrorverksamhet, och det är straffbart att påbörja en resa om avsikten är att delta i terrorverksamhet oavsett vad som händer sedan och så vidare.

Det är med andra ord förbjudet och straffbart att förbereda, planera och utföra terrordåd.

Ändå sker det terrorbrott i Sverige och i andra länder där lagstiftningen många gånger är ännu skarpare än här, till exempel i länder där det också är förbjudet att vara medlem i en organisation som ägnar sig åt terrorism.

Förslaget i dag handlar om just detta: att göra det möjligt att förbjuda medlemskap och deltagande i organisationer som ägnar sig åt terrorism. Det kan väl låta självklart att det ska vara förbjudet att vara med i en terrororganisation, men det är verkligen ett nytt steg när inskränkningar görs i den grundläggande föreningsfriheten.

Den svenska föreningsfriheten regleras i regeringsformen och uttrycks som en frihet att sammansluta sig med andra för allmänna eller enskilda syften. De rättigheter som infördes i regeringsformen 1976 har nästan inte ändrats alls, och när de har gjort det har i allmänhet fri- och rättigheter utökats. Inskränkningar i de centrala fri- och rättigheterna har inte övervägts särskilt ofta.

Jag kan inte se de starka skäl som behöver finnas för att göra inskränkningar i grundläggande fri- och rättigheter i det här läget, eftersom alla handlingar som sagt redan är förbjudna.

Den svenska lagstiftningen brukar ta sikte på vad någon gör, inte vem hen är eller vad hen tänker. Det är en principiellt viktig ordning. Vänsterpartiet vill inte kriminalisera människor för deras tankar eller vilka organisationer de tillhör, utan fokus måste ligga på att förhindra och bestraffa de brottsliga handlingar som enskilda, själva eller tillsammans med andra, begår.

En fråga som inställer sig är också vem som avgör vad som är en terrororganisation. Sverige samarbetar mycket internationellt, också i brottsbekämpning. Är det då organisationer som Putin anser är terrororganisationer som svensk polis ska undersöka om personer här är medlemmar i? Hur blir det med dem som har fått politisk asyl i Sverige och är med i en organisation som Erdoğan i Turkiet anser är en terrororganisation? Det är ganska många kurdiska flyktingar som finns här som Erdoğan anser är terrorister.

Det finns ingen entydig definition av vad som är en terrororganisation. Antidemokratiska strömningar, som vi ser på många håll i Europa, kan påverka vilka organisationer som kommer att beröras.

Många organisationer som kämpar för politisk frihet eller mot diktaturer anses av ledningarna i sina länder vara terrorister. ANC i Sydafrika uppfattades av regimen som terrorister, medan de flesta i omvärlden ansåg att organisationen förde en helt rättmätig kamp. Risken finns att organisationer med demokratiska syften klassas som terrorgrupper, samtidigt som ett förbud inte alls träffar den typ av ensamma gärningsmän som utfört några av de allra värsta terrordåden i Europa.

Flera av de senaste årens fruktansvärda terrorhandlingar har begåtts av ensamagerande gärningsmän. Hur vanligt det är att terrorister agerar organiserat i regelrätt föreningsverksamhet framstår som ytterst oklart. Varken Anders Behring Breivik i Oslo, Anton Lundin Pettersson, som utförde skolattacken i Trollhättan, eller Rakhmat Akilov, som körde ihjäl och skadade människor på Drottninggatan i Stockholm, var medlemmar i någon terrorförening när de utförde sina dåd.

Regeringen menar ändå att den här grundlagsförändringen är ett viktigt verktyg för att kunna bekämpa terrorism. Förutom att det kan slå fel undrar jag hur det är tänkt att fungera. Ska polisen be att få ut medlemsregistret för föreningen IS? Kommer det i praktiken innebära att några terrordåd stoppas?

I stället för verkningslösa inskränkningar i föreningsfriheten borde vi satsa på sådant som fungerar. Internationellt samarbete och samarbete mellan myndigheter är sådant som Säkerhetspolisen lyfter fram. Fortsätt att utveckla det! Stoppa nyrekryteringen till våldsbejakande grupperingar och agera så fort unga radikaliserar, satsa på att bryta isoleringen för de unga killar som söker sig till våldsbejakande sajter på nätet, prioritera de utsatta områdena, där vi vet att risken att hamna i våldsbejakande grupperingar är som störst, och motverka de miljöer där radikaliseringen pågår.

Med det här förslaget riskerar vi att göra det svårare för människor som vill försvara demokratin, medan de som vill begå terrorbrott knappast bryr

sig. Alla terrorhandlingar och alla försök till terrorhandlingar är ju redan kriminaliserade.

Därmed yrkar jag bifall till reservation 1.

Anf. 4 TUVE SKÅNBERG (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 2.

I dag är en stor dag för konstitutionsutskottet och för Sveriges riksdag. En grundlagsändring, som nu är påbörjad, är inte någonting som vi arbetar med varje dag, och vi har gjort noggranna överväganden i utredningar och sedan i utskottet innan vi kommer till kammaren med det här förslaget.

Det är en grundlagsändring i avsikt att bättre kunna skydda oss från terrorism. Vi vet att mycket av det som hotar oss inte är enskilda människor eller grupper som terroriserar. Det är stater som använder terrorism och som utgör merparten av det dödliga hot som vi har över oss. Men vi har mött terrorism, och vi har mött terroristorganisationer på ett sådant sätt att utskottet nu kommer till kammaren med ett förslag och vill att kammaren ska besluta om en ändring i regeringsformen.

Förslaget innebär utökade möjligheter att genom lag begränsa föreningsfriheten när det gäller sammanslutningar som ägnar sig åt och understöder terrorism. Ändringen kommer att göra det möjligt för lagstiftaren att exempelvis införa en bredare kriminalisering av deltagande i en terroristorganisation eller i ett förbud mot terroristorganisationer.

Det är riktigt som har framförts tidigare att det här inte täcker in allt, och vi önskade vara mer heltäckande. Men det är ett steg mot att ytterligare skydda Sverige och svenska intressen mot terrorism.

Jag vill därför lyfta fram vad Kristdemokraterna har ställt sig bakom i reservation 2. Med hänsyn till den samhällsfara som de kriminella gängerna i Sverige representerar, finns det, menar vi, starka skäl att även överväga en kriminalisering av att delta i ett kriminellt gäng. För att möjliggöra en sådan kriminalisering krävs sannolikt att föreningsfriheten begränsas också här, vilket vi anser vore fullt rimligt. KD anser därför att regeringen snarast bör lägga fram förslag som innebär att ett undantag från föreningsfriheten utformas så att även kriminella sammanslutningar och gäng omfattas.

Vi har krävt att frågan skulle föras in i 2020 års grundlagsutredning, och där har regeringen varit senfärdig, men här ställer vi oss bakom reservationen. Regeringens ovilja att hörsamma kravet innebär att lagstiftningen kan komma på plats tidigast efter nästa val 2026.

Kristdemokraterna anser också att regeringen bör se över möjligheten att begränsa den grundlagsskyddade föreningsfriheten för alla former av våldsbejakande extremism.

Anf. 5 SOFIE ERIKSSON (S):

Fru talman! Jag tackar för ordet. Det är första gången jag står i den här talarstolen.

Förra mandatperioden fanns en nazist i kommunfullmäktige där jag bor. Han kom in på ett annat partis då öppna lista. År 2017 pekade tidningen Expo ut Ludvika kommun som den svenska nazismens starkaste fäste. Grängesberg, Saxdalen, Blötberget, Fredriksberg, Sunnansjö och Nyhammar är några orter och byar i vår fina kommun Ludvika med över 500 sjöar.

Fru talman! Vi vill inte ha den här ideologin hos oss. Nazistiska Nordiska motståndsrörelsen är enligt Säpo kapabel att utföra terrorbrott. Det förvånar mig inte eftersom jag vet hur de agerar.

Nazisterna fotograferar kommunpolitiker och trakasserar fredliga anti-rasister vid deras hem. De står vid våra skolor och försöker värva barn, och de bedriver hotfulla kampanjer mot pizzeriaägare.

NMR misshandlar sina meningsmotståndare. De vill störta de nordiska ländernas demokratier, införa en ”nationalsocialistisk ledarstat” som den ”revolutionära spjutspets” de själva beskriver sig som. Enligt en kartläggning av Sveriges Radio 2018 var en fjärdedel av de mest aktiva inom NMR dömda för våldsbrott.

När NMR demonstrerade olagligt utanför en bokhandel i Falun för några år sedan gick jag och min vän Diyar fram till dem. Centerpartiets partiledare Annie Lööf signerade sin nyutkomna bok inne i bokhandeln. Nazisterna stod precis utanför med en enorm banderoll och delade ut flygblad med en bild på en snara. Det stod ”Reserverad för folkförrädare” på bilden. Vi frågade nazisterna om det var partiledaren på insidan som de riktade budskapet mot. Ja, alla folkförrädare, fick vi till svar.

NMR bedriver krigsläger i våra gymnastikhallar, och de fick i förra valrörelsen polistillstånd för att ha ”kaffebord” på tre platser i vår kommun – varje dag, på tre platser, i flera månader. Nu ställer de upp i kommunvalet igen.

Fru talman! Få tycker att det här är en rimlig ordning. Kyrkan, skolan, näringslivet, kommunen, lokaltidningen, arbetarrörelsen, till och med en samling av clowner som arbetar ideellt, ja, hela samhället i Ludvika, reste sig när NMR bestämde sig för att demonstrera på första maj. Det civila samhällets motstånd mot dessa vidriga krafter har varit starkt. Nazismen hör inte hemma hos oss, och vi vägrar att acceptera dess närvaro.

Det är också på det sättet som försvaret av demokratin i första hand ska ske, det vill säga genom att de demokratiska krafterna stärks, aktiveras, tar varandra i hand och står enade mot den hatiska ideologin. Men fler verktyg behövs. Demokratin måste få försvara sig själv, och varje steg på vägen är viktigt.

I dag debatterar vi KU:s betänkande 13, *Föreningsfrihet och terroristorganisationer*, som behandlar regeringens proposition med samma namn. Terrorism innebär en mycket svår påfrestning för drabbade samhällen och hotar såväl internationell fred och säkerhet som nationell säkerhet. Det handlar om brottslighet av mycket allvarlig och systemhotande natur. Det är ett av de allvarligaste hoten mot demokratin, mot det fria utövandet av mänskliga rättigheter och mot den ekonomiska och sociala utvecklingen. Sverige behöver därför goda möjligheter att ingripa mot terrorism.

Regeringen föreslår en ändring i regeringsformen som innebär utökade möjligheter att begränsa föreningsfriheten när det gäller sammanslutningar som ägnar sig åt eller understöder terrorism. Den föreslagna ändringen kommer att göra det möjligt att till exempel införa en bredare kriminalisering av deltagande i en terroristorganisation eller ett förbud mot terroristorganisationer. Genom den ändringen kommer Sverige att kunna bekämpa terrorism på fler och nya sätt.

Fru talman! Låt mig understryka att skyddet för föreningsfriheten är ett centralt inslag i fri- och rättighetskyddet. En inskränkning i någon av de centrala fri- och rättigheterna på regeringsformens områden har inte över-

vägts sedan reglerna infördes. Vi socialdemokrater anser därför att möjligheterna att begränsa föreningsfriheten ska utökas bara om starka skäl talar för det. Vi anser att de skäl som talar för i det här läget är påtagligt starkare än de argument som anges emot, inte minst för att vi på ett bättre sätt ska kunna arbeta internationellt i frågorna.

Avslutningsvis vill jag framföra min starka övertygelse om att terrorism bäst förebyggs av ett jämlikt, rättvist och tryggt samhälle. Också nazister eller islamister har varit barn, som av någon anledning har vuxit upp och anslutit sig till extrema rörelser.

Vår gemensamma uppgift måste vara att bekämpa dessa krafter när de väl existerar, men vi måste också rycka undan grogrunden för dem. Det är en uppgift för och på samma gång ett försvar av demokratin – i trots och i längtan.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

I detta anförande instämde Roza Güclü Hedin (S).

Anf. 6 PER SCHÖLDBERG (C):

Fru talman! Som centerpartist och demokratiarbetare är jag väl medveten om det som min riksdagskollega före mig talade om. Vi lever med detta varje dag – vi har det mitt ibland oss. I dag ska vi debattera KU13 om föreningsfrihet och terrorism. Det är ett av de vapen och verktyg som vi använder för att stävja odemokratiska rörelser och våld.

Vi lever i en tid då våld och hot om våld påtagligt finns i vårt samhälle – i Sverige, Europa och världen. Terror betyder rädsla och fruktan, och syftet med terrorism är att nå makt och övertag. Terror skapar inte bara rädsla och konflikter utan även ytterligare våld.

De krafter i vår värld som vill utöva inflytande via terrorhandlingar måste stoppas. Staten har våldsmonopol och därmed tydliga och klara regelverk som vilar på rättsstatliga principer. I dagens debatt kring föreningsfrihet och terroristorganisationer tar vi ett viktigt steg framåt.

Terrorism utgör en svår påfrestning för drabbade samhällen och hotar såväl internationell fred och säkerhet som nationell säkerhet. I vår moderna historia har terrorhandlingar skapat förödelse, död och rädsla. Terrorism innefattar brottslighet som är systemhotande och är ett av de allvarligaste hoten mot demokratin, det fria utövandet av mänskliga rättigheter och den ekonomiska och sociala utvecklingen.

Sverige behöver förstärka möjligheterna att ingripa mot terrorism. Därför föreslår utskottet – och jag står bakom det – att riksdagen antar som vilande regeringens förslag till lag om ändring i regeringsformen. För att förslaget ska bli lag måste två likalydande beslut fattas med ett riksdagsval däremellan.

Fru talman! De skäl som talar för möjligheten att genom begränsningar i föreningsfriheten ingripa mot sammanslutningar som ägnar sig åt terrorism är påtagligt starkare än de som kan anges mot en sådan ordning. Terrorism innefattar brottslighet av mycket allvarlig och systemhotande karaktär och är som sagt ett väldigt allvarligt hot mot demokratin. Därför talar starka skäl för en ny begränsningsregel som utökar möjligheterna för lagstiftaren att i lag begränsa föreningsfriheten när det gäller sådana sammanslutningar.

Det är ett stort beslut om vår grundlagsskyddade föreningsfrihet som vi fattar i dag. Jag noterar att justitieutskottet inte har något att invända mot de grundlagsändringar som föreslås. Mot denna bakgrund ställer sig KU och jag själv bakom regeringens förslag till ändringar.

Fru talman! När det gäller begreppet terrorism handlar det om brottsliga gärningar som har de typiska drag som enligt internationell och svensk rätt karakteriserar terroristbrott. Utmärkande för sådan brottslighet är att det är fråga om gärningar som syftar till att skada ett land eller en mellanstatlig organisation och som begås med ett terrorismsyfte.

Det kan till exempel handla om att skapa allvarlig fruktan hos en befolkning eller en befolkningsgrupp eller om att tvinga ett land eller en mellanstatlig organisation att besluta eller avstå från att besluta om en åtgärd. Det kan också handla om att allvarligt destabilisera eller förstöra viktiga strukturer i ett land eller för den delen en mellanstatlig organisation. Vi talar om politiska, konstitutionella, ekonomiska eller sociala strukturer.

För att en sammanslutning ska anses ägna sig åt terrorism i grundlagsbestämmelsens mening är det alltså inte tillräckligt att en förenings medlemmar i dess namn eller under dess ledning begår en eller flera brottsliga gärningar. Det krävs att gärningen eller gärningarna är allvarliga angrepp som riktar sig mot ett land och som begås med terrorismsyfte, det vill säga att villkoren för terroristbrott är uppfyllda.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

§ 8 Utlandsspioneri

Utlandsspioneri

Konstitutionsutskottets betänkande 2021/22:KU16
Utlandsspioneri (prop. 2021/22:55)
föredrogs.

Anf. 7 JESSICA WETTERLING (V):

Fru talman! I detta betänkande, KU16, behandlas regeringens förslag om att införa brottet utlandsspioneri.

Fria, självständiga och oberoende medier utgör ett fundament i bygget av en robust demokrati. I Sverige har vi en lång tradition av tryck- och yttrandefrihet, och vårt medielandskap innehåller en stor mångfald av tv- och radiokanaler och tidningar. Detta ska vi värna och vara stolta över.

I vår närhet ser vi nu skrämmande exempel på hur statskontrollerade medier i Ryssland försvårar för människorna där att få en sann bild av vad deras armé gör just nu i Ukraina. Lyckligtvis finns det fortfarande modiga journalister och aktivister som trots hot och hat och med risk för sina egna liv försöker tränga igenom den statliga propagandan.

Tyvärr försämras journalisters villkor för att göra sitt jobb alltmer runt om i världen. Detta är en väldigt oroande utveckling. Förra årets pressfrihetsindex från Reportrar utan gränser visade att antalet länder där pressfriheten anses vara bra aldrig har varit så lågt som nu.

I det ljuset bör man också se en stor del av Vänsterpartiets kritik mot regeringens förslag. Vi anser att förslaget bör avslås i sin helhet. Reger-

ingens förslag innebär att nya tryck- och yttrandefrihetsbrott införs och att både meddelarfriheten och anskaffarfriheten inskränks.

Fru talman! För det första bör man alltid vara försiktig med att införa nykriminaliseringar, särskilt när det som i detta fall gäller ändringar i våra grundlagar. Om man ändå ska genomföra ändringar ska de vara väl underbyggda och ha analyserats noga utifrån principerna om nödvändighet, effektivitet och proportionalitet. Vänsterpartiet anser att den utredning som regeringens förslag bygger på inte har visat på något behov av att införa dessa nya brott. Redan i dag kan man givetvis bli åtalad för brott om man skadar rikets säkerhet.

För det andra, fru talman, konstateras det i utredningen att antalet fall som rör röjande av känsliga uppgifter inom berörda internationella samarbeten inte förefaller vara så stort men att kriminalisering ändå får anses vara befogad eftersom det är så allvarligt och straffvärt. Detta blir ett väldigt konstigt cirkelresonemang. Om problemet med denna brottslighet inte är stort är det svårt att se behovet av en nykriminalisering.

För det tredje, fru talman, är vi oroade över vilka konsekvenser det kommer att få om regeringens förslag om de nya tryck- och yttrandefrihetsbrotten införs. En rad remissinstanser och en enad mediebransch har riktat en massiv kritik. Exempelvis ser Journalistförbundet en stor risk för att lagförslaget kraftigt kommer att begränsa möjligheterna att rapportera om Sveriges agerande utomlands. Publicistklubben skriver att en begränsning av meddelarfriheten riskerar att få en starkt återhållande effekt på personer som deltar i eller på annat sätt får insyn i internationella insatser; de kommer inte längre att lämna uppgifter. Detta riskerar i förlängningen att leda till att uppgifter som borde bli kända riskerar att förbli hemliga. Även Myndigheten för press, radio och tv lämnar liknande synpunkter i sitt remissvar.

Detta riskerar med andra ord att skapa en betydande självcensur hos medier och personer, som kanske inte längre kommer att våga slå larm om missförhållanden. Eller som Tidningsutgivarna påtalar: Förslaget kan få en återhållande effekt för den allmänna yttrandefriheten och medborgarnas benägenhet att våga påtala oegentligheter. Det är, fru talman, ett minst sagt både tydligt och oroande remissvar – särskilt i den tid vi nu lever i, när vi ser hur blockering och censur på ett effektivt sätt används för att strypa människors tillgång till information.

En annan del i regeringens förslag innebär en ökad möjlighet att använda hemliga tvångsmedel, till exempel hemlig avlyssning, hemlig kameraövervakning och hemlig dataavläsning. Förutom det djupt problematiska att detta kan riskera att röja källskyddet har Integritetsskyddsmyndigheten allvarlig kritik mot detta förslag. De anser att utredningens proportionalitetsanalys när det gäller användning av hemliga tvångsmedel inte uppfyller de krav på en sådan analys som ställs i regeringsformen.

Extra anmärkningsvärt är kanske, fru talman, att vår nuvarande kulturminister Jeanette Gustafsdotter deltog som expert i just denna utredning. I sitt yttrande skriver nuvarande kulturministern så här:

”Ingen torde heller anse att massmedierna ska tåga om sådana samarbeten som det här är frågan om, inte heller att deras information och nyhetsförmedling ska begränsas till någon sorts kommunikéartad journalistik som inskränker sig till referat och återgivande av officiellt meddelad information från Försvarsmakten eller andra myndigheter. [– – –] Risken är

dock uppenbar att ett upptagande av de aktuella brotten i brottskatalogen får just den hämmande medieeffekt som utredningen tar avstånd från. Mot den bakgrunden kan jag inte ställa mig bakom utredningens förslag i denna del.”

Fru talman! Det hade varit minst sagt intressant att höra kulturministern försvara detta förslag, som hon så uttryckligen kritiserat tidigare. Men det var ju innan hon satt i regeringen, såklart.

Vänsterpartiet anser att regeringens förslag är dåligt underbyggt och innebär oacceptabla inskränkningar i våra grundlagar. Förslaget riskerar att ge utländska stater en stor möjlighet att påverka vad som får och kan skrivas i Sverige. Detta är inte bara skadligt för Sverige utan också för vår demokrati långsiktigt och helt oproportionerligt, enligt Vänsterpartiet.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 8 NINA LUNDSTRÖM (L):

Fru talman! Liberalerna har i sin följdmotion yrkat avslag till propositionen. Därför yrkar jag bifall till reservation 2.

Varför är förslagen till ändringar i grundlagar och andra lagar problematiska? Det är ett uppenbart samhällsintresse att det ska finnas en ändamålsenlig straffrättslig reglering av spioneriliknande handlingar. Lika uppenbart är att regleringen på detta område får konsekvenser för tryck-, yttrande- och informationsfriheten och därmed för enskilda medborgares möjligheter att i enlighet med tryckfrihetsförordningens portalparagraf uttrycka tankar och lämna uppgifter och på så sätt bidra till en fri och allsidig upplysning, liksom för journalisters möjligheter att bedriva en effektiv och oberoende rapportering.

Vi ser i dessa dagar vikten av fria medier liksom vikten av rapportering. Journalister tar stora personliga risker för att kunna fullfölja sina viktiga uppdrag. Om några veckor firar vi pressfrihetens dag. Det är en otroligt viktig dag att uppmärksamma i dessa tider.

Fru talman! Eftersom en utökad kriminalisering riskerar att få negativa konsekvenser för yttrande- och informationsfriheten har frågan om utlandsspioneri utretts flera gånger. Förslagen från Utredningen om förstärkt skydd mot främmande makts underrättelseverksamhet, SOU 2012:95, ledde i denna del inte till lagstiftning. Utlandsspioneritutredningen, SOU 2017:70, som därefter tillsattes, har även den mött kritik för att lagen riskerar att kriminalisera journalistiska granskningar av bland annat missförhållanden i internationella insatser.

Den föreslagna lagen om utlandsspioneri syftar till att motverka att känsliga uppgifter om Sveriges internationella samarbeten sprids. Bestämmelsen om spioneri utvidgas från att ”gå främmande makt till handa” till att ”gå en främmande makt eller motsvarande till handa”, där den obehöriga hanteringen är ägnad att ”medföra allvarligt men för Sveriges förhållande till någon annan stat eller en mellanfolklig organisation”. Till exempel kan detta vara aktuellt i samband med freds- och säkerhetsbevarande insatser.

Liberalerna menar att det kan behövas ny lagstiftning för att komma åt eventuella aktörer som utnyttjar den svenska yttrande- och informationsfriheten för att spionera på landets samarbetspartner eller gå väpnade icke-statliga sammanslutningar till handa. Spioner ska inte heller kunna gå fria från straff genom att agera under journalistisk täckmantel.

Men det som är hemligt inom Försvarsmakten är redan hemligt och straffbart att röja.

Ett argument för lagförslaget är att andra länder måste kunna ha förtroende för Sverige, och där ligger också att hemliga uppgifter inte riskerar att spridas. Det har hävdats att den gällande regleringen kan göra det svårt att döma någon för spioneri som röjt hemliga uppgifter som visserligen inte skadat Sveriges säkerhet men däremot skadat relationer till länder som Sverige samarbetar med i en internationell insats. Det är dock mycket oklart i vilken mån denna problembeskrivning har full täckning i form av problem som verkligen inträffat eller riskerar att inträffa.

Propositionens beskrivning är i denna del inte tillräckligt konkret. Detta argument behöver dessutom sättas i relation till lagförslagets effekter för den fria opinionsbildningen och den journalistiska friheten.

Att journalister rapporterar om eller avslöjar missförhållanden eller övergrepp inom internationella insatser skulle tydligt kunna skapa irritation hos vissa länder som Sverige samarbetar med och kanske i vissa fall även skada Sveriges relationer till dessa länder. Men det fria ordet kan inte vara underordnat sådana statspolitiska hänsyn.

Regeringen försöker hantera detta dilemma genom att lagförslaget innehåller ett undantag från straffansvar om gärningen med hänsyn till syftet är försvarlig. Ändringarna ska medföra att journalister ska kunna slå larm om missförhållanden utan att begå brott.

Problemet är att begreppet ”försvarligt” har sådana tolkningsmöjligheter att det sannolikt kommer att begränsa både reportrar och ansvariga utgivare när det gäller rapporteringen. Det kan bli enklare att avstå i de fall som är svåra att avgöra, särskilt för medieredaktioner som inte har obegränsade resurser.

Eftersom det i första hand är regeringen som ansvarar för utrikespolitiken blir det också regeringen som ytterst avgör vilken rapportering som kan medföra allvarligt men för Sveriges internationella relationer.

Fru talman! Sammanfattningsvis vore det rimligt med en beredning som bättre tillgodoser den intresseavvägning som jag här har beskrivit. Det behövs förstärkta garantier för yttrande- och informationsfriheten. Regeringens lagförslag har inte den tydlighet och förutsägbarhet som är nödvändig för att inte enskilda av försiktighetsskäl ska avhålla sig från att utöva sin grundlagsskyddade yttrande- och informationsfrihet. Därför bör riksdagen avslå propositionen.

Anf. 9 ALEXANDER OJANNE (S):

Fru talman! För mig är utlandsspioneri ett av de värsta brott man kan göra sig skyldig till. Det är att förråda inte bara sitt land och det samhälle vi bygger gemensamt utan även sin familj och sina vänner. Det handlar om att riskera att åstadkomma stor skada på det man själv och andra i ens närhet håller kärast.

Förslagen i den proposition som nu debatteras innebär att brotten utlandsspioneri, grovt utlandsspioneri och röjande av hemlig uppgift i internationellt samarbete införs i brottsbalken. Det blir straffbart att under vissa omständigheter röja hemliga uppgifter som förekommer inom Sveriges internationella samarbeten och som kan skada landet.

Förslagen innebär att utlandsspioneri samt de former av obehörig befattning med hemlig uppgift, och vårdslöshet med hemlig uppgift, som har

sin grund i utlandsspioneri kriminaliseras även som tryck- och yttrandefrihetsbrott.

I mitt fackliga ombudsmannahjärta tummar man inte lättvindigt på meddelarfriheten, men här är det befogat. Det handlar om vår gemensamma säkerhet.

Fru talman! Det rör sig alltså om grova brott som kan skada rikets säkerhet och oss alla och som därför är angelägna att agera med kraft emot.

Det kan vara svårt att greppa vad dessa lagändringar innebär rent praktiskt, och därför ska jag ge två relativt konkreta exempel.

För det första innebär förslaget att straffansvaret för spioneri utvidgas så att spionerihandlingen ska kunna avse en uppgift vars avslöjande för främmande makt eller motsvarande kan medföra skada för Sveriges säkerhet.

Skälet bakom detta förslag är att en terroristgrupp eller en annan kriminell organisation i vissa fall kan ha samma maktställning inom ett geografiskt område som exempelvis en stat. Ett exempel på det är den makt som Daish hade inom sitt så kallade kalifat.

En person som anskaffar uppgifter som är känsliga med hänsyn till rikets säkerhet i syfte att vidarebefordra dessa till exempelvis en terroristorganisation med statsliknande kontroll över ett geografiskt område kan inte straffas med stöd av dagens spioneribestämmelser.

Så kan vi naturligtvis inte ha det. Därför går vi fram med detta förslag för att stärka skyddet mot underrättelseverksamhet som sker för att gynna terroristorganisationer, och därför menar vi att straffansvaret måste utvidgas.

Fru talman! För det andra handlar det om behovet av att skydda Sveriges internationella samarbeten. Exempel på dessa är olika freds- och säkerhetsfrämjande insatser som Sverige deltar i inom ramen för till exempel FN, EU, Nato och OSSE. Inom sådana internationella samarbeten förekommer självklart känsliga uppgifter som bör behandlas som hemliga i verksamheten. Freds- och säkerhetsbevarande samarbeten bygger i hög grad på förtroende och på att känsliga uppgifter kan skyddas av de samverkande länderna.

Det finns i dag ett visst straffrättsligt skydd för uppgifter som förekommer i internationella samarbeten, men det är otillräckligt.

För att befintliga bestämmelser ska vara tillämpliga krävs att den obehöriga hanteringen kan medföra men för Sverige och Sveriges säkerhet. Detta krav är sällan uppfyllt när det gäller uppgifter som hanteras inom ramen för internationella samarbeten, där de primära konsekvenserna av en obehörig hantering främst skadar Sveriges relationer till andra länder och organisationer.

Straffansvaret är sällan aktuellt i dag då menrekvisitet är av betydelse för spioneribrottet. Om uppgiften inte uppfyller kravet på men i bestämmelsen om spioneri kan inte heller straffansvar för obehörig befattning med hemlig uppgift eller vårdslöshet med hemlig uppgift komma i fråga.

Det finns helt enkelt i dag brister i det straffrättsliga skyddet för känsliga uppgifter som förekommer inom ramen för internationella samarbeten där Sverige deltar.

I värsta fall kan handlingen helt falla utanför det straffbara området och i bästa fall enbart bestraffas som brott mot tystnadsplikt – detta för ett för-

farande som kan innebära beaktansvärd skada för samarbeten och därigenom för Sveriges utrikesrelationer.

Detta kan i längden skada Sveriges säkerhet eftersom vi är beroende av säkerheten i andra länder och av ett internationellt samarbete som är framgångsrikt och effektivt.

Sverige är också beroende av goda och förtroendefulla relationer med andra länder för att få del av information som kan ha betydelse för vår säkerhet och för att få möjlighet att fullt ut delta i olika samarbeten.

Det straffrättsliga skyddet i Sverige är svagare än i andra länder med en gemensam rättstradition och med vilka Sverige har ett nära samarbete.

Det finns således starka skäl för en kriminalisering av spioneriliknande gärningar som riktar sig mot uppgifter som rör känsliga förhållanden av betydelse för Sveriges utrikesrelationer.

Fru talman! Det vi behandlar här i dag är förslag som kan te sig abstrakta men som kan ha stor praktisk betydelse för skyddet av Sverige och Sveriges säkerhet på både kort och lång sikt och i både det stora och det lilla.

Jag vill därför avslutningsvis yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

(Applåder)

Anf. 10 JESSICA WETTERLING (V) replik:

Fru talman! Ledamoten Alexander Ojanne pratar mest om behovet av att skydda de internationella samarbetena. Det verkar som att det är det viktigaste, mer viktigt än att avslöja eventuella missförhållanden.

I Kongo 2003 blev svenska FN-soldater vittnen till hur franska soldater torterade kongoleser. I Centralafrikanska republiken blev soldater vittnen till hur FN-styrkan där utsatte barn för sexuella övergrepp.

Den svenske diplomaten Anders Kompass visade stort mod när han avslöjade de allvarliga missförhållandena i Centralafrikanska republiken.

Anser Socialdemokraterna att Anders Kompass borde ha straffats? Skulle han inte ha visat mod och avslöjat missförhållandena? Med denna förändring är det nämligen stor risk att Anders Kompass eller andra som går i hans spår kommer att straffas för att de vill minska människors lidande.

Uppenbarligen är Socialdemokraternas största vilja att stärka de goda samarbetena med andra länder, oavsett följderna.

Anf. 11 ALEXANDER OJANNE (S) replik:

Fru talman! Det finns en ventil i propositionen, och det vet ledamoten mycket väl. En gärning ska inte utgöra brott om den med hänsyn till syfte och övriga omständigheter är försvarlig. Det gäller just sådana tillfällen som du nämner.

Vi tror att förändringarna i propositionen är mycket viktiga för att säkerställa både framtida internationella samarbeten och Sveriges säkerhet.

Anf. 12 JESSICA WETTERLING (V) replik:

Fru talman! Vem ska bedöma vad som är försvarligt eller ej? Det får vi väl se.

Trots den ventil ledamoten hänvisar till har en samlad mediekår sagt att detta kommer att få allvarliga följder. Det kommer att inskränka männi-

skors vilja att påtala missförhållanden de fått kännedom om, och det kommer att leda till att ansvariga utgivare kanske inte vågar publicera sådant de känner till. Det kommer att inskränka våra grundlagar väldigt mycket.

Det är intressant att Socialdemokraterna inte verkar fästa särskilt stor vikt vid det längre utan hellre vill värna de internationella samarbetena. Det är bra att en samlad mediekår får kännedom om det.

Anf. 13 ALEXANDER OJANNE (S) replik:

Fru talman! Vi gör inte den bedömningen. En gärning ska som sagt inte utgöra brott om den med hänsyn till syfte och övriga omständigheter är försvarlig. Jag tycker att propositionen är mycket tydlig här.

I dagens förändrade säkerhetspolitiska läge är det av största vikt att de internationella samarbetena kan fortlöpa smärtfritt, effektivt och framgångsrikt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

§ 9 Ökade möjligheter till grundläggande behörighet för elever på gymnasieskolans yrkesprogram

Utbildningsutskottets betänkande 2021/22:UbU22

Ökade möjligheter till grundläggande behörighet för elever på gymnasieskolans yrkesprogram (prop. 2021/22:94) föredrogs.

Anf. 14 PATRICK RESLOW (SD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 3.

I dag behandlar vi regeringens proposition *Ökade möjligheter till grundläggande behörighet för elever på gymnasieskolans yrkesprogram*. Betänkandet innebär att alla nationella yrkesprogram i gymnasieskolan ska ge grundläggande högskolebehörighet. Det föreslås därför att både det totala antalet gymnasiepoäng och den garanterade undervisningstiden ska utökas. Dessutom föreslås att det ska vara möjligt för elever att välja bort den grundläggande behörigheten om de så önskar.

Vi vet att yrkesprogrammen har tappat i status ganska markant sedan de blev treåriga på 1990-talet. Det finns många saker som kan förklara detta. Vi har här i kammaren flera gånger under mandatperioden diskuterat frågan om exempelvis bristande förkunskaper och vilka problem det skapar för kompetensförsörjningen i landet. Det leder till brister inom vissa yrken, där en del har mer brister än andra.

Detta kan vara ett problem för just yrkesprogrammen. Många elever som kanske är skoltrötta efter nian och inte vill läsa vidare eller inte har intresse för teoretiska ämnen väljer yrkesprogrammen. Det hade man i alla fall önskat, men det har hänt något som har gjort att de väljer att inte göra det. Regeringen säger att det beror på att dessa program inte ger grundläggande högskolebehörighet.

Problemet i sig tror jag handlar om att diskussionen bara har kretsat kring frågan om behovet av grundläggande högskolebehörighet. Signalen

Prot. 2021/22:94

6 april

Utlandsspioneri

*Ökade möjligheter
till grundläggande
behörighet för elever
på gymnasieskolans
yrkesprogram*

från politiskt håll har varit extremt tydlig: Om man ska läsa på gymnasiet ska man se till att man kan läsa vidare på högskolan. Det är detta som har varit grunden för Socialdemokraternas politik i alla år. Alla ska stöpas i en och samma form. Det ska inte vara några variationer. Alla ska, oavsett om de vill eller inte, läsa vidare på högskolan. Detta ska vara grunden för det hela. Nu konstrueras alltså en lagstiftning där detta ska väljas bort aktivt, och så hoppas man på att det kommer att ge effekt. Men incitamenten för skoltrötta elever och elever som inte är intresserade av att läsa teoretiska ämnen kvarstår även med förslagen.

Det förslag som nu ligger på bordet är nästan exakt samma förslag som riksdagen röstade ned 2018. Inför denna debatt tog jag fram det gamla förslaget och jämförde sida för sida. Det är samma rubriker, det är samma underrubriker och det är nästan exakt likalydande text. Man har ändrat några ord – ”möjlighet” blir ”fär” – och lagt till några extra ord. Det är alltså lite skissartade förändringar av det förslag som allianspartierna och SD röstade ned i riksdagen 2018.

Nu återkommer regeringen med exakt samma förslag, med ett undantag: De estetiska ämnena är bortplockade. Egentligen måste man applådera detta – det är smart gjort av regeringen. Man låter det ligga och vila, väntar i fyra år och hoppas att riksdagens majoritet ska glömma bort vad den en gång har beslutat. Sedan lägger man fram samma förslag igen. Jag noterar att de enda som inte har gått på denna bluff är vi och Liberalerna. Jag tycker att detta är överraskande.

Vi anser att det är viktigt att utbildningssystem inte bygger murar. Det som gäller här och nu gäller kanske inte om 20 år, men det är viktigt att beakta både här och nu och det som gäller om 20 år. En elev som inte är intresserad av att läsa teoretiska ämnen i dag ska inte behöva göra det, men däremot ska det finnas möjlighet att göra det i ett senare led. Där måste vi vara öppna.

När vi nu, precis som förra gången, kritiserar propositionen, handlar det inte om att vi vill låsa in elever i olika system, utan det handlar om att vi måste bejaka att det finns olika intressen hos olika elever. Dessa skillnader måste vi vara lyhörda för. Vi ska inte tro att vi skapar attraktivitet hos vissa utbildningar om vi har fel ingångsvärden. Vi menar att regeringen väljer fel väg nu när den kräver ett aktivt val för att avstå från grundläggande behörighet.

Vi vill se ett omtag när det gäller yrkesprogrammen. Om vi tittar på Statistiska centralbyråns arbetsmarknadsprognos ser vi att det finns många utbildningsområden där det kommer att råda brist på arbetskraft med yrkeskompetens på gymnasienivå. Detta måste vi såklart ta till oss.

Den modell som regeringen nu lägger fram innebär en stor risk därför att där ska elever läsa fler poäng än elever på de teoretiska programmen, men på samma tid. Utbildningen komprimeras alltså. Det är samma tid, men de ska läsa desto mer. Detta blir inte bra, utan det innebär en försämring av kvaliteten på utbildningen på sikt.

Vi tror att den yrkesskicklighet som efterfrågas av näringslivet kommer att försämrast. Vi tror också att de teoretiska kurserna kommer att bli komprimerade och att det blir små snuttekurser av allting för att man ska hinna med. Detta innebär en stor nackdel för den elev som väljer att läsa vidare.

Sedan ska vi vara ärliga. Man pratar om grundläggande behörighet. Vi vet att det är ganska få kurser och program på universitet och högskolor som kräver endast grundläggande behörighet. Ofta krävs också särskild behörighet. Ibland förstorar Socialdemokraterna och regeringen denna reform och gör den större än vad den egentligen är.

Vi tycker att en uppenbar risk med förslaget är att genomströmningstiden ökar. Det finns också risk för att de elever som vi har pratat om, som har svagare betyg från grundskolan och som vill läsa yrkesprogram, får betydligt svårare att ta ut en gymnasieexamen av det skälet att de saknar intresse för teoretiska studier.

Vårt förslag bygger på en annan linje. Vi vill återgå till en situation där vi har tvååriga yrkesprogram på gymnasiet, men med den skillnaden att det ska vara möjligt att läsa in den grundläggande behörigheten under ett tredje år. Det ska alltså inte bara vara möjligt att göra detta på komvux, utan man ska också kunna välja till detta under gymnasiets gång. Vi vill alltså ha en två-plus-ett-modell. Då tror vi att det blir fokus på yrkeskunnandet och yrkesskickligheten under de två första åren, och sedan öppnar man upp för att läsa in kurser för dem som vill komma in på högskolor och universitet.

Vi tror att det är en bättre modell. Det skapar mer tydlighet, men framför allt skapar det större incitament hos de elever som kanske inte var redo att göra ett val när de var 16 men som kanske är redo att göra det när de är 18. Det krävs inte att man aktivt väljer bort. Det är betydligt svårare.

Vi vill också att yrkeskunnandet ska stå i centrum för yrkesprogrammen. Det måste vara detta som gäller, inte att läsa in en massa teoretiska kurser. Teoretiseringen av yrkesprogrammen måste bort i grunden men finnas där som tillägg. Vi vill ha fler lärlingsutbildningar. Detta tror vi är viktigt. Vi tycker att regeringen borde återkomma med förslag om att införa fler lärlingsutbildningar, bredda dessa, titta på hur man gör i Danmark och Tyskland och engagera näringslivet ännu mer i framtagandet av lärlingsutbildningar. Detta är ett sätt att attrahera fler ungdomar och få dem att skaffa sig mer yrkesskicklighet och därmed bidra till arbetsmarknadens behov.

Sedan tror vi att studie- och yrkesvägledningen måste stärkas. Det måste stå klart för eleverna att yrkesprogrammen inte är ett dåligt val utan tvärtom är ett väldigt bra val. Man får jobb och kommer ut i arbetslivet, och dessutom är framtidsutsikterna många gånger mycket bättre än för de akademiker som lämnar högskolor och universitet. Livslönen är oftast också mycket högre.

För att summera lägger regeringen alltså fram förslaget en andra gång. Det är inte mycket bättre, utan man vill fortsätta att tvinga elever att läsa in grundläggande behörighet på yrkesprogrammen. Vi tycker att detta är fel väg att gå. Det måste bygga mer på incitament för eleverna och på att stärka attraktiviteten genom att marknadsföra utbildningarna bättre, inte på att alla ska stöpas i samma form.

Anf. 15 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Fru talman! Det är en högtidlig dag i dag. Elva år av misslyckanden från Jan Björklunds tid tar nu slut. Det kan diskuteras länge vilken av Jan Björklunds skolreformer som var mest misslyckad. Men att ta bort den

grundläggande behörigheten från gymnasieskolans yrkesprogram är nog en solklar toppkandidat.

Fru talman! Vi i Miljöpartiet motsatte oss redan då denna reform, och för snart fyra år sedan hade vi möjlighet att sätta punkt. Den gången röstade riksdagen nej. Men i dag förändrar vi framtiden för många elever i vårt land.

I dag ska riksdagen rösta om att alla elever som går ett program på gymnasiet, oavsett om det är ett yrkesförberedande eller ett studieförberedande program, ska ha en grundläggande behörighet som utgångspunkt. Det betyder att på schemat kommer alla de ämnen att finnas som är det grundläggande kravet för att söka sig vidare till högskolan.

Fru talman! Vi gör inte detta för att vi tror att alla elever vill eller ska plugga vidare på högskola eller universitet. Vi gör faktiskt detta också för att fler ska läsa yrkesprogram. Det har nämligen visat sig att effekterna av att den grundläggande behörigheten inte har erbjudits har varit att färre har velat läsa yrkesprogram. Detta är nog inte helt intuitivt. Jag menar att hela syftet med Jan Björklunds reform var att fler skulle läsa yrkesprogram. Man tänkte att skoltrötta i större utsträckning skulle välja att bli rörmokare om de inte hade lika mycket svenska på schemat. Det blev tvärtom. Färre valde gymnasieskolans yrkesförberedande program.

Därför är det inte heller någon slump att några som jobbat hårdast de senaste fyra åren för att denna reform ska komma på plats är Svenskt Näringsliv, Industrirådet och en rad andra branschorganisationer som har brist på människor att anställa. Sveriges viktigaste studie- och yrkesvägledare – föräldrarna – ger sina barn rådet att inte välja en återvändsgränd. Så uppfattas det när dörren till högre utbildning inte längre stått lika öppen.

Fru talman! Nu kortar vi vägen för en barnskötare att bli förskollärare. Nu kortar vi vägen för den som började som undersköterska och senare, efter kanske tio år i yrkeslivet, vill ta klivet och studera till sjuksköterska.

Fru talman! Jag är väldigt glad över att regeringen har gått vidare med det förslag som Gustav Fridolin en gång delvis skrev.

Men jag saknar ett förslag i denna proposition. Det handlar om att alla gymnasieelever också ska få tillgång till ett estetiskt ämne. Vi brukade vara många partier som stod upp för det. Men jag konstaterar att Miljöpartiet i dag står ensamt bakom den reservation som innebär ett skarpt förslag om att återinföra de estetiska ämnena som ett obligatorium i gymnasieskolan.

Estetiska ämnen handlar inte bara om underhållning och förströelse, utan de är en central del i bildningen. De är ett verktyg att förstå världen, någonting som är centralt i kunskapsskapandet – samarbeten där forskare och konstnärer arbetar ihop för att utveckla och ta fram ny kunskap. Det kan vi se på platser som Silicon Valley. Det borde vi också ha i gymnasieskolan.

Miljöpartiet lägger i dag fram ett skarpt förslag, samma förslag som var väl utrett och berett inför omröstningen 2018. Och riksdagen har i dag möjlighet att välja att också återinföra de estetiska ämnena i alla gymnasieutbildningar. Jag beklagar att det bara är Miljöpartiet som står bakom reservation 2, som jag yrkar bifall till.

Fru talman! Det talas här om att välja till eller att välja bort. Vad är bäst? Jo, vi kan konstatera en sak: Rätten att välja till de ämnen som skulle ge grundläggande behörighet har inte räckt för att tröskeln att välja yrkes-

programmen ska vara så pass låg att man vågar göra det. Det har lett till schematekniskt krångel, och i praktiken har det inte ens varit möjligt på alla gymnasieprogram.

Sverigedemokraterna vurmar så mycket för att man ska ha möjlighet att läsa yrkesprogram utan rätten till grundläggande behörighet som utgångspunkt. Då vill jag säga till dem att den som vill det kommer fortfarande att ha denna möjlighet. Det kommer att finnas möjlighet för eleverna att välja bort dessa extra poäng. Men det kommer att vara mycket lättare att välja bort än vad det har varit i dagens system att välja till. Elevernas makt blir på detta sätt större. Och jag är övertygad om att när föräldrar sätter sig ned med sina barn nästa läsår för att välja gymnasium kommer fler att säga till sina barn: Välj du att bli elektriker eller barnskötare eftersom du kommer att ha goda chanser senare i livet att plugga vidare.

Jag tror att detta kommer att leda till att fler skoltrötta ungdomar faktiskt tar steget och väljer ett yrkesprogram för att de senare i livet har möjlighet att skola om sig om de vill det.

Anf. 16 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Sverigedemokraterna är, till skillnad från Miljöpartiet, inget utopiskt parti. Vi tror mer på vad som händer här och nu och ser verkligheten i stället för att drömma oss vidare.

Det sägs att det i dag är problem för att vi har ett system som gör att man kan välja till att läsa in högskolebehörighet och att det skulle innebära att elever väljer bort yrkesprogram. Jag tror att det har en helt annan förklaring.

Annika Hirvonen säger att föräldrarna är de viktigaste studie- och yrkesvägledarna och att det är de som förmår eleverna att göra ett felaktigt val. Ursäkta ordvalet, men jag uppfattar det nästan som att Annika Hirvonen sa det.

Men vilken betydelse har den politiska retoriken om man från politiskt håll ständigt tjarar om vikten av att läsa vidare på högskola och universitet och om vikten av att ha grundläggande behörighet? Tror inte Annika Hirvonen att elever då tänker: Om jag väljer ett yrkesprogram kommer det att försvåra mina livschanser.

Men faktum är att det är precis tvärtom. Livslönen ökar när man väljer att yrkesprogram. Man har mycket bättre chanser att få ett jobb senare i livet om man väljer ett yrkesprogram än om man väljer vissa typer av högskoleförberedande program och även om man senare går vidare till universitet.

Vilket ansvar har politiker när de använder en sådan retorik och hela tiden hackar ned på bristen på högskolebehörighet när man faktiskt har en möjlighet att läsa in den grundläggande högskolebehörigheten på yrkesprogrammen redan i dag?

Anf. 17 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Sverigedemokraterna kallar oss ett utopiskt parti. Det kanske är för att de själva är ett dystopiskt parti – ett parti som inte tror på människors vilja och kraft att bidra till ett gott samhälle, oavsett bakgrund och hudfärg.

Vi i Miljöpartiet tror på människor. Vi tror på att ge människor verktyg. Vi tror att människor vill lära och utvecklas. Vi tror på bildning.

Patrick Reslow diskuterar på ett ganska osammanhängande sätt en rad anklagelser om vad jag ska ha sagt och inte sagt i mitt anförande.

De facto vittnar mycket om att det är föräldrarna vid köksborden som har störst inflytande över sina barns studieval. Och att inte ha möjligheten till grundläggande behörighet har väldigt tydligt minskat antalet sökande till de yrkesförberedande programmen. Det går att se i statistiken. Det är ett tydligt trendbrott efter Björklunds misslyckade reform.

Syftet då var att fler skulle välja yrkesprogram. Motiveringen var att det var för mycket av teoretiska ämnen och att man därför valde bort att läsa på gymnasiets yrkesprogram. Det visar sig med fakta och facit i hand att det var precis tvärtom.

Om valet är felaktigt eller inte vill jag inte gå in och recensera. Jag bara konstaterar att många unga och deras föräldrar vill ha dörrar öppna för vidareutbildning i framtiden för att de vet att det är klokt. Nu ger vi dem den chansen.

Anf. 18 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Det är här den logiska kullerbyttan sker hos Miljöpartiet. De säger att man inte har möjlighet till grundläggande behörighet. Det har man visst i dagens system. Det är bara det att man måste välja till det; man måste göra ett aktivt val för att få det. Men att man inte har möjlighet till grundläggande behörighet är inte sant. Det är inte sant, och det är det jag menar är ett stort problem. När politiker på detta sätt – medvetet, vet vi att det är – försöker skapa bilden att om man väljer yrkesprogram får man ingen möjlighet att läsa in grundläggande högskolebehörighet, ja, då tror jag att föräldrar tar till sig det. Det är där problemet ligger.

Går vi tillbaka och tittar på hur det såg ut innan yrkesprogrammen blev treåriga ser vi att det var väldigt populära program – eller linjer, som de då kallades. Precis som nu gav de jobb och hög livslön, och folk trivdes och tyckte att det var kul. Elever som hade det svårt på högstadiet, som inte gillade de teoretiska kurserna, gick med glädje in på yrkesprogrammen och klarade sig alldeles utmärkt.

Sedan skedde någonting. Teoretiseringen av yrkesprogrammen blev fel från början. Ändringen man gjorde för tio eller elva år sedan när man gjorde det till ett aktivt val att läsa in grundläggande behörighet var i grunden positiv, men sedan har politiker förstört detta genom sin retorik.

Det som sägs stämmer alltså inte. Det är inte så att elever på yrkesprogram i dag inte har någon möjlighet att läsa in grundläggande behörighet. Men det krävs ett aktivt val. Jag tycker att vi ska vara ärliga om det, Annika Hirvonen.

Anf. 19 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Det är ju ett faktum att det har varit mycket knepigare att få till det här tillvalet i praktiken. Det är klart att det påverkar. Nu kommer friheten att finnas kvar. Det kommer att vara lättare att välja bort än det har varit att välja till.

Jag tror verkligen inte att orsaken till tappet i yrkesprogrammen handlar om att vi varit kritiska till att den grundläggande behörigheten inte längre ingått automatiskt. Jag tror att ett gigantiskt större problem är den ständiga retoriken om yrkesprogrammen som något som passar skoltrötta.

Det om något har gjort att statusen och stoltheten att gå in i programmen har minskat.

Jag tror att ett mycket större problem när det gäller många mansdominerade yrkesprogram är attityder och värderingar som har att göra med ojämnställda strukturer.

Uppenbarligen var det ett skifte när den grundläggande behörigheten togs bort och gjordes möjlig att välja till genom en massa krångliga schematekniska avbökningar. Då dalade dramatiskt söktrycket på yrkesprogrammen, och nu står vi med bristyrken på område efter område.

Nej, jag tror inte att det är så att Svenskt Näringsliv, en rad branschorganisationer och majoriteten av riksdagens partier har gjort fel analys när vi konstaterar att vi måste säkerställa att yrkesprogrammen blir mer attraktiva genom att den grundläggande behörigheten återinförs som utgångspunkt – med möjlighet att välja bort för den som inte ser värdet av också de här ämnena.

Anf. 20 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S):

Fru talman! *Ökade möjligheter till grundläggande behörighet för elever på gymnasieskolans yrkesprogram* – så heter propositionen som vi debatterar och beslutar om i dag. Äntligen! säger jag. Äntligen!

Med det här förslaget kommer även yrkesprogrammen på gymnasiet att som utgångspunkt innehålla det som krävs för att få grundläggande behörighet till vidare studier på högskolan. Den som inte vill ha det kommer fortfarande att kunna välja bort det. Men nu rättar vi äntligen till det historiska misstag som signerades av Jan Björklund och gjorde att så många unga såg stängda dörrar framför sig med yrkesprogrammen snarare än möjligheter för framtiden.

För att göra detta utan att minska på kvaliteten i yrkesutbildningen utökar man yrkesprogrammets omfattning något, både vad gäller gymnasiepoäng och garanterad undervisningstid.

En del vet redan i nian att man vill bli kock, industrielektriker eller billackerare. Men många har inte vågat följa sin dröm eftersom man fått intrycket att valet av ett yrkesprogram begränsar möjligheterna inför framtiden. Det stämmer inte. Det har det inte gjort, och det gör det inte nu heller. Med det här förslaget kommer fler att kunna se yrkesutbildningarna som de breda utbildningar de är snarare än som en återvändsgränd. Vi måste tydliggöra det, och det gör vi i dag.

När man går ett yrkesprogram är framtidskartan och karriärmöjligheterna väldigt breda, och vi måste se till att fler känner till det. Har man klarat av ett yrkesprogram kan man få ett jobb direkt efter gymnasiet eller plugga vidare. Nyckeln är att man med självklarhet ska kunna läsa in grundläggande behörighet på sitt gymnasieprogram, vilket inte riktigt är fallet i dag. Det är otydligt. Möjligheterna varierar mellan program och skolor. Det vi ser är att de gymnasieskolor som är tydliga med detta i sin ”marknadsföring” rekryterar fler till sina yrkesprogram. Den här frågan är viktig för att lämnas till enskilda marknadsföringskampanjer. Det måste bli en självklarhet, och det blir det nu.

Fru talman! Den här reformen kortar vägen till vidareutbildning och omställning och tydliggör att man kan bli vad man vill oavsett vilket gymnasieprogram man väljer.

Prot. 2021/22:94

6 april

*Ökade möjligheter
till grundläggande
behörighet för elever
på gymnasieskolans
yrkesprogram*

Att välja en yrkesutbildning är ett smart val för ungdomar som vill dra nytta av sin talang, vill gå direkt till ett jobb och vill ha flera olika vägar för karriär och utveckling.

Otydligheten kring detta skapade en oro bland föräldrar och elever att yrkesprogrammen inte leder vidare. Många föräldrar har gett sina barn rådet att ”Om du inte vet vad du vill bli, gå samhällsprogrammet! Du kan ju bestämma dig senare.” Jag vet det. Jag är skyldig. Jag sa så till min son Adam.

Efter arbete inom industrin, komvuxutbildning och två YH-utbildningar, som faktiskt ofta kräver högskolebehörighet, har han äntligen blivit det han satt och drömde om vid köksbordet och som jag inte fattade att man kunde bli: spelutvecklare. Han har fått jobb. Jag är glad.

Om inte alltför många år hoppas jag sitta där vid köksbordet igen med min bästa kompis Vilhelm, som är mitt barnbarn. Han har många funderingar. Han funderar på att jobba inom insatsstyrkan eller underrättelse-tjänsten eller att bli polis, fotbollsproffs eller socialdemokrat. Om han frågar mig kommer jag att säga: Gå en yrkesutbildning – kanske vård och omsorg. Det är en bred och bra utbildning. Man kan absolut få jobb samma dag som man slutar, och sedan kan man fundera på om man vill bli polis eller fotbollsproffs.

Vi måste sluta att dela upp gymnasieskolans program i antingen högskoleförberedande eller yrkesförberedande. Vi vet ju inte ens vilka yrkeskunskaper som behövs i framtiden. Det måste vara brett, och dörrarna måste vara öppna.

Fru talman! Det här handlar också om industrins och välfärdens kompetensförsörjning. Socialdemokraterna vill att Sverige ska leda klimatomställningen, bygga ett långsiktigt hållbart samhälle och därmed skapa framtidens jobb. Ska vi fixa det behöver vi fortsätta att satsa på Industriklivet. Vi behöver satsa på forskning. Vi måste också ha betydligt fler yrkesarbetare kan dra den där efterlängtade elledningen till SSAB i Oxelösund och som kan processa det fossilfria stål som ska produceras där. Utan skickliga yrkesarbetare når vi aldrig målet om ett fossilfritt välfärdsland.

Fru talman! Vi har lyssnat på ett av de två partier som yrkar avslag på den här propositionen. Nu har vi inte fått höra Fredrik Malm och Liberalerna, men jag är inte ett dugg förvånad över inställningen i frågan – de har trots allt drivit den här linjen i över 20 år. Jag hoppades på att de skulle ta bort sina skygglappar och se verkligheten. Det är hög tid att begripa att elever och föräldrar förstår värdet av att inte stänga dörrar. Oavsett vad man vill studera vill man ha möjligheter för framtiden – inte stängda dörrar.

Patrick Reslow och Sverigedemokraterna säger mycket men verkar mest vilja dela upp människor så mycket som möjligt och så tidigt som möjligt. I stället borde de se att detta är ett förslag som både gynnar elevernas framtidsmöjligheter och stärker yrkesprogrammen i deras nyckelroll för svensk kompetensförsörjning.

Vi har också lyssnat på Annika Hirvonen, som står bakom propositionen till hundra procent. Hon och MP vill även se att den innehåller det estetiska ämnet. Det vill jag och Socialdemokraterna också, men jag och mitt parti är reformistiska realister och förstår att detta inte går igenom kammaren i dag. Därför finns inte det förslaget med.

Jag ser dock fram emot nästa mandatperiod. På fyra år har vi lyckats få sex partier att stå bakom det här förslaget, så vem vet – man får aldrig ge sig.

Med detta sagt skulle jag vilja uttrycka min väldigt uppriktiga glädje över att sex partier står bakom reformen. Heder åt Kristdemokraterna, som i sitt yttrande talar om att man vågat tänka om. Heder också åt Moderaterna och Centerpartiet.

Jag vill än en gång säga: Äntligen! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 21 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Caroline Helmersson Olsson sa några intressanta saker. Bland annat sa hon att det är lite svårt – vi vet inte vilka yrkeskunskaper som behövs inför framtiden. Det är rätt. Samtidigt har vi snart en proposition på bordet som går ut på att vi på förhand ska kunna sja om vilka yrkeskunskaper som kommer att behövas. Jag noterar detta och får återkomma till det citatet längre fram.

Caroline Helmersson Olsson sa också att man inte vill stänga dörrar. Nej, det är ingen som vill stänga dörrar. Jag tycker att vi kan vara ärliga och säga att det inte är någon som vill stänga dörrar.

Vi föreslår ett två-plus-ett-system, det vill säga att dessa program i grunden är två år och att man sedan ska kunna välja till ett tredje år. Det innebär att man inte behöver hänvisas till komvux. Det tredje året på programmet ska finnas, men det ska vara valfritt. Här stängs inga dörrar för någon. Den som vill läsa in grundläggande högskolebehörighet ska göra det.

Problemet är att de teoretiska kurserna ska utökas i den modell som regeringen nu lägger fram. Man ska pressa in detta under de här tre åren, tillsammans med yrkesinriktningarna. Det innebär att man tar bort fokus från yrkeskunskaperna genom att pressa in mer teoretiska ämnen i detta.

Min fråga till Caroline Helmersson Olsson är om hon ser ett problem med detta. Och vad är viktigast för Caroline Helmersson Olsson: yrkeskicklighet för de elever som har gått på yrkesprogrammen eller teoretiska studier?

Anf. 22 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Patrick Reslow för frågan.

Ser jag oro? Nej. Jag har besökt flera yrkesgymnasier som redan har gjort det här och till och med ett som aldrig tog bort det. De marknadsför sig och rekryterar. De löser det. Det finns absolut ingen anledning att vara orolig för yrkesämnen. Båda sakerna är lika viktiga – skickliga yrkesarbetare och goda medborgare i samhället som har en bättre möjlighet att senare i livet ställa om.

Konstruktionen med två-plus-ett tror jag inte på, men jag är villig att fortsätta diskutera den. Det kommer ju snart en utredning om hur fler ska kunna ta sig igenom gymnasiet; Katrin Stjernfeldt Jammeh kommer snart att presentera den. Möjligtvis kan vi hitta en lösning, men i dag är det ju inte det kompetensbehovet som finns. Jag tror inte att två-plus-ett möter detta behov.

Vi fortsätter dock naturligtvis diskussionen framöver.

Anf. 23 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Caroline Helmersson Olsson ser ingen oro, men faktum är ju att flera remissinstanser har uttryckt just denna oro. De är rädda för att genomströmningstiden ökar och att det blir svårare för en del elever att ta en gymnasieexamen.

Även om man lägger fram ett förslag borde man se den oro som många lyfter fram. Jag tycker att det är ganska anmärkningsvärt att en företrädare för Socialdemokraterna inte ser någon oro alls när andra gör det.

Behovet från arbetsmarknaden är ju en väldigt välutvecklad yrkesskicklighet. Det finns alltså inget behov av att man ska tvingas att läsa in en grundläggande högskolebehörighet, som är just grundläggande och som i sig är ganska begränsande, utan behovet rör en ökad yrkesskicklighet. Det är också det som remissinstanserna säger – de är rädda för att detta sker på bekostnad av yrkesskickligheten. Men Caroline Helmersson Olsson ser inga problem med det.

Jag noterade också att Caroline Helmersson Olsson i sitt förra replikskifte – eller i huvudanförandet – sa att det finns skolor som är väldigt bra på marknadsföring och att de är bra på att locka fler elever till utbildningarna. Är inte detta någonting som man borde ta till sig? Skolor som är bra på att marknadsföra sig lockar också fler elever till utbildningar.

Är det inte detta – att kommunerna går ut och marknadsför sina yrkesprogram väldigt hårt och slipper att hela tiden höra att detta stänger dörrar och liknande, vilket för övrigt inte stämmer – vi framför allt ska lägga kraft på när det gäller yrkesprogrammen? Vad tror Caroline Helmersson Olsson om det?

Anf. 24 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan. När det gäller detta med Skolverket delar jag inte den uppfattningen, och det är verkligen inte många som lyfter fram det här. Jag har tittat på de remissvar som gavs den 1 december 2017 – det är det vi pratar om. Svenskt Näringsliv, Visita, LRF, Företagarna, Svensk Handel, Teknikföretagen, LO, TCO, Saco, Handels, Kommunal, Sveriges Ingenjörer, elevkårerna, elevråden, Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund med flera tillstyrker förslaget. Jag känner mig väldigt trygg med det. Jag hittar verkligen inte många som tycker att det här inte är bra.

Marknadsföring i all ära – jag tycker ändå att det är bättre att vi satsar på ordentlig studie- och yrkesvägledning. Jag tycker faktiskt att vi ska ta oss bort från marknadsskolan. Studie- och yrkesvägledning kör vi på!

(Applåder)

I detta anförande instämde Linus Sköld (S) och Annika Hirvonen (MP).

Anf. 25 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Det är förstås inte lätt att förstå varför Caroline Helmersson Olsson får en replik av mig. Det första jag ska säga är att det anförande som hon precis höll var ett av de finaste anföranden jag hört i kammaren. Jag tycker att det här beskrevs otroligt väl. Det var en vacker kärleksförklaring till yrkesprogrammen.

Caroline Helmersson Olsson sa att hon och Socialdemokraterna delar vår uppfattning att estetiska ämnen bör återinföras på alla gymnasieprogram. Nu finns ett sådant förslag på plats. Att det inte går igenom är ett svagt skäl att inte rösta för det man faktiskt står för.

Om det verkligen är så att Socialdemokraterna står bakom den här politiken, vore det då inte rimligt att manifestera det genom att rösta för vår reservation, trots att den faller? Det kostar trots allt ingenting. Det blir ingen elchock eller så när man trycker på knappen. Jag vill ändå vädja till Socialdemokraterna att stå upp för den här viktiga frågan i eftermiddagens omröstning.

Anf. 26 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan, som jag verkligen förstår. Men det är första gången under 15 år som jag får en replik av en miljöpartist. Därför är jag lite oförberedd. Dessutom började Annika Hirvonen med att berömma mig. Då blir man ju lite generad.

Socialdemokraterna har ett kongressbeslut gällande detta sedan november förra året. Det problemet som gjorde att alltihop föll, även det som avsåg det estetiska ämnet, var att man skulle ta 50 poäng av gymnasiearbetet. Detta är inte löst, inte heller i det förslag som vi har att ta ställning till klockan 16 i dag.

Jag förstår att vi har väldigt många liknande synpunkter, men vi är trots allt lite olika partier. Vi är reformister och realister. Vi vill gärna lösa frågan om var vi ska ta poängen innan vi trycker på den där knappen. Men jag ser fram emot att trycka på den knappen inom en snar framtid.

Anf. 27 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar Caroline Helmersson Olsson för ett öppet och ärligt svar. Jag vill passa på att höra om Socialdemokraterna har något annat förslag på lösning av hur de estetiska ämnena ska komma in i gymnasieskolans alla program.

Anf. 28 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar för den frågan också, och jag ska fortsätta att vara ärlig. Nej, något sådant förslag har vi inte. Det är en väldig trängsel mellan ämnena. Nu ska vi införa ämnesbetyg också. Det är en stor sak att göra. Kanske kan man under den resan hitta lösningar. Just nu finns det dock inget annat förslag på bordet än att ta från gymnasiearbetet. Det var ingen bra lösning, vilket också flera remissinstanser påpekade. Men vi kommer att vara kreativa tillsammans nästa mandatperiod.

(Applåder)

Anf. 29 JOSEFIN MALMQVIST (M):

Fru talman! Att hitta medarbetare med rätt kompetens är avgörande för Sveriges tillväxt och konkurrenskraft och för vårt gemensamma välbefinnande. Samtidigt uppger sju av tio företag att de har svårt att hitta rätt kompetens. Nästan vart fjärde rekryteringsförsök misslyckas. Det här leder ytterst till en välfärdsförlust i Sverige. Det finns beräkningar som visar att detta kostar vårt svenska samhälle så mycket som 2,8 miljarder kronor i veckan. Det är ofantliga summor pengar, samtidigt som vi har ett stort och växande

utanförskap. Det här kräver en politisk lyhördhet och en politisk reformvilja. Det finns behov av stora och omfattande reformer.

Gymnasial yrkesutbildning är nu kanske den utbildningsbakgrund som flest företag skriker efter och efterfrågar. Man uppskattar att så mycket som 40 procent av en gymnasial årskull skulle behöva läsa på ett yrkesprogram. I dag är det ungefär 30 procent som påbörjar ett yrkesprogram, men var fjärde avslutar det sedan inte. Bristen är stor. Jämfört med våra grannländer Norge, Danmark och Finland men även Nederländerna, Tyskland och Storbritannien är det i Sverige en betydligt lägre andel som väljer ett yrkesprogram.

Vi vet att vi har ett stort behov av kompetens. Det gäller inte minst inom vård och omsorg. Det gäller också områden som fordon och transport, byggnad och restaurang, för att nämna några konkreta exempel. Samtidigt vet vi att de som läser ett yrkesprogram i väldigt stor utsträckning får jobb efteråt. Man är i det närmaste garanterad ett jobb efter avslutad gymnasieutbildning.

Detta är bakgrunden till att vi i dag väljer att rösta för bifall till denna proposition, som handlar om att man ska ha möjlighet att välja bort i stället för att välja till högskoleförberedelse. Det har gjorts mätningar och undersökningar, inte minst av Svenskt Näringsliv, där man ställt frågor till unga som hade kunnat tänka sig att välja ett yrkesprogram men i slutändan landat i att välja bort det. Där ser vi att det faktum att det inte är högskoleförberedande är den viktigaste anledningen till att man väljer bort det. Därför tror vi att detta kan vara en viktig åtgärd att få på plats.

Men detta räcker givetvis inte. Betydligt mer behöver göras för att stärka yrkesprogrammen i Sverige. Det viktigaste kanske är att stärka näringslivets involvering i programmets utformning. Det handlar om vilka behov det är man ser och vad det är för delar i utformningen av utbildningen som är relevanta för de arbetsgivare som i nästa steg ska välja att anställa dessa unga. Det är helt centralt att de får större inflytande över utbildningarnas utformning och innehåll, men också över antalet platser och hur dessa platser dimensioneras. Det är en fråga som vi kommer att ha anledning att återkomma till här i kammaren lite senare i vår.

Jag menar också att många av arbetsgivarna har ett ansvar att bli ännu bättre på att kommunicera om hur möjligheterna ser ut på arbetsmarknaden efter avslutad utbildning. Det kanske starkast vägande skälet till detta handlar om att tydligt signalera vilka behov arbetsmarknaden har och hur stor sannolikheten är att man får jobb efter avslutad yrkesutbildning.

Tillsammans behöver vi bli ännu bättre på att förmedla detta. Där finns en hemläxa att göra för arbetsgivare och näringsliv. Men vi från politikens sida har också en stor hemläxa att göra, inte minst vad gäller hur karriärrådgivning och studie- och yrkesvägledning utformas. Även här behövs omfattande reformer. Man behöver betydligt bättre kunskap inför och kring de val man gör. Även denna fråga vet jag att vi kommer att ha anledning att återkomma till i denna kammare framöver.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 30 FREDRIK CHRISTENSSON (C):

Fru talman! Vi har både tidigare i kammaren och vid varje tillfälle vi mött olika näringslivsorganisationer eller företag runt om i landet hört om den brist som råder när man vill få tag på rätt kompetens. Tre av tio rekry-

teringsförsök misslyckas. I många fall handlar det om att personer ska ha kunskaper och kompetens från gymnasial nivå.

Det finns ett stort behov av att öka platserna för att stärka vår konkurrenskraft så att fler människor går från utanförskap och kommer i arbete men också så att företag kan ta emot de ordrar de får och har möjlighet att utvecklas och växa. Svenskt Näringsliv bland andra uppskattar att andelen som tar examen från en yrkesutbildning behöver öka från dagens ungefär 30 procent till 40 procent för att man ska kunna möta det behov som finns nu och även framöver.

Centerpartiet har valt att ställa sig bakom reformen i propositionen och betänkandet som behandlas i dag. Vi ser ett behov av att möjliggöra för dem som läser på ett yrkesprogram att ha med det här från grunden. Men människor ska också kunna välja bort detta om de känner att de inte behöver det i den situation de befinner sig i.

Mycket tyder på att det finns goda skäl att på detta sätt stärka attraktiviteten på utbildningarna. Ungdomsbarometern har gjort en undersökning på beställning av Trä- och Möbelföretagen. Den pekade på att ungefär hälften av svenska ungdomar har upplevt någon form av press från föräldrar eller andra vuxna att läsa ett högskoleförberedande program. De pekar också på att ungdomar själva tror att det finns goda skäl att göra yrkesutbildningarna mer attraktiva och höja statusen för att få fler att vilja läsa på dessa program, som ju är så viktiga.

Att välja ett yrkesprogram med högskolebehörighet är kanske ett av de bästa beslut man kan ta för att stärka sina chanser på arbetsmarknaden. Då får man både en yrkestitel och möjlighet att läsa vidare om man så önskar.

Fru talman! Det är viktigt att lyfta blicken och se att fler reformer behövs. Det som i dag diskuteras är inte en lösning på alla problem. Det kan utifrån debatten ibland framstå som det. Men det behövs många fler åtgärder för att fler ungdomar ska vilja läsa yrkesutbildningar. Därför behöver statusen för programmen höjas.

Branschernas inflytande över utbildningarna behöver stärkas och kvaliteten behöver också förbättras så att utbildningarna möter de behov och den efterfrågan som finns inom yrkeskompetenser. Företagen behöver personer som är bättre utrustade när de kommer ut i arbetslivet.

Centerpartiet har vid flera tillfällen här i kammaren, i riksdagens utbildningsutskott och i samtal med regeringen påpekat att branschskolorna behöver utvecklas. Det finns färdiga förslag från Skolverket som jag förväntar mig att regeringen tar vidare för att utveckla och skapa förutsättningar för specialistcenter för branscher. Då kan man möjliggöra utbildning i hela landet men också stärka kompetensen ytterligare.

Vidare behövs fler yrkeslärare så att de som går på ett yrkesprogram möts av behöriga och utbildade yrkeslärare.

Vi hörde tidigare här i kammaren från Socialdemokraterna om att studie- och yrkesvägledningen behöver stärkas. Centerpartiet delar helt denna uppfattning. Det finns skäl att framhålla att regeringen under den här mandatperioden har haft en utredning på sitt bord om att stärka studie- och yrkesvägledningen, men man har inte tagit alla förslag vidare. Fler insatser behövs. Centerpartiet tycker att det är nödvändigt att stärka studie- och yrkesvägledningen så att fler ska kunna välja och vilja välja ett yrkesprogram.

Prot. 2021/22:94

6 april

*Ökade möjligheter
till grundläggande
behörighet för elever
på gymnasieskolans
yrkesprogram*

Det pågår en försöksverksamhet för dem som läser ett teoretiskt program att kunna växla till ett avslutande yrkesår inom försäljning. Det finns alltså inom ett område. Vi i Centerpartiet ser skäl att i ett första steg utöka denna försöksverksamhet.

Fru talman! Jag tror att det här är rätt steg för att öka attraktiviteten för yrkesprogrammen. Men för att möta det stora rekryteringsbehovet på arbetsmarknaden – inom både näringsliv och offentlig sektor – behövs även insatser på kortare sikt. Det är därför viktigt att se till att människor kan läsa på vuxenutbildning. Därigenom kan vi på kort sikt möta rekryteringsbehovet. Som vi alla vet är ju en gymnasieutbildning i dagsläget treårig, och det tar en viss tid innan studenter har valt utbildning och sedan fullgjort den.

Det finns alltså ytterligare insatser att göra på området, men det lär jag få återkomma till vid ett annat tillfälle.

Anf. 31 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman! Jag vill börja med att rikta mig till Centerpartiet och Moderaterna: Lyssna till slutet av mitt anförande innan ni begär replik på mig så kanske det inte behövs.

Fru talman! Den avgörande skiljelinjen mellan höger och vänster i utbildningspolitiken har alltid varit om kunskap och bildning ska vara förbehållet en elit eller om det ska vara till för alla. Så stod striden om folkskolans införande på 1840-talet liksom vid grundskolans införande på 1960-talet och vid gymnasieskolans utbyggnad på 1970-talet. Det var också samma tanke, med djupa spår av klassförakt gentemot arbetarklassen, som ledde till att den grundläggande högskolebehörigheten avskaffades under regeringen Reinfeldt.

Idén om den allmänna sammanhållna skolan var en del av kampen för demokratin. Ur detta samband föddes insikten om kunskap och bildning som en medborgerlig rätt, gemensam för alla och förverkligad i en skola för alla.

Det stora reformarbete som inleddes genom utbildningsväsendet på 1950-talet innebar en höjning av den allmänna kunskapsnivån och en syn på lärande som en dynamisk och påverkbar process vägled av pedagogisk vetenskap och utveckling av skolans praktik. En systematiserad samverkan mellan skola, föräldrar och arbetsliv inleddes och utvecklades. Skolans lärandeprocess skulle utjämna socioekonomiskt grundade kunskapskillnader. Mot denna reformverksamhet växte en konservativ reaktion fram med en gammal elitistisk människosyn om stationära skillnader i individens begåvning förtäckt av plakatpolitiska slagord i syfte att få det hela att se ut som att det skulle gynna skoltrötta elever.

Fru talman! Tidigare gick ungefär hälften av eleverna i gymnasieskolan på ett yrkesförberedande program. Men sedan förändringarna på gymnasieskolan gjordes 2011 väljer nu bara knappt en tredjedel av eleverna ett yrkesprogram. En betydelsefull del av förändringen av yrkesprogrammen var att de inte längre gav grundläggande högskolebehörighet, utan eleverna skulle aktivt välja att lägga till berörda ämnen. Utifrån den sociala struktur som råder i vårt samhälle och på de nationella programmen kunde man lätt konstatera att det här skulle leda till en social snedrekrytering, och att det skulle smitta av sig även senare vid högre utbildning. Men en maj-

oritet av riksdagens partier valde trots detta att hålla fast vid det nya systemet.

För Vänsterpartiets del är det viktigt att säga att den ålderdomliga inställning som motiverat skillnaderna mellan teoretiska och praktiska yrken inte gäller i dagens eller framtidens samhälle. God språkförmåga och språkförståelse är inte bara viktigt för dem som läser på de teoretiska programmen; det är viktigt även för dem som går på yrkesprogram.

Fru talman! För flera av de yrkesförberedande programmen finns det dessutom en naturlig övergång och fortsättning i form av utbildningar på högskola och yrkeshögskola, bland annat inom vård och omsorg samt tekniska utbildningar.

Att läsa vidare på högskola ska vara en möjlighet för alla under hela livet. Det behöver inte utnyttjas av alla, men dörren måste hållas öppen oavsett det val av gymnasieprogram någon har gjort under tonåren. Den möjlighet som har funnits fram till nu att läsa in högskolebehörigheten har inneburit stora nackdelar, eftersom det har varit betydligt mer komplext att välja till ämnen än det som nu föreslås i propositionen.

Elever har behövt utnyttja individuella val eller utökat program för att läsa in de poäng som krävts för att få högskolebehörigheten. Även om de har gjort det har de många gånger inte kunnat konkurrera om studieplatser på högskoleutbildningar eftersom det inte har getts möjlighet att läsa kurser som har gett dem meritpoäng. De har alltså fått mindre utrymme att läsa in särskilda behörigheter som krävs för att få högskoleutbildningar.

Regeringen lägger nu fram ett förslag som innebär att samtliga elever ska garanteras högskolebehörigheten även på de yrkesförberedande programmen med möjlighet att välja bort det. Det är en linje som Vänsterpartiet helt och hållet kan ställa sig bakom.

Jag vill avslutningsvis säga att jag är mycket glad att vi trots ideologiska skillnader genom åren kan komma överens mellan Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och vissa högerpartier om att det är en viktig fråga för fortsättningen för att vi ska ha en konkurrenskraftig arbetsmarknad, för att företagen ska kunna se till att ha rätt arbetskraft men framför allt för att bildning och kunskap inte bara är en rättighet för en del av vårt samhälle.

Arbetarklassens barn har också rätt till kunskap och bildning. Arbetarklassens barn kan också studera vidare på högskola om de så önskar. En bildad arbetare med mycket kunskap är en person som kan vara med och utveckla vårt samhälle precis som arbetarklassen gjorde en gång i tiden i Sverige på grund av just den starka bildningstraditionen som växte i vårt land.

Anf. 32 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Det var ett vackert brandtal till bildningens försvar från Daniel Riazat. En viktig pusselbit i den bildning som vi i Miljöpartiet tycker att alla elever i svensk gymnasieskola ska få är tillgången till de estetiska verktygen genom estetiska ämnen.

Miljöpartiet stod tidigare tillsammans med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet på den sida som röstade för att återinföra estetiska ämnen på alla gymnasieprogram. Hur ställer sig Vänsterpartiet i dagens omröstning?

Prot. 2021/22:94

6 april

*Ökade möjligheter
till grundläggande
behörighet för elever
på gymnasieskolans
yrkesprogram*

Anf. 33 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Tack för hyllningen till mitt anförande!

När det kommer till frågan om estetiska ämnen på gymnasiet vågar jag påstå att Vänsterpartiet är det parti som har lagt fram det förslaget flest gånger i riksdagens kammare. Vid ett tillfälle har Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet röstat för det tillsammans. Vid samtliga andra tillfällen har Miljöpartiet inte röstat för Vänsterpartiets förslag om att införa estetiska ämnen som obligatoriska på samtliga gymnasieprogram.

Jag skulle kunna bolla tillbaka frågan lite grann och säga: Varför har Miljöpartiet nästan aldrig röstat för Vänsterpartiets förslag när det kommer till estetiska ämnen på gymnasiet? Men jag kommer inte att skicka tillbaka den frågan. Anledningen till det är att vi är helt överens om frågan.

Det enda som skiljer oss åt är att vi menar att propositionen vi behandlar i dag handlar om just den grundläggande högskolebehörigheten. Men från och med i morgon fortsätter vi att driva frågan att ha estetiska ämnen på gymnasiet. Jag hoppas att Vänsterpartiet och Miljöpartiet kan göra det tillsammans.

Anf. 34 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Vi har drivit de frågorna tillsammans under en rad år. Jag är inte helt säker på om det var ett ja eller ett nej från Daniel Riazat på frågan om Vänsterpartiet kommer att rösta för det skarpa förslag som också finns i det betänkande vi handlar i dag.

Det betänkande vi behandlar i dag handlar om att återinföra högskolebehörigheten och möjligheten att få det som utgångspunkt på alla gymnasieprogram. Det handlar också om Miljöpartiets skarpa förslag om att återinföra estetiskt ämne på alla gymnasieprogram. Ja eller nej?

Anf. 35 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Herr talman! Jag kan bara upprepa mig och säga att Vänsterpartiet ändå är det parti som har drivit den här frågan allra hårdast och under flest år i Sveriges riksdag. Miljöpartiet har nästan aldrig röstat för våra skarpa förslag som vi har lagt fram till kammaren när det kommer till estetiska ämnen, förutom den gången då Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet röstade tillsammans om den senaste propositionen. Den handlade på den tiden om både högskolebehörigheten och estetiska program.

I det här fallet handlade propositionen i grunden om högskolebehörigheten på gymnasieprogram. Därför valde vi från Vänsterpartiet att inte lägga fram ytterligare en motion, vilket vi gör i princip varje år om estetiska ämnen på gymnasiet. Vi kommer därför att fokusera på själva högskolebehörigheten.

Vi vidhåller vår politiska uppfattning att det är otroligt viktigt att alla elever på gymnasieskolan får ta del av kulturella inslag och estetiska ämnen. Jag nämnde tidigare i mitt anförande att kunskap och bildning är otroligt viktigt för alla samhällsklasser och barn från alla samhällsnivåer. I det här fallet gäller det även de estetiska ämnena.

Kulturen har ett värde som egentligen inte går att beskriva med ord eller siffror över huvud taget. Den har ett egenvärde som vi måste värna om. Är det någonting vi ska se till att återinföra under förhoppningsvis

nästa mandatperiod eller innan den är det att införa estetiska ämnen på samtliga gymnasieprogram.

Tack för förslaget! Vi stöttar förslaget, men vi kommer inte att rösta för det i dag med anledning av vad ärendet handlar om.

Anf. 36 CHRISTIAN CARLSSON (KD):

Herr talman! Det är företagare och vanliga människor, som varje morgon kokar sitt kaffe och brer mackan för att sedan bege sig till jobbet, som bygger landet starkt. Företagen skapar förutsättningar för en vård och välfärd att lita på när vi behöver samhället som mest. Företagen ger polisen förutsättningar att ta tillbaka tryggheten på gator och torg och i våra bostadsområden.

Därför är det viktigt att Sverige har ett företagsklimat i världsklass. Men just nu står vi inför en kompetensbrist inom flera branscher som hotar svensk konkurrenskraft. Samtidigt som hundratusentals människor saknar jobb har företagare sedan åtminstone ett decennium varnat för svårigheten att hitta lämplig arbetskraft. De beskriver det till och med som företagets största tillväxthinder.

Herr talman! Få saker är så viktiga för samhället som utbildningsväsendet. Att skolan ger både kunskap för livet och för ett liv på arbetsmarknaden är en förutsättning för att samhället ska fungera. Men dagens utbildningssystem har flera stora problem.

Vi har i hög grad misslyckats med att få unga att läsa utbildningar som faktiskt ger jobb. Resultatet av det är höga kostnader – för människor som inte kommer i arbete, för arbetsgivare som inte hittar rätt kompetens och för småföretagare som inte får se sina företag växa.

Yrkesutbildning är den utbildningsform som mest efterfrågas av företagare. Men andelen som väljer att läsa yrkesprogram på gymnasiet är på tok för låg. Det kräver att vi nu tar vårt ansvar för att underlätta ungdomars etablering på arbetsmarknaden och för att stärka kompetensförsörjningen.

Ett viktigt förslag för att motverka kompetensbristen är att göra grundläggande behörighet till norm på landets yrkesprogram. Kristdemokraterna vill att de gymnasiala yrkesprogrammen ska utökas till sitt innehåll för att också kunna ge högskolebehörighet, men möjligheten att välja bort ska finnas kvar.

På detta sätt behåller vi frivilligheten för eleverna. Men vi gör samtidigt de höga förväntningarna till norm, vilket är en förutsättning för varje framgångsrik skola. Vi gör det på så vis enklare för dem som vill ha högskolebehörighet att kunna välja ett yrkesprogram.

Vårt parti har tidigare haft uppfattningen att elever som valt yrkesprogram skulle kunna läsa till denna behörighet men att det inte skulle finnas med som utgångspunkt.

Den enda anledningen till att vi gjorde detta ställningstagande var att vi bedömde att fler då skulle fullfölja gymnasiet. Vi gjorde det därför att vi var oroade över att så många elever hoppade av skolan och aldrig fick springa ut tillsammans med sina jämnåriga i samband med studenten.

Jag ska vara ärlig och säga att jag minns hur det pratades runt köksborden hemma i Värmland i samband med reformen. Det fanns de som var skeptiska. De varnade för att attraktiviteten hos yrkesprogrammen skulle minska. Inte sällan var detta personer som själva hade gått eller som var intresserade av att gå yrkesprogram. Och det visade sig att de fick rätt.

Prot. 2021/22:94

6 april

*Ökade möjligheter
till grundläggande
behörighet för elever
på gymnasieskolans
yrkesprogram*

Att behörigheten inte har varit norm har lett till att söktrycket till den här typen av utbildningar har minskat med en tredjedel. Därför har Kristdemokraterna bytt position. Vi är fortfarande oroade över att alltför många inte klarar av skolan, men lösningen är inte att avstå från att göra grundläggande behörighet till norm på yrkesprogrammen. I stället behövs mer av tidiga kunskapskontroller och stödinsatser i grundskolan för att fler ska klara av att ta studenten så småningom.

Såväl näringsliv som fackförbund står bakom propositionen om grundläggande behörighet på yrkesprogrammen, som vi behandlar här i dag.

Jag yrkar för Kristdemokraternas del bifall till utskottets förslag i betänkandet. Vi kommer att rösta för propositionen och utbildningsutskottets betänkande senare i dag.

Vi gör det för att underlätta för de elever som vill välja yrkesprogram, och vi gör det för att motverka kompetensbristen och stärka företagsklimatet i Sverige.

Anf. 37 Statsrådet LINA AXELSSON KIHBLBLOM (S):

Herr talman! Stort tack för möjligheten att här i dag debattera en sådan här viktig fråga!

Sverige behöver fler skickliga yrkesarbetare som bygger landet. Det här är avgörande för tillväxten och välfärden – och inte minst för att vi ska kunna möta arbetskraftsbehovet som kommer med satsningar på den gröna industriella revolutionen. Med en brist på gymnasialt yrkesutbildad arbetskraft är detta en av de största och mest akuta problemen på den svenska arbetsmarknaden i dag.

Enligt Statistiska centralbyråns prognoser kommer efterfrågan på just gymnasialt yrkesutbildade att vara hög under lång tid framöver. Arbetsgivare i såväl privat som offentlig sektor skriker efter gymnasialt yrkesutbildade när de nya jobben växer fram och välfärden behöver anställa.

Samtidigt är det alldeles för få ungdomar som väljer att gå ett yrkesprogram. De senaste tio åren har antalet elever på yrkesprogrammen sjunkit. Tappet blev dramatiskt 2011, när kurserna för grundläggande behörighet togs bort. Läget har inte återhämtat sig sedan dess. År 2011 var jag rektor på en högstadieskola, och jag vet hur snacket gick. Det är inte förvånande att många ungdomar vill hålla dörrarna öppna för framtiden. Det har jag full förståelse för.

Sverige kan bättre. Att öka attraktiviteten hos de gymnasiala yrkesprogrammen är avgörande för att vi ska kunna få fler välutbildade medarbetare till företagen så att de kan växa och vara konkurrenskraftiga. Vi behöver fler skickliga yrkesarbetare som stärker Sverige: elektriker, yrkeschaufförer, rörmokare, husbyggare, kockar, vårdbiträden – ja, listan kan göras lång på yrkesgrupper som kan utbildas i gymnasiet och som efterfrågas på den svenska arbetsmarknaden.

Vi vet samtidigt att det i dag är många ungdomar som överväger att gå ett yrkesprogram men som väljer bort det för att de känner sig osäkra på om det kommer att vara möjligt att läsa in högskolebehörighet.

När Svenskt Näringsliv frågade ungdomar själva sa drygt en tredjedel av eleverna som gick på ett högskoleförberedande program att de hade övervägt ett yrkesprogram. När eleverna fick frågan varför de valde bort yrkesprogrammen svarade över hälften att det handlade om den grundläggande behörigheten och att den inte automatiskt ingår i yrkesprogrammen.

Nu gör vi det eleverna och branscherna efterfrågar: Vi moderniserar yrkesprogrammen så att de blir mer attraktiva och så att ungdomar kan välja utbildningar som garanterat leder till jobb, men som också håller framtidens dörrar öppna. Genom att införa att ämnena för grundläggande behörighet ska ingå i yrkesprogrammen från start skickar vi signaler till föräldrar och elever att yrkesprogrammen innebär möjligheter både på kort och på lång sikt.

Jag är övertygad om att de här förändringarna kommer att bidra till att fler kommer att söka till yrkesprogrammen. Branscherna instämmer. De vet att detta är en nyckelfråga när det gäller att öka yrkesutbildningarnas attraktivitetskraft. De har också drivit på att reformerna ska genomföras.

Nu när riksdagen ska rösta om förslagen hoppas jag verkligen att en majoritet av riksdagens ledamöter ställer sig bakom dessa nödvändiga förbättringar. Det låter positivt utifrån de signaler jag har hört här i dag.

(Applåder)

Anf. 38 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Herr talman! Låt mig först och främst rikta ett tack till statsrådet för att hon tar sig tid att vara här och är delaktig i debatten. Det är väl också den första debatten när det gäller en proposition, om jag förstod rätt. Det tycker vi om, och det ser vi gärna mer av från utskottets sida.

För en tid sedan kom Skolverket med en rapport som visade att elever som lämnar grundskolan med svaga betyg har goda chanser att klara gymnasieskolan om de läser ett yrkesprogram.

Jag tror att det bland de elever som hade betyg mellan stegen F och E var 22 procent på högskoleförberedande program som klarade av att ta examen inom tre år, medan det av dem som gick yrkesprogram var 42 procent som tog examen inom tre år. Om man tittar på betygsstegen E–D ser man att det var 49 procent av eleverna på högskoleförberedande program som tog examen inom tre år medan det var 74 procent av dem som gick yrkesprogrammen som gjorde det.

Det här visar att yrkesprogrammen fyller en viktig funktion och att elever som har svaga betyg från grundskolan klarar sig väldigt väl i jämförelse på gymnasieskolan, trots att vi har ett system där man inte får en grundläggande behörighet till högskolan.

Skolverket har varit kritiskt till reformen och att den kommer att leda till sämre genomströmningshastighet. Då är frågan: Hur tror statsrådet att det blir med genomströmningen när de här eleverna får en allt tyngre studiebörd med teoretiska studier?

Anf. 39 Statsrådet LINA AXELSSON KIHBLBLOM (S) replik:

Herr talman! Först och främst är det viktigt att veta att man kan välja bort de teoretiska delarna om de skulle tynga.

Själva grundproblematiken är dock att jag hör att Sverigedemokraterna ständigt pratar om yrkesprogrammen för de skoltrötta, de skolsvaga och dem som inte passar in i systemet. Det vill jag vända på. Utan yrkeskunliga stannar Sverige. Yrkesutbildningar är för dem som vill ha jobb tidigt. Det kanske snabbaste sättet att bli vd i dag är att gå ett yrkesprogram, skaffa sig bra kunskaper och sedan starta sin firma.

Jag tror att den här reformen kommer att göra att vi får fler elever som går yrkesprogrammen. De kommer att stötta varandra. Och för dem som är trötta på de teoretiska ämnena ska det vara möjligt att välja bort dessa.

Jag vill ge ett exempel på hur det har varit fram till nu. Sofia läser till bagare, och hon och en till var de enda som ville ha denna möjlighet att gå till ett högskoleprogram senare. Därför blev det väldigt svårt för rektor och övriga lärare att se till att de fick det. De valde då att avbryta utbildningen.

Nu ger vi alla en möjlighet att passa in. Yrkesprogram är inte för de skolsvaga och de skoltrötta. Det handlar om alla. Det handlar om att få börja ett bra och meningsfullt arbetsliv tidigt och att faktiskt kunna få jobb. (Applåder)

I detta anförande instämde Linus Sköld (S).

Anf. 40 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att skolministern sällar sig till den mängd ministrar som förvanskar och generaliserar vårt sätt att se på saker och ting. Jag beklagar detta. Jag hade ändå förhoppningar om att vi kanske skulle få en skolminister som inte ägnade sig åt sådant, men de förhoppningarna grusades redan i det första replikskiftet.

Vi pratar inte bara om skoltrötta och studiesvaga. Men det vi kan slå fast är att studiestarka elever klarar sig oavsett vad de väljer. Några kanske väljer ett yrkesprogram. Det finns ju de som är intresserade av det, kanske just därför att de inte vill fortsätta att läsa teoretiska ämnen. De kanske är bra på bild, teknik eller någonting annat och vill använda händerna, bli murare eller elektriker – som vi behöver så mycket. Studiestarka elever klarar sig oavsett vilken utbildning de väljer. Det visar också Skolverkets rapport. Men studiesvaga elever klarar sig bättre på yrkesprogrammen.

Jag fick inget svar på hur skolministern ser på genomströmningstiden. Skolverket är tydligt i sin kritik: Detta kommer att påverka genomströmningstiden. Detta kommer att innebära problem med att ta en examen inom tre år. Det är väl inte en bra politik att föra?

Vi ska ge ungdomar chanser, alla chanser som finns. Vi ska se till att de utbildar sig till det de vill bli. Men vi ska inte stöpa dem i samma form. Vi måste inse att elever är olika, och vi ska bejaka de olikheterna. Vi måste inse att det finns de som har det lätt i skolan och också de som går ur skolan med dåliga förkunskaper. Vi gör inte dem en tjänst genom att tvinga dem att läsa teoretiska ämnen om de inte vill det. Tvärtom kommer det att bli en katastrof.

Jag skulle gärna vilja höra vad ministern tycker om Skolverkets rapport angående genomströmningstiden för just studiesvaga elever.

Anf. 41 Statsrådet LINA AXELSSON KIHBLBLOM (S) replik:

Herr talman! Det är väl ganska tydligt att Patrick Reslow är den ende som har den här infallsvinkeln. Det säger väl någonting.

Det vi vet i dag är att det finns många som skulle vilja ha gått ett yrkesprogram men som inte riktigt vågade. Man vill hålla dörrarna öppna. Man vill inte bli inboxad i att vara ”den skolsvaga”. Man kanske ändrar sig genom livet. Man vill kanske kunna börja en högskoleutbildning senare i livet, när det passar. Man vill ha dörrar öppna, men man kanske också vill få ett jobb.

Nu tvingar vi in dessa personer på teoretiska utbildningar där de har svaga möjligheter att komma till sin rätt. Det är väl bättre att vi har den här möjligheten: att gå ett yrkesprogram och få en högskolebehörighet. Jag förstår inte vad det här handlar om egentligen.

Därför blir jag lite förvånad när jag tänker på Sverigedemokraternas väljare. Korta yrkesprogram, som ingen inom branschorganisationerna vill se, vill Sverigedemokraterna ha – korta yrkesprogram som boxar in människor så att de har få möjligheter att senare i livet ta sig vidare.

När vi frågar branschorganisationerna om de vill se tvååriga yrkesprogram säger alla nej. De vill ha välutbildade människor som både kan läsa och skriva och har yrkesskicklighet. Därför är det viktigt att vi har en utbildning som inte stänger ute många ungdomar från yrkesutbildningar utan öppnar upp dessa för fler, så att vi slipper bli beroende av arbetskraftsinvandring eller att svenska företag flyttar utomlands därför att det finns en brist i Sverige.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

§ 10 Riksrevisionens rapport om neddragningar hos Migrationsverket 2017–2020

*Riksrevisionens
rapport om ned-
dragningar hos
Migrationsverket
2017–2020*

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2021/22:SfU15

Riksrevisionens rapport om neddragningar hos Migrationsverket 2017–2020 (skr. 2021/22:82)

föredrogs.

Anf. 42 ARIN KARAPET (M):

Herr talman! Ärade ledamöter! Och varmt välkomna, alla elever på åhörarläktaren! Det är inte ofta vi har en så stor publik när vi ska debattera i socialförsäkringsutskottet. Det brukar vara ett tomt hav framför en, herr talman, förutom ens kollegor från utskottet.

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1.

I takt med ett minskat mottagande av asylsökande och minskade anslag har Migrationsverket fått göra kraftiga neddragningar under perioden 2016–2020. Riksrevisionens rapport visar att de kraftiga neddragningarna i och med Migrationsverkets kraftigt minskade anslag har lett till att myndigheten inte nått sina uppsatta mål.

Från Moderaternas sida är vi kritiska till att kraftigt minskade anslag har lett till att Migrationsverket inte nått de uppsatta målen. Det visar på att regeringen brustit i sin styrning och uppföljning av myndigheten.

Kraftigt minskade anslag har lett till att Migrationsverket behövt genomgå en kraftig omställning. Vid en kraftig omställning kan det bli oro bland medarbetarna. Detta visas tydligt av att man inte har kunnat behålla kompetent personal. Bra personal har lämnat myndigheten, antingen till andra myndigheter eller till näringslivet.

När det uppstår oro på en så viktig myndighet som Migrationsverket är det otroligt viktigt att erfarenheterna från flyktingkrisen 2015 inte upprepas.

När man gör en snabb omläggning på grund av kraftigt minskade anslag får det konsekvenser för de ärenden som Migrationsverket hanterar. En asylsökande söker ju inte bara ett tillfälligt skydd. Ett tillfälligt uppehållstillstånd ska övergå till ett permanent uppehållstillstånd. Har det gått minst fem år enligt nuvarande lagstiftning och man har levtt ett hederligt liv kommer personen att söka medborgarskap. Ett ärende kan alltså leda till flera ärenden över tid.

En annan kritik som vi delar med Riksrevisionen handlar om de brister Migrationsverket haft i sin interna styrning och kontroll när det gäller att spåra lös egendom. Under den här stora omställningen har Migrationsverket inte bara behövt göra personalneddragningar; man har också behövt avveckla lokaler och tillgångar. Man har behövt flytta mellan lokaler och slå ihop verksamheter. Mitt i all denna omflyttning har det förekommit att man inte vet vad som hänt med lös egendom som mobiltelefoner och datorer. Man har inte kunnat spåra om de har stulits, försvunnit eller finns kvar i verksamheten. Man vet inte, helt enkelt.

I och med att man inte kunnat spåra vet man inte om en dator som har använts i Norrköping används av samma eller en annan medarbetare i Stockholm eller om den har försvunnit. Det här är otroligt viktigt med tanke på att detta är lös egendom som kan innehålla både sekretessbelagd information och integritetskänslig information. I vår oroliga omvärld vet vi också, om vi har lyssnat på vår säkerhetstjänst, att det finns främmande makter som håller på med flyktingspionage. Det kan gå väldigt illa om lös egendom med just den typen av information hamnar i orätta händer.

Men Riksrevisionen pekar också på att Migrationsverket sedan 2019 har stärkt de kontrollerna, och då är det otroligt viktigt att man inte bara pekar på lagstiftning som regeringen gör utan också följer upp. Uppföljning är att följa det operativa. Ibland tänker vi från politiken att vi har stiftat lag, skickat pengar och ska sätta upp mål, men vi måste också komma ihåg att allt detta ska omsättas i praktiken. Praktik och teori går inte alltid hand i hand, och därför är det otroligt viktigt att man också följer det operativa, för det är i det som utfallet kommer.

(Applåder)

Anf. 43 CICZIE WEIDBY (V):

Herr talman! Det är en central uppgift för Sverige att ha ett mottagande som fungerar för de människor som söker sig hit. Både människor på flykt och vårt samhälle i stort tjänar på om vi lyckas med ett värdigt mottagande som ger bra förutsättningar för framtiden. Det är därför av yttersta vikt att det offentliga tar ett stort ansvar och ges de rätta förutsättningarna för det.

Vänsterpartiet har länge krävt ett robust mottagande med bättre beredskap och starkare kapacitet. Dessvärre har regeringen gjort det motsatta. Sedan det skamliga så kallade andrummet infördes har asylmottagandet monterats ned bit för bit, och förutsättningarna för dem som flyr har försämrats. Nu står vi i en situation där beredskapen är betydligt sämre än vad den var 2015.

Migrationsverket har de senare åren genomgått en stor och snabb neddragning. Bemanningen har minskat drastiskt, och många asylboenden har avvecklats. Resultaten syns tydligt när ukrainare tvingas köa i dagar utanför Migrationsverket och hos handläggarna som arbetar febrilt för att hinna med. Kapaciteten är helt enkelt underdimensionerad. Neddragningen har

inneburit att Migrationsverket har svårt att nå sina mål om exempelvis handläggningstider, service och tillgänglighet.

Att söka asyl är en extrem erfarenhet. Den asylsökandes framtid ligger i händerna på Migrationsverket, och en lång och oviss väntan på beslut om asylansökan är en av de starkast bidragande orsakerna till bristande hälsa hos asylsökande. Långa handläggningstider leder i exempelvis anknytningsärenden till att familjer tvingas leva åtskilda. Bristande tillgänglighet och service förstärker den redan svåra ovissheten som väntan på livsavgörande beslut innebär.

Avvecklingen av asylboenden har också lett till att asylsökande tvingas flytta mellan boenden i olika delar av landet och inte får en rimlig chans att etablera sig i lokalsamhället. Med långa handläggningstider har detta drabbat skolbarn som tvingats byta klass, ibland flera gånger, extra hårt.

Dessa konsekvenser av neddragningarna hos Migrationsverket har därmed haft en negativ inverkan på integrationen som enligt regeringen är en prioriterad fråga. Det är mot den bakgrunden obegripligt att regeringen inte visar ett större intresse för att undersöka hur hinder för ett mer effektivt mottagande och en bättre fungerande integration kan undanröjas.

Herr talman! I rapporten som vi debatterar i dag kritiseras också personalneddragningarna som inte har genomförts ändamålsenligt. Det bekräftas också av fackförbundet som ger stöd åt kritiken och anser att det har varit uppenbara felbedömningar och orealistiska förväntningar när det finns en oro i hela organisationen. Oron förstärktes också av att arbetsgivaren inte alltid gick efter anställningstid vid besluten om övertalighet, vilket skapade oerhörda arbetsmiljöproblem. Dessutom förvärrades problemen med långa handläggningstider när långt fler än de uppsagda lämnade Migrationsverket av dessa anledningar.

Mot den bakgrunden, herr talman, anser Vänsterpartiet att regeringen bör genomföra en bredare utredning av konsekvenserna av neddragningarna hos Migrationsverket, och därför yrkar jag bifall till reservation 4.

Anf. 44 HANS EKLIND (KD):

Herr talman! När Ryssland provocerat invaderade Ukraina stod Migrationsverket i begrepp att avveckla ytterligare ett tusental boendeplatser. Migrationsverket är tveklöst en myndighet som har ställts inför de allra största utmaningarna. Vid migrationskrisen 2015–2016 skulle man snabbt bygga ut sin kapacitet för att sedan snabbt krympa sin kostym inför ett helt nytt läge, som dessutom den pandemi som världen har tvingats hantera ytterligare skärpte. Jag vill därför gärna ha sagt att vi här nu diskuterar en myndighet som under de gångna åren har ställts inför enorma utmaningar och att detta givetvis, tycker jag, bör spela in när vi gör våra bedömningar.

Underlaget för den här diskussionen är Riksrevisionens rapport om neddragningarna hos Migrationsverket 2017–2020. I rapporten riktas skarp kritik mot både Migrationsverket och regeringen för hanteringen av neddragningarna på Migrationsverket. Riksrevisionen slår fast att man har misslyckats med att på ett bra sätt hushålla med statens resurser.

Migrationsverket har under de år som man har granskats haft problem med att nå uppsatta mål, inte minst avseende prövningsverksamhet, service och tillgänglighet. Men som sagt har myndigheten haft att hantera den snabbaste neddragningen i svensk statsförvaltning på många år. Riksrevisionen bedömer att Migrationsverket men också regeringen har överskattat

myndighetens förmåga att öka produktiviteten och implementera omställningen samtidigt som resurserna minskat.

Herr talman! Vi har från Kristdemokraterna lyft fram några punkter som Riksrevisionen pekar på och som vi menar att det finns anledning för oss i riksdagen att ta tag i.

För det första måste Migrationsverket och regeringen på olika sätt prioritera verkets kompetensförsörjning på både kort och lång sikt. En konsekvens av de resursneddragningar som ålagts Migrationsverket har varit att man har dragit ned på personal och därmed förlorat en massa kompetens. Personalen har minskat med var tredje anställd under de här fyra åren. Detta har dock inte bara berott på en minskad budgetram, utan Riksrevisionen pekar också på att Migrationsverkets kommunikation inte varit tillräckligt transparent och tydlig, vilket har lett till att flera personer har valt att sluta i förtid. Kompetens har således också opåkallat försvunnit från Migrationsverket.

Det här har fått en rad negativa följder avseende produktiviteten, men det innebär också att rättssäkerheten i bedömningsarbetet kan påverkas och därmed kontrollen över vilka som har rätt och inte har rätt att vara i Sverige.

För det andra måste avvecklingen av tillgångar i form av lös egendom säkras. Jag menar att det är mycket allvarlig läsning att det exempelvis inte går att spåra vad som hänt med lös egendom som it-utrustning och mobiltelefoner. I denna form av apparatur kan det finnas känsliga uppgifter, sekretessbelagda uppgifter, som kan ha hamnat i fel händer. Riksrevisionen konstaterar nämligen att det inte går att utesluta att oegentligheter har förekommit. Att it-utrustning och mobiltelefoner är spårlost försvunna är synnerligen allvarligt. Informationssäkerheten har alltså brutit, och vi menar att det måste utredas närmare.

Riksrevisionen föreslår att regeringen ska införa nya stödfunktioner för avveckling av statliga tillgångar. Regeringen delar inte Riksrevisionens bedömning och slår samtidigt ifrån sig ansvaret för säkerhetsbristerna vid avvecklingen av tillgångar. Det är riktigt, som regeringen påpekar i sitt svar, att det finns lagstiftning som reglerar informationssäkerhetsfrågor. Men vi kristdemokrater delar inte regeringens bedömning att denna lagstiftning räcker. Vi menar att regeringen kan göra mer för att underlätta för myndigheter att på ett effektivt, korrekt och säkert sätt kunna avveckla tillgångar och föreslår därför att regeringen ser över sitt arbetssätt när det gäller att stödja myndigheternas säkerhetsarbete.

Jag menar att det är ganska uppenbart, för alla som valt att läsa Riksrevisionens rapport, att mer både kan och ska göras. Jag yrkar således bifall till reservation nummer 3.

Kristdemokraterna konstaterar, herr talman, att Migrationsverket på flera punkter misslyckats med omställningen. Det är en omställning som har gjorts under väldigt skarpa neddragningar. Men för tydlighetens skull vill jag också tillägga att vi konstaterar att det yttersta ansvaret givetvis vilar på regeringen. Det är regeringen som har ansvaret för att styra myndigheten, vilket i vissa fall kan innebära att man måste använda bromsen. Det tycker jag faktiskt att regeringen medger när man anför att myndigheten måste ges tillräckliga planeringsförutsättningar när omfattande omställningar krävs. Så har ju inte varit fallet.

Anf. 45 RASMUS LING (MP):

Herr talman! Jag tycker att vi ska vara ärliga med att Migrationsverket är en myndighet som en del gånger blir styvmoderligt behandlad. De har ett oerhört svårt uppdrag. När det händer saker i omvärlden, som varken Sverige eller ännu mindre myndigheten själv råder över, måste de snabbt ställa om. Det kan komma fler flyktingar, och då måste verket byggas ut och snabbt öka kapaciteten. Det kan också komma färre flyktingar, och då får de minskade anslag och behöver göra en sådan omställning. I alla lägen, oavsett vilket, finns det höga krav på rättssäkerhet men också på att processerna är snabba. Det finns också lagstadgade tidskrav på flera av dem.

Sedan Riksrevisionen gjorde den granskningsrapport som vi nu diskuterar och även sedan regeringen kom med sitt svar på rapporten har det hänt väldigt mycket i vår del av världen. Rysslands folkrättsvidriga invasionskrig mot Ukraina har inneburit att 10 miljoner människor har flytt från sina hem. En del har flytt inom landet, men många av dem har flytt till EU. En del av dem har också flytt till Sverige.

Aktiveringen av massflyktsdirektivet gör att de som kommer från Ukraina inte kommer att belasta själva asylanläggningsprocessen i stort. Men givetvis får det enorma konsekvenser för myndigheten på andra sätt. Det gäller inte minst boendefrågan men även andra delar.

Herr talman! Statliga myndigheter ska drivas effektivt och kostnads-effektivt. I det här fallet har önskan och ambitionen om en snabb effektivisering under tidsperioden 2017–2020 varit större än vad som faktiskt har varit möjligt. Där finns lärdomar att dra för framtiden, även för andra myndigheter. Den viktiga frågan är hur effektiviseringar görs på bästa möjliga sätt. Går det att göra snabba omställningar för myndigheter genom stora ekonomiska neddragningar från budgetår till budgetår?

Det både har funnits och finns fortfarande problem och utmaningar hos Migrationsverket med långa handläggningstider. Just nu är kötiden för att få medborgarskap, för dem som uppfyller kraven, väldigt lång. Tidigare var tiden för själva asylprocesshandläggningen väldigt lång.

Före kriget menade Migrationsverket självt att man skulle komma i balans på ett par års sikt. Med det nya som har hänt i världen får vi följa om det är en prognos som står sig eller om den behöver arbetas om. Det är inte långsökt att tänka sig att Migrationsverket med anledning av det som har hänt kommer att behöva mer resurser, herr talman.

Jag vill yrka bifall till reservation 4. Regeringen bör tillsätta en offentlig utredning där även andra aspekter än de som har framkommit i den här rapporten ska belysas. Det handlar om effekterna på såväl samhället i stort som dem som har befunnit sig i mottagningsverksamheten och de processerna.

Anf. 46 RIKARD LARSSON (S):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i socialförsäkringsutskottets betänkande nummer 15.

Den riksrevisionsrapport som ligger till grund för betänkandet tillsammans med regeringens skrivelse är viktiga underlag för såväl hela den statliga styrningen som myndigheterna när det gäller hantering av snabba förändringar. Jag tror att man ska se rapporten på det sättet och inte bara som en rapport som beskriver vilka lärdomar Migrationsverket behöver dra

eller de rekommendationer som finns till Ekonomistyrningsverket, Arbetsgivarverket eller för den delen regeringen. Man ska se det som en viktig rapport för hela den statliga organisationen om vad man bör tänka på och hur man bör organisera arbetet vid snabba förändringar i verksamheten.

Denna rapport tar egentligen sin utgångspunkt i flyktingkrisen 2015 och den situation som följde efter det. Men det är klart att vi också diskuterar den i en situation då Migrationsverket återigen behöver öka ytterligare.

Vi har dessutom precis tagit oss igenom en liknande situation, men då gällde det en annan myndighet. Under pandemin, som vi förhoppningsvis snart har kommit igenom, har vi sett en liknande belastning och situation, den här gången på Försäkringskassan.

Nu ser vi återigen en kraftig ökning av verksamheten på Migrationsverket som blir svår för myndigheten att hantera. Jag tycker att det vi ser och det utskottet möter när vi träffar Migrationsverket är att man har dragit lärdomar av situationen efter 2015. Men bara för att man har dragit lärdomar är det inte alltid så enkelt att man gör det helt perfekt nästa gång. Att verksamheten ökar snabbt är en belastning, precis som det är en belastning när den minskar, vilket var fallet i denna rapport.

En av de lärdomar som jag tycker att man kan dra är hur myndigheterna kan backa upp varandra. Under pandemin såg vi att Försäkringskassan i ett tidigt skede initierade ett samarbete med många andra myndigheter för att kunna använda personal. Till exempel var Migrationsverket – när vi nu diskuterar detta – en de myndigheter som tidigt sa att de kunde bidra med personal till Försäkringskassan, för att de skulle klara av sitt uppdrag. Det är tydliga och bra exempel på hur man måste arbeta över myndighetsgränserna för att klara av utmaningarna.

Varför säger jag detta när det gäller den här rapporten? Jo, det är lätt för oss att i efterhand granska och vara lite kritiska när det gäller det som har hänt och att man inte har nått alla de mål som man önskat nå. Men när vi nu diskuterar förutsättningarna för myndigheterna är det samtidigt väldigt få partier som är beredda att avsätta resurser för att behålla 100 000 platser när man har behov av 18 000 eller för att behålla 9 000 anställda på Migrationsverket, som det var under en tid 2015–2016, i stället för 4 500 anställda som budgeten medger. I efterhand kan alltså olika partier säga att detta inte var bra och att det borde ha skötts på något annat sätt. Men vad jag har sett är det samma partier som när vi diskuterar budgeten snarare är angelägna om att lägga mindre pengar till Migrationsverket.

Regeringens ansvar är stort, precis som föregående talare har beskrivit. Regeringen kommenterar också i sin skrivelse de rekommendationer som Riksrevisionen ger regeringen. Nu blir det lite beskrivningar från oppositionen om att man inte tar till sig någonting och att man bara hänvisar till de regelverk som finns. Men det är inte riktigt sant.

Det är klart att regeringen tar till sig av den kritik som finns. Regeringen är också angelägen om att få en tydligare styrning av Migrationsverket liksom av andra myndigheter. Därför har man gett Statskontoret i uppdrag att följa Migrationsverket och stötta Migrationsverkets styrning, vilket också har gett resultat.

Riksrevisionens rapport pekar på de två områden som har lyfts upp här. Det handlar om kompetensutveckling i det ena fallet och utrustning i det andra. Riksrevisionens rapport pekar på att Migrationsverket och regeringen har vidtagit åtgärder, och man gör bedömningen att kontrollen är betyd-

ligt bättre nu. Men det är klart att Statskontorets uppdrag är viktigt. Det handlar både om att stödja Migrationsverket med rekommendationer och om att följa verksamheten.

Avslutningsvis tänkte jag bara nämna något om konsekvenserna av omställningsarbetet. Det är klart att det blir konsekvenser av ett sådant omställningsarbete. När produktiviteten, om man får använda det ordet i detta sammanhang, inte ökar och effektiviteten inte blir vad man hade hoppats på blir de öppna ärendena fler och handläggningstiderna blir längre. Vi kan då titta på regeringens budget för innevarande år, där man också gör en beskrivning av måluppfyllelsen på Migrationsverket. Där kan vi se att andelen öppna ärenden blir mindre, det vill säga man klarar av att beta av de köer man har. Sedan ökar antalet ärenden som man inte hinner med inom författningsstyrd tid lite. Men det är en naturlig konsekvens av att man betar av köer med gamla ärenden. Alla köer med gamla ärenden innehåller ju ärenden som alla har överskridit de författningsstyrda tiderna. Det blir alltså en naturlig konsekvens av detta.

Jag tror att man ska se det positiva. När man betar av köerna kommer man också att komma ned i författningsstyrda tider.

Det finns mycket att säga om detta ärende. Jag tror att man ska ta sig an denna debatt med en väldigt stor ödmjukhet. Nu står vi inför en situation där Migrationsverket återigen behöver skruva upp sin verksamhet. Vi har en situation där antalet personer som flyr från Ukraina och som kommer till Sverige just nu ligger på en hanterbar nivå och kanske lite under de värsta scenarier som vi har planerat för. Men vi har samtidigt en utveckling där vi absolut inte vet vad som händer framöver.

Vi vet inte hur långvarig konflikten kommer att bli. Vi vet inte vilken påverkan den kommer att ha på Migrationsverkets verksamhet. Därför tror jag att man ska ha en hel del ödmjukhet med sig när man diskuterar detta enormt svåra uppdrag. Alternativet till den ödmjukheten – och då tittar jag på bland annat kristdemokrater och moderater – är att man lägger in betydligt mer ekonomiska resurser till Migrationsverket i sina budgetförslag, så att man har en överkapacitet även när vi har ett lägre mottagande. Det har jag inte sett hittills. Vi får se om jag ser det framöver.

Med det, herr talman, yrkar jag återigen bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 47 JONNY CATO (C):

Herr talman! År 2015 och 2016 stod Sverige inför stora flyktingströmmar. Sverige var då en öppen famn för människor som sökte skydd i vårt land från krig och förtryck. Migrationsverket fick då skala upp sin verksamhet snabbt och oerhört mycket.

Sedan Riksrevisionens granskning gjordes och sedan vi påbörjade behandlingen i riksdagens socialförsäkringsutskott har vi hamnat i en ny migrationskris, där ukrainare tvingas fly undan Putins bomber. Det gör att det är än mer angeläget att vi drar lärdomar av slutsatserna i Riksrevisionens rapport, så att vi inte gör samma misstag igen när Migrationsverket nu behöver skala upp sin verksamhet snabbt och mycket.

Att Migrationsverket behövde skala upp sin verksamhet 2015 och sedan stod inför en stor nedskalning var, och är, naturligt. Så är det i en

verksamhet som likt Migrationsverkets påverkas av vår omvärld. Detta var givetvis en mycket extrem och svår situation. Det är därför föga förvånande, tycker jag, att Riksrevisionen konstaterar att omställningen inte styrts och genomförts på ett tillfredsställande sätt. Det gör däremot inte kritiken mindre angelägen.

Vidare kan jag konstatera att det är en svår balansgång mellan en snabb omställning och en omställning som sker på ett tillfredsställande sätt, där myndigheten exempelvis inte ställs inför en stor kompetensförlust.

Det blir som sagt ett annat läge att diskutera denna rapport givet det fruktansvärda invasionskrig som Putin nu bedriver i Ukraina. Det är av största vikt att regeringen agerar skyndsamt och att man samtidigt drar lärdom av de slutsatser som Riksrevisionen har kommit med i sin rapport, så att vi inte hamnar i liknande problem som vi hamnade i när detta senast genomfördes.

Med detta sagt vill jag yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

Integration

§ 11 Integration

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2021/22:AU9
Integration
föredrogs.

Anf. 48 MATS GREEN (M):

Fru talman! Vi står naturligtvis bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation nummer 3 av Moderaterna.

Fru talman! Bara två timmar härifrån faller nu de ryska bomberna över Ukrainas befolkning – sydsvenska kommuner ligger alltså närmare krigets Ukraina än svenska skidorter. I helgen kunde vi ta del av vidriga bilder på ryska massmord på civila och våldtäkter av försvarslösa unga kvinnor och mödrar.

Vi har nu att hantera den värsta flyktingsituationen i Europa sedan andra världskriget. De allra flesta som flyr är kvinnor, barn och äldre. De flesta männen, och även många kvinnor, stannar kvar och strider för sitt lands och i förlängningen andra länders, däribland Sveriges, frihet.

Sverige ska naturligtvis hjälpa Ukraina på många sätt. En viktig hjälp är att ge skydd åt dem som flyr, inte minst med tanke på att kriget sker i Europa, det vill säga i vårt absoluta närområde.

De som hittills har kommit, fru talman, är relativt välutbildade. Andelen vuxna som har en gymnasieutbildning är högre i Ukraina än i Sverige. De talar i hög utsträckning engelska. Och kvinnor från Ukraina arbetar i mångdubbelt högre utsträckning jämfört med hur det var i ursprungsländerna för migrationsströmmarna från 2015 och framåt.

Fru talman! Sveriges oansvariga och ohållbara hantering av just migrationsströmmarna från 2015, och felaktiga prioriteringar där, har redan kraftigt försämrat våra möjligheter att i dag tillhandahålla den hjälp som behövs.

Fru talman! Invandring ska vara bra för Sverige. Den ska vara till nytta för Sverige och för dem som bor, lever och verkar här. Svensk politik har aldrig tagit integrationsproblemen på allvar. Därför har heller inte de politiska beslut som krävs fattats. Resultatet har blivit ett djupt utanförskap bland många invandrare.

För ett land som Sverige är framgångsrik internationalisering en överlevnadsfråga. Våra världsledande företag berikar andra länder, och hundratusentals människor har kommit hit under årens lopp för att berika vårt land med kultur, kunskap, entreprenörskap och skattepengar. Det är avgörande för vår framgång.

Men Sverige har under lång tid misslyckats med integrationen samtidigt som allt fler sökt sig hit. I dag är var femte person född utomlands, och bara de senaste tio åren har över 400 000 asylrelaterade uppehållstillstånd beviljats. Politikerna har i decennier hoppats att allt ska gå bra men inte gjort det som krävs. Resultatet är ett farligt utanförskap bland många invandrare.

Fru talman! Siffror från riksdagens utredningstjänst, som vi moderater har tagit fram, visar att 675 000 vuxna som har invandrat inte är självförsörjande. Alldeles för många är beroende av bidrag för sin försörjning. Det leder till ett liv i utanförskap med barn som aldrig ser sina föräldrar gå till jobbet och kvinnor som aldrig blir självständiga. Sverige ligger näst sämst till i Europa vad gäller sysselsättningsgapet mellan inrikes och utrikes födda. Sverige är också det land där det lönar sig minst att jobba och gå från bidrag till arbete.

Den misslyckade integrationen berör hela vårt samhälle i form av bostadssegregation, arbetslöshet och bidragsberoende. Den ligger också i ganska hög grad till grund för dåliga skolresultat, gängkriminalitet, hedersförtryck och radikalisering.

Fru talman! Magdalena Andersson har under sina sju år som finansminister varit huvudarkitekten bakom den misslyckade politiken. Nu heter det att vi ska vända på alla stenar. Det är den nya talepunkten från det socialdemokratiska partihögkvarteret på Sveavägen. Det är alltså de stenar som de själva har gömt sig under i förnekelse av i stort alla samhällsproblem – allt från integrationen och migrationen till kriminaliteten och långtidsarbetslösheten. Och under den första stenen finner vi Morgan Johansson.

Fru talman! Det enda man gör är att skylla ifrån sig å ena sidan och förneka verkligheten å andra sidan. En av vår tids viktigaste uppgifter är att vända utvecklingen. Det kräver en kursomläggning, och framför allt kräver det en ny regering.

Först krävs en probleminsikt. Sedan 1970-talet har en bärande idé i svensk politik varit att integration handlar om en process från två håll, där både invandrare och infödda ska integreras i ett nytt, multikulturellt samhälle. Den ansatsen leder fel, fru talman. Det handlar om att respektera och anpassa sig efter de lagar, seder och bruk som gäller i Sverige.

Ska Sverige lyckas med integrationen måste vi både höja ambitionsnivån och mäta hur det faktiskt går. Därför föreslår vi moderater ett nytt övergripande mål, nämligen att invandringen sammantaget ska vara bra för Sverige – inte för varje individ eller varje år men som helhet och över tid. Precis som på andra områden bygger legitimiteten för invandrings- och integrationspolitiken på att den gör Sverige bättre, inte sämre.

För att löpande kunna utvärdera den nya integrationspolitiken föreslår vi två konkreta mått: för det första graden av självförsörjning, alltså inte bara sysselsättning, och för det andra hur många som talar begriplig svenska. En perfekt svenska är överskattad, men en begriplig svenska är underskattad. I likhet med de finanspolitiska och klimatpolitiska ramverken ska måtten följas upp genom att regeringen årligen redovisar till riksdagen hur det har gått och vilka beslut som bör fattas för att man ska nå fram och komma vidare.

Integrationen sker inte i något slags vakuum utan står naturligtvis i direkt relation till migrationen. Sverige behöver en politik som resulterar i en hållbar migration, bland annat genom tydliga försörjningskrav för anhöriginvandring och att invandrare successivt får kvalificera sig till bidrag och välfärdsförmåner genom arbete i Sverige.

Fru talman! Låt mig avsluta med att säga att jag nu har räknat upp bara en liten del av allt det som vi moderater föreslår för en långsiktigt hållbar integrationspolitik. I Sverige ska alla av egen kraft kunna bygga en bra framtid för sig själva och sina barn. Men i dag splittrar den misslyckade integrationen vårt samhälle på ett farligt vis. Det berör hela vårt land och alla oss som bor här i Sverige. Vi är dock övertygade om att det går att vända utvecklingen och samla en majoritet av svenska folket – alldeles oberoende av ursprung – till en ny, bättre kurs.

(Applåder)

Anf. 49 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD):

Fru talman! Den politiska inriktningen för integrationen i Sverige har hittills byggt på att svenskhet bedömts som något mindervärdigt som inte behöver respekteras, att våra traditioner är lite larviga och att vi alla ska anpassa oss till det nya, mångkulturella Sverige. Denna politik har inte varit speciellt lyckad.

Det är något som gått sönder i vårt kära fosterland. Lyckliga gatan – du finns nästan inte mer. Vår sammanhållning, vår gemensamma grund och vår tillit till varandra som medmänniskor har ersatts av ett söndertrasat samhälle där det numera skjuts varenda dag. Vår plats på jorden är inte längre trygg.

I spåren av en fullständigt havererad invandringspolitik har styrande partier hittat på lite olika innovativa lösningar för att försöka hantera den ohållbara situationen. När kommuners frivilliga mottagande inte tillgodosåg inflödet av nyanlända infördes en tvingande lag som i stället anvisar dessa till olika kommuner. Statens införande av bosättningslagen är ett allvarligt ingrepp i det kommunala självstyret. Kommuners ekonomi har drabbats negativt, eftersom behovet av försörjningsstöd ökat i takt med inflyttningen av nyanlända.

Bosättningslagen har också inneburit undanträngningseffekter på bostadsmarknaden. Det finns enligt Riksrevisionens granskning kommuner som ger nyanlända förtur i bostadskön, vilket innebär att andra invånare får utstå en avsevärt längre väntan på en egen bostad samtidigt som en del arma fattigpensionärer bekymrar sig för var just de ska sova i natt. Bosättningslagen måste avskaffas.

Fru talman! Vårt välfärdssamhälle, som under lång tid växt fram och utvecklats, har byggt på ett samhällskontrakt. Medborgarna i det lilla landet lagom har ofta känt det lönt att först göra sin plikt och arbeta för att

sedan ha rätt till en trygg skolgång för barnen, en sjukvård i världsklass för familjen och en god omsorg för föräldrar som behöver det. Välfärds-samhället går ut på att bidra till den gemensamma skattekakan för att sedan få tillgång till dess fördelar.

Nyanländas kapacitet att äntra arbetsmarknadens arena skiljer sig förstås vida. Det finns de som lär sig språket snabbt, utbildar sig och gör sig anställbara. Det finns också de som aldrig blir en del av vare sig vårt samhälle i allmänhet eller arbetsmarknaden i synnerhet. Nyanlända kvinnors etablering är särskilt bekymmersam, och de står ofta väldigt långt ifrån arbetsmarknaden.

I decennier har övriga partier gång på gång visat att de förlorat kontrollen över samhällsbygget och att de inte har någon plan. Pengar öses in i meningslösa integrationsprojekt, som inte varit framgångsrika förut och fortfarande inte är det. Men pengarna fortsätter att rulla ut.

Fru talman! Det går inte särskilt bra nu. Därför yrkar jag bifall till vår reservation nummer 1, som handlar om att ändra mål och inriktning för integrationspolitiken.

Det märkliga är att övriga partiets samhällsbygge gjort att invånare är rädda för att gå ut om kvällarna samtidigt som de fortsätter att rösta på partier som byggt det samhälle som gör att de är rädda för att gå ut om kvällarna. Det är en så kallad ekvation som är svår att förstå.

Jag vill påminna om att mitt parti inte är ansvarigt för att ha drivit Sverige i en riktning där verklighetens barn utsätts för personrån och hotas till livet med kniv eller andra tillhyggen, där äldre luras att släppa in brottslingar i sitt eget hem och där gängkriminaliteten ökar. Ge oss chansen att förändra detta! Det är dags att lämna över stafettpippen till oss.

Sverigedemokraterna har gång efter annan bevisat att vi har sett problemen komma och är kapabla att ta ansvar och framför allt att vi har en plan. Vår lösning är bland annat att de som invandrar till Sverige och bedöms ha skäl att få stanna här tar till sig av vår svenska kultur, underställer sig våra lagar och anpassar sig till våra västerländska värderingar. Vill man inte det ska man heller inte bo här. Parallella samhällsstrukturer med främmande medeltida, kvinnofientliga värderingar är inte ett alternativ i styrningen av vårt kära Sverige.

Vår integrationspolitiska målsättning är rättigheter, möjligheter och skyldigheter i förhållande till etablering, anpassning och egen ansträngning. Sverigedemokraternas socialkonservativa fundament är att skapa stabilitet och gemenskap. Grundläggande för att lyckas med detta är bland annat att inse att kulturen spelar en central roll i samhällets utveckling likaväl som att nationen bär en gemensam och stark historia.

Fru talman! Sverigedemokraterna är garanten för ett Sverige som är en trygg och säker plats för medborgarna att leva och verka på. Det kommer att krävas hårt arbete för att lyckas, men vi är redo. Våra ledord för integrationspolitiken är förändring, framåt, tillsammans – för trygghet och tradition, för ett stolt och enat Sverige.

Anf. 50 ALIREZA AKHONDI (C):

Fru talman! Ibland får man vara glad att vi inte har fri replikrätt här i kammaren. Då hinner man ta reda på om Mats Green helt plötsligt har blivit sverigedemokrat eller om han fortfarande representerar det borgerliga parti som jag en gång i tiden var stolt över att samarbeta med. Man

hinner också sammanfatta Sverigedemokraternas integrationspolitik. Jag landar i tre ord: främlingsfientlighet, främlingsfientlighet och främlingsfientlighet. Alla världens problem härrör från invandring, Sverige är becksvalt, allt är skit.

I dag debatterar vi arbetsmarknadsutskottets betänkande som rör årets motioner inom integrationsområdet. Jag står naturligtvis bakom alla våra yrkanden i betänkandet, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till Centerpartiets reservation nummer 5.

Jag ska också hålla dagens anförande kort – inte för att debatten om sakfrågan inte är viktig utan för att det inte är sakfrågan vi faktiskt debatterar. Det är synd, kan jag tycka. Frågan är för viktig för att inte ägnas den tid den förtjänar.

Grundproblemet är enligt min mening att vi menar olika saker när vi pratar om integration. För mig som centerpartist och liberal räcker det att människor pratar språket, har ett jobb, försörjer sig själva och tar ansvar för det gemensamma. För en sverigedemokrat är det tydligen viktigare att personen ber till rätt gud, äter sill och potatis till midsommar och tittar på mello på lördagar – eller förlåt, det var någon som påpekade att sverigedemokrater inte gillar mello, så jag tar tillbaka det.

Någonstans är det alltså inte så konstigt att vi sällan förstår varandra.

Fru talman! Det här med metadebatter – i brist på fakta och kunskap ägnar vi oss åt sådant som inte gör någon skillnad. Jag hade gärna stått här i dag och sagt att vi tar ansvar för att få en jämnare fördelning av mottagandet över vårt vackra land. Men mina kollegor ville inte ens få till en förutsättningslös översyn av den hårt kritiserade bosättningslagen. Det är en lagstiftning som för övrigt omfattar knappt 10 procent av det totala mottagandet och som har fler hål än en schweizerost – synd.

Jag ska dock ta tillfället i akt och slå ett slag för att en översyn av den lagstiftningen behövs. Den behövdes i går, och den behövs i morgon också. Nu kommer nästa flyktingvåg. Och i framtiden lär det av historien att döma komma nya flyktingvågor, oavsett vad Sverigedemokraterna tycker om saken. Mellan dessa perioder behöver vi bygga strukturer som håller, lära oss av det som inte funkade förra gången och se till att inte uppfinna hjulet på nytt.

Apropå det, fru talman, kan man fråga sig varför regeringen fått feeling och ska skapa ett helt nytt, parallellt system för mottagande av ukrainska flyktingar. Nu ska de fördelas enligt ett nytt system. Varför inte använda det som finns? Jag gillar inte den nuvarande modellen, men den finns redan. Man kan alltid skruva i det som finns; det går snabbast så.

Samma sak gäller kommunersättningarna för mottagandet. Det finns ett system med schablonersättningar som är automatiskt och snabbt. I stället ska vi låta kommunerna agera bank åt staten igen och låta fakturorna bli administrativt betungande och saltade. Kommer ni ihåg när kommunerna 2015 fick använda checkkrediten för att betala ut löner? Jösses, säger jag.

Och avslutningsvis vill jag poängtera ytterligare självklarheter. De ukrainska flyktingarna är inte från en annan planet. De skiljer sig inte från flyktingarna från Syrien eller Irak under den förra flyktingkrisen eller från dem som kom under den förrförra krisen på 90-talet eller under den förrförrförra krisen på 70-talet. Jag kan hålla på länge. De behöver få språkinsatser och etableringsinsatser. Att gömma sig bakom ett massflykts-

direktiv som enbart reglerar själva asylprocessen är inte bara fejt utan direkt kontraproduktivt.

Fru talman! Nu ska jag ägna mig åt viktigare saker än att säga självklarheter.

Prot. 2021/22:94

6 april

Integration

Anf. 51 CICZIE WEIDBY (V):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservation nummer 6.

Den socialdemokratiska regeringen har gett oss ett skifte i synen på rättigheter och integration. Från att se rättigheter som en väg till integration valde en majoritet i riksdagen, under ledning av Socialdemokraterna, att använda undandragande av rättigheter som ett sätt att försöka skrämja bort människor på flykt.

Den S-ledda regeringen för oss därmed från den syn på rättigheter som arbetarrörelsen sedan begynnelsen har stridit för, där rättigheter ses som ett verktyg för att ta bort hinder för jämlikhet och inkludering. I stället införs en högerutopi, där rättigheter är en belöning för den som trots alla svårigheter lyckas ta sig genom låsta dörrar och integrera sig på det sätt som för tillfället behagar de styrande.

Fru talman! Genom att utmåla dem som söker skydd här som ett hot och en belastning blir det lättare att villkora välfärd och neka dem rättigheter. Högern vill skära ned på trygghetssystemen för alla, och det är lättast att börja med dessa grupper.

Till sin hjälp tar de ett parti som baserar sin politik på rasistiska idéer. Och rasismen, fru talman, är ett av de största integrationshinder vi har i Sverige. Den har tyvärr även Socialdemokraterna till viss del anammat. Det syns tydligt i deras förslag om hur nyanländas rätt till ersättningar och bidrag ska begränsas.

Genom att utmåla dem som söker skydd här som ett hot och en belastning blir de lättare att angripa, och det blir lättare att neka dem deras rättigheter. I grunden vill högern skära ned på trygghetssystemen för alla – det är klassisk högerpolitik – och det är som sagt lätt att göra det för de här grupperna. Därför börjar man där, och sedan säger man att de inte integreras.

Arbete är en viktig del i att komma in i samhället, men det kan inte vara vilket arbete som helst och aldrig till varje pris. Skäliga löner, goda arbetsvillkor och fungerande kollektivavtal måste vara centrala delar i alla jobbskapande insatser.

Fru talman! Den mediala bilden av nyanländas etablering på arbetsmarknaden är ofta överdrivet pessimistisk, vilket delvis beror på orimliga förväntningar och en bristande förståelse för utmaningarna med att komma till ett nytt samhälle efter att ha flytt sitt hemland. Men det beror också på att det finns en politisk agenda bakom att överdriva problemen och utmaningarna.

Diskrimineringen av utrikes födda, som framför allt drabbar dem som fötts utanför Europa och som slår särskilt hårt mot afrosvenskar och personer med bakgrund i Mellanöstern, är väl kartlagd i Sverige vid det här laget. Denna diskriminering förekommer i alla delar av samhället, däribland på arbets- och bostadsmarknaden, och utgör ett av de största hindren för nyanländas etablering.

Utöver att bekämpa diskrimineringen är det avgörande för nyanländas möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden att det finns jobb att söka

samt att de som är nya i landet får goda förutsättningar att komplettera sina tidigare kunskaper och erfarenheter med de kunskaper som krävs på den svenska arbetsmarknaden.

Fru talman! Det blåser kalla och rasistiska vindar genom Sverige och Europa. Men vi i Vänsterpartiet vill se ett annat Sverige och ett annat Europa. Vi vill att Sverige ska kunna gå ur dagens prövningar med stolthet och att vi i framtiden ska veta att vi gjorde allt som stod i vår makt för att ge skydd och trygghet åt dem som just nu kämpar för att fly undan krigets fasor. För Vänsterpartiet är frågan aldrig *om* vi ska ge skydd åt dem som behöver det. Vänsterpartiet vill skapa de bästa möjligheterna för människor att få skydd undan krig, förtryck och förföljelser och att inkluderas i vårt samhälle.

Ett solidariskt, välkomnande och värdigt flyktingmottagande är ett nationellt åtagande. Det är något vi som land har bestämt att vi ska göra och som vi tar oss an tillsammans. Vänsterpartiet vill att staten ska ha det övergripande ansvaret för mottagandet av skyddsbehövande i Sverige.

Även om det är kommunerna som i praktiken genomför en stor del av de insatser som krävs för ett bra mottagande och en fungerande etablering i samhället har staten det övergripande ansvaret för att det fungerar. Staten måste därmed säkerställa att kommunerna har rätt förutsättningar för att kunna genomföra sina uppdrag, både ekonomiskt och praktiskt. Mottagandet ska därför ha en tydlig nationell styrning och tillräcklig statlig finansiering.

Slutligen, fru talman: För mig handlar integration – eller, ännu hellre, inkludering – om att vi alla, födda här eller inflyttade, ges rättigheter och förutsättningar att ha samma levnadsstandard och livschanser. Det handlar om att frigöra människors framtid från den bakgrund de har så att de får friheten till ett liv på lika villkor och ges de livschanser de har rätt till. En politik som stärker människors rättigheter och möjligheter är den starkaste integrationsmotor vi har. Så bygger vi ett jämlikare och starkare samhälle.

Sveriges framgångsrecept är en politik som verkar inkluderande för befolkningen under olika delar av livet. Det handlar om det välfärds- och trygghetssystem som ska skapa förutsättningar under livets alla delar, från barnomsorg och utbildningssystem till hälso- och sjukvård, arbetslöshets- och sjukförsäkring samt tillgång till bostad och välfärdstjänster.

Fru talman! Det går alltså inte att tala om integration utan att tala om den generella välfärden. Den är central för att upprätthålla de rättigheter som det är vår skyldighet att värna. Det är också så vi skapar den snabbaste och mest effektiva möjligheten för nyanlända människor att komma in i det svenska samhället.

Anf. 52 HANS EKLIND (KD):

Fru talman! ”Samhällsgemenskap” är ett ord som beskriver hur vi kristdemokrater vill bygga Sverige – samhällsgemenskap för alla, inte bara vissa.

Den kristdemokratiska integrationspolitiken bygger på goda värderingar och samhällsgemenskap. Skillnaden mellan invandring och integration är att det förstnämnda innebär att någon kommer in i landet och att det sistnämnda innebär att man blir en del av samhället. Vi har använt och använder oss medvetet av ordet ”vi” när vi har utarbetat och utarbetar våra

förslag. ”Vi” är ett ord som binder samman, och ”vi” gör främlingen till granne. Samhällsgemenskap bygger därför på ett ”vi” som gäller alla.

Fru talman! Vi kan alla konstatera att alldeles för få som deltagit i etableringsprogram kommit tillräckligt långt i sin integrering för att få ett arbete eller har språkkunskaper nog för att kunna gå vidare med reguljär utbildning. Vi kristdemokrater vill därför se ett flexibelt etableringsprogram.

De två första åren i ett sådant flexibelt etableringsprogram ska vara obligatoriska, och denna del av programmet ska till stor del ägnas åt svenskundervisning, samhällsorientering och arbetsmarknadsförberedande utbildning. Det blir därför av särskild vikt för alla som kommer till Sverige att de får en snabb och riktig introduktion. En nyanländ som efter två år bedöms behöva fortsatta insatser för att kunna bli anställbar ska kunna få insatsen förlängd ända upp till fem år.

Rörligheten inom gruppen nyanlända är väldigt stor under etableringstiden. Människor flyttar många gånger mellan olika kommuner, vilket innebär att de inte riktigt kommer igång med den svenskundervisning eller samhällsorientering som är viktig under den första delen av etableringen. Vi kristdemokrater menar att det behövs en bosättningsplikt under dessa två första obligatoriska år av etableringsprogrammet. Jag yrkar därför bifall till Kristdemokraternas reservation under punkt 5. Det är reservation 13, som avser just etableringsprogrammet.

Fru talman! Att lyckas med det som kallas ekonomisk integration är på många sätt helt avgörande. Sverige har i dag, trots stora ekonomiska resurser och insatser, EU:s näst största skillnad i sysselsättningsgrad mellan inrikes och utrikes födda. Endast Rumänien är sämre än Sverige. Enligt siffror från SCB var arbetslösheten bland utrikes födda 19,5 procent förra året, jämfört med 5,4 procent för inrikes födda. Detta duger inte.

Professor Johan Eklund har i beräkningar visat att drygt 1,8 miljoner svenskar i arbetsför ålder inte försörjer sig genom eget arbete. Endast hälften av dem som invandrat från Mellanöstern är självförsörjande efter 20 år i vårt land. Övriga har levt och lever på bidrag. Detta är på alla sätt ett gigantiskt misslyckande. De som har kommit hit till Sverige med förhoppningen om ett bättre liv ska inte fastna i arbetslöshet, passivitet och utanförskap.

Jag tror att vi alla minns det avsnitt av SVT-programmet *30 minuter* då vi på bästa sändningstid fick se dåvarande migrationsminister Morgan Johansson uppleva hur hans egen ihåliga retorik kring de politiska motståndarnas värderingar blev hans absoluta fiende. Det språkkrav som nämnde Johansson hade misstänkliggjort oppositionen för hade plötsligt, nu när han själv förde fram det, förvandlats till något gott. Skamlösheten låg i öppen dager.

Det är dock bra att Johansson har ändrat sig, för Sverige är i behov av en politik som förstår att språk och arbete är viktiga nycklar för att vi ska få till en verklig integration. Den utveckling vi haft och har i Sverige är ett slöseri med mänskliga resurser och utgör i slutändan också ett reellt hot mot vår svenska välfärdsmodell.

Fru talman! Kristdemokraterna har lagt fram ett batteri av åtgärder för att vi ska kunna få till en bättre fungerande ekonomisk integration, och jag ska ta upp några exempel. Jag har nämnt detta med ett flexibelt och vid behov förlängt etableringsprogram, och vi föreslår även ett yrkes-sfi. Vi

föreslår också att man prioriterar och vidareutvecklar det vi kallar snabb-spår.

Vi föreslår vidare att man inför en statlig dagpenning för alla som är arbetslösa men arbetsföra. Försörjningsstödet ska nämligen inte vara en kommunal a-kassa, men i dag är det ju det. Hälften av dem som får försörjningsstöd är i dag arbetslösa men arbetsföra, och vi vet att nästan två av tre är utrikesfödda.

Det ekonomiska utanförskapet måste vi åtgärda om ”Välkommen hit” ska bytas ut till ”Välkommen hem”. Vi kristdemokrater menar att det är viktigt att snabbt få på plats reformer, så att nyanlända som kommer till Sverige hittar ett arbete och blir självförsörjande.

Fru talman! I den kristdemokratiska tanken om en samhällsgemenskap reduceras inte det pluralistiska samhället till en ansamling personer som endast förenas av ett gemensamt pass. Allt fler har nu förstått vikten av att man också har gemensamma värderingar.

Ett samhälle som har en allt större mångfald måste också ha ett starkt gemensamt fundament som håller ihop de många delarna. Det gemensamma fundament som vi ser är ett samhälle som bygger vidare på den kristna etik och den västerländska humanism som format vårt land. Vi kristdemokrater menar att de ska få fortsätta att göra det. Här har vi fått demokratiska och humanistiska principer. Vi har fått religionsfrihet och jämlikhet, barmhärtighet och tolerans.

Det är dags att vi alla inser att ett land aldrig kan byggas i ett vakuum. Ett gemensamt etiskt modersmål är också en förutsättning för att vi ska kunna ha ett fungerande samhälle som likt det svenska präglas av flera kulturer.

Avslutningsvis: Vi har under de senaste veckorna sett en fantastisk generositet som har flödat till Migrationsverket, regeringen, riksdagen och kommuner där privatpersoner har sagt: Jag vill hjälpa till, men hur kan jag hjälpa till? Denna generositet har varit helt avgörande för att vi skulle klara av situationen med alla de ukrainska flyktingar som har kommit till Sverige. De är inte så många än, men de kan snabbt bli många fler kvinnor, barn och äldre – och människor öppnar sina egna hem för att de ska få tak över huvudet och mat i munnen.

Detta är ett bevis på att civilsamhället finns där och är redo att, precis som 2015–2016, hjälpa Sverige. Då kan vi få till en verklig integration. För integration är när du och jag sträcker fram handen mot den okände och säger: Hej, jag heter Hans! Vem är du? Den integrationen kan vi aldrig ersätta med något annat än att människor möts och hittar mötesplatser och når fram till varandra.

Anf. 53 ROGER HADDAD (L):

Fru talman! Det är säkert 20 år sedan integrationspolitiken var i fokus som huvudfråga i en valrörelse. Då handlade det just om språktest och språkrav för att lyfta fram problemen med utanförskapet, som har drabbat Sverige. Det känns lite konstigt att ha suttit här i riksdagen i tolv år, och vi debatterar samma frågor. Det visar den senfärdighet och handlingsförlamning som tyvärr har drabbat regeringen de senaste åren. Det spelar ingen roll om vi pratar bosättningslag, samhällsintegration eller etableringsprogram.

I det här betänkandet finns flera förslag som lades fram i höstas och som har debatterats i utskottet nyligen, parallellt med utskottsinitiativet. Flera av förslagen har redan passerat bästföredatum. Det beror på den omvärldsförändring som pågår i oerhört snabb takt, inte minst när det gäller situationen i Ukraina.

Även om Liberalerna inte hade lagt fram några motionsyrkanden hade vi och Centerpartiet med flera lagt fram ett utskottsinitiativ om bosättningslagen, som är ett av temana i det här betänkandet, men det avslogs av en utskottsmajoritet. Det handlar självklart om att alla kommuner solidariskt ska ta ansvar för mottagandet oavsett vilka länder folk kommer från. I det här fallet handlar det om flyktingarna från Ukraina.

Varför säger jag då att bästföredatum har passerats? Det gäller inte bara förslagen i betänkandet utan även regeringens ställningstaganden. Det som var ett självklart och glasklart nej ena dagen blev dagen efter ett ja. Plötsligt ville man se över bosättningslagen för att tillmötesgå oss och de krav som flera partier i den här kammaren har riktat. Detta bekräftar återigen senfärdigheten och handlingsförlamningen hos den socialdemokratiska regeringen.

En annan sak som jag särskilt vill ta upp är de utrikesfödda kvinnornas situation på arbetsmarknaden. Vi kommer att återkomma och hela tiden påminna den socialdemokratiska regeringen om hur villkoren för kvinnorna på arbetsmarknaden ser ut.

Det var särskilt intressant att läsa en intervju i Dagens industri i februari där arbetsmarknadsministern, Socialdemokraternas högst ansvariga politiker i de här frågorna, plötsligt uttalade att utrikesfödda kvinnors situation på arbetsmarknaden är hennes mest prioriterade fråga. Däremellan kom en ESO-rapport där man har tittat på olika offentliga system. Där underkändes Sveriges och Socialdemokraternas integrationspolitik. Man visar att lönegapet och sysselsättningsgapet ökar.

Vänsterpartiet talar om rasism. Rasism är möjligen en del av problemet. Men det finns andra, strukturella problem i arbetsmarknadspolitiken och integrationspolitiken som bidrar till det stora utanförskapet.

Det är över 350 000 som är inskrivna på Arbetsförmedlingen. Ungefär hälften av dem är långtidsarbetslösa. 63 procent är utrikesfödda, och av dem är väldigt många kvinnor.

Då säger alla att man ska ställa samma krav. Jag är helt övertygad om att det i dag, efter 15–20 års debatt i Sverige, ställs samma krav. Men får de samma råd och stöd? Nej. Erbjuds de samma mottagande på Arbetsförmedlingen? Nej. Erbjuds de samma möjligheter att gå kurser och arbetsmarknadspolitiska program eller att få andra insatser anpassade för kvinnor? Nej.

Regeringen kommer återkommande till utskottet och riksdagen och försöker övertyga oss om att de har gjort sitt yttersta och att de kommer att göra sitt yttersta för att förändra detta. Men det som slogs fast av Riksrevisionen och Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen är något som har konstaterats och kritiserats för tre, fyra och fem år sedan. Detta visar att Arbetsförmedlingen och ytterst Sveriges regering inte uppnår de jämställdhetspolitiska målen. Det är underkänt på den punkten, hälsar vi från Liberalerna.

Vill man få ut dessa kvinnor på arbetsmarknaden måste man förbättra sfi-undervisningen. Man måste från Arbetsförmedlingen få kontroll över närvaron och kvaliteten inom sfi, och så är det inte i dag.

Vi måste också se över detta med etableringstillägg, som fortfarande slår blint. Är man ett par och den ena partnern, till exempel mannen, får ett jobb, stryps etableringstillägget direkt. Det gör det ännu svårare för kvinnor att ta steget ut på arbetsmarknaden. Man fastnar.

Det finns en inlåsningsseffekt i bidragssystemet. Vi ska inte ha bidrag som signal, utan man ska snabbt lära sig svenska och komma ut på arbetsmarknaden.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 29 i arbetsmarknadsutskottets betänkande, om nyanlända kvinnors etablering på arbetsmarknaden.

Anf. 54 JOHANNA HARALDSSON (S):

Fru talman! Vi har inte haft en enda debatt i den här kammaren de senaste sex veckorna utan att Rysslands oförsvarliga invasion av Ukraina har varit högst närvarande. Det är inte så konstigt. Det är svårt att tänka på något annat när människor i Europa flyr undan grannlandets bomber och stridsvagnar. Familjer som just levt sitt liv ungefär som vi gör får lämna allt för att rädda sina liv.

Precis som människor nu flyr från Ukraina har människor flytt från Somalia, Syrien, Palestina, Irak och Bosnien för att till slut söka skydd i Sverige. Långvariga konflikter, krig och förföljelse gör att Sverige inte bara blir en tillfällig tillflyktsort utan ett nytt hemland för många.

Då behövs integrationspolitiken – en politik för att de ska kunna bli en del av vårt samhälle, skapa sig ett nytt liv och trygghet och försörja sig själva och bidra till vår gemensamma välfärd.

I debatten framkommer ofta två väldigt olika bilder av hur väl politiken lyckats. Den ena visar på ett oerhört misslyckande, den andra på en framgångssaga. Det är svårt att av debatten förstå hur verkligheten ser ut, men som alltid ligger den någonstans däremellan.

I jämförelse med många andra länder har vi ett högt arbetskraftsdeltagande i alla grupper, men vi har också stora skillnader mellan grupper. Människor kommer i stor utsträckning i jobb, och tiden har kortats för dem som invandrat till Sverige. Samtidigt tar det lite för lång tid för ganska många. Särskilt utrikes födda kvinnor sticker ut i statistiken, men ändå är kvinnor i Sverige oftare sysselsatta än i många andra länder.

Sverige har i många år tagit ett stort ansvar för att människor på flykt ska kunna söka skydd här, och trots ett stort mottagande har vi lyckats få ganska många i arbete.

Vi har stora utmaningar med segregation och de problem den medför. Samtidigt går en stor majoritet av dem som är födda utomlands till jobbet varje dag, försörjer sig själva och sin familj och bidrar till vår gemensamma välfärd.

Fru talman! Att inte ha en egen försörjning skapar en stor ofrihet och hindrar människor från att forma sitt liv så som de önskar. Arbetslöshet, trångboddhet och segregation skapar stora problem i vårt samhälle och återskapas ständigt om vi inte bryter dessa mönster. Barn behöver se sina föräldrar gå till jobbet, ha lugn och ro hemma och få bra stöd i skolan för att lyckas och kunna följa sina drömmar.

Stora klyftor drar isär vårt samhälle och skapar motsättningar mellan grupper. För att få ett samhälle som håller ihop behöver vi ständigt göra nya överväganden och formulera ny politik. Vår uppgift som politiker är att se samhället som det är och göra det som krävs.

Därför har regeringen tagit ett flertal initiativ och genomfört en hel del reformer för att få fler i arbete och snabba på etableringen.

Bosättningslagen infördes 2016 och ska se till att flyktingar fördelas jämnt över landet och att alla kommuner tar ansvar efter förmåga. Där arbetsmarknaden är god kan man ta emot fler och lyckas bättre med integrationen. De kommuner som tidigare tagit emot många flyktingar kan behöva ta emot färre. Alla kommuner behöver ta ansvar för dem som flytt till Sverige, precis som vi drivit på i EU för att alla länder ska ta ett ansvar för dem som flytt till vår del av världen.

Riksrevisionen lämnade nyligen en rapport om huruvida bosättningslagen har levt upp till intentionerna. Den visar att man med hjälp av lagen fått ett snabbare och jämnare fördelat mottagande och en bättre etablering av nyanlända på arbetsmarknaden.

När nu kriget i Ukraina gör att det återigen kommer många flyktingar till Sverige är de flesta överens om att det är avgörande att fördelningen mellan kommuner blir jämn för att mottagandet ska fungera så bra som möjligt.

Att göra etableringsprogrammet till ett program bland andra på Arbetsförmedlingen, med krav på deltagande och möjlighet till sanktioner, har varit viktigt för oss socialdemokrater, och det blev verklighet 2018. Vi ska ge stora möjligheter till alla arbetslösa inom programmet, oavsett bakgrund och anpassat efter deras behov, men också ställa samma krav på deltagande som vi ställer på alla andra arbetslösa.

Samtidigt som vi gjorde om etableringsprogrammet införde vi också utbildningsplikt för den som kommer till Sverige med endast kort utbildning och som bedöms inte kunna få arbete under etableringstiden. Kommunerna ska från och med den 1 augusti i år erbjuda en sammanhållen utbildning som omfattar minst 23 timmar.

Fru talman! Språket och rätt kompetens är nycklar till svensk arbetsmarknad. Vi ska erbjuda en bredd av stöd och åtgärder som kan passa olika individer. Människor som har flytt till Sverige är inga tomma blad utan har med sig kunskaper och erfarenheter att bygga vidare på.

Därför är det viktigt att det finns olika insatser. Snabbspår, subventionerade anställningar, arbetsmarknadsutbildningar, yrkesvux, jobbspår och intensivår passar olika individers behov av stöd. Ibland räcker det med en insats, men ibland behövs en kedja av insatser för att någon ska kunna ta sig in på arbetsmarknaden.

Etableringsjobben kommer snart att vara en del av denna bredd av insatser. Efter EU-godkännande räknar regeringen med att de kan vara på plats till sommaren.

Samhällsintroduktion och samhällsorientering är viktiga insatser för att skapa en förståelse bland nyanlända för hur det nya landet fungerar, hur lagar och regler ser ut och vilka normer och värderingar som gäller. Därför har introduktionen blivit obligatorisk, och en utredning tittar nu på hur man kan införa en skyldighet att delta. Samhällsorienteringen har utökats och utvecklats. Vi har även infört en språkplikt som ställer krav på deltagande i svenskundervisning för den som behöver det.

Fru talman! För att få fler utrikes födda kvinnor i jobb snabbare behövs ett jämställdhetsfokus i integrationspolitiken men också politiska reformer på många andra områden som kanske inte ligger under arbetsmarknadsutskottets beredningsområde.

I majoriteten av alla familjer tar kvinnor störst ansvar för barnen. Män jobbar i stället mer under småbarnsåren. Ansvar för hem och barn är fortfarande oerhört ojämnt fördelat.

Vi har reformerat föräldraförsäkringen och avskaffat vårdnadsbidraget. Det senare höll särskilt utrikes födda kvinnor borta från arbetsmarknaden och möjlighet till egen försörjning.

År 2020 togs 89 procent av föräldradagarna på grundnivå ut av kvinnor. En hög andel av dem som enbart hade grundnivå är födda utanför Sverige. Om några veckor ska riksdagen debattera ett förslag som reserverar föräldradagar även på grundnivå till vardera föräldern. Vi vill att kvinnor och män i större utsträckning ska dela på ansvaret för barnen, vilket också kan minska de hinder som står i vägen för att kvinnor ska kunna ta ett jobb.

Regeringen har nyligen lämnat en proposition till riksdagen om förskola för fler. Förslaget innebär att kommuner ska erbjuda plats på förskolan till alla barn från tre års ålder som har föräldrar som har bott i Sverige kort tid eller som behöver det för sin språkutveckling. Man ska också söka upp familjer som inte har barn i förskolan för att informera om barnens rätt till förskola. Detta vill vi göra för att förbättra barns språkutveckling och skapa bättre förutsättningar för dem att senare klara skolan. Dessutom får föräldrar, särskilt mödrar, bättre möjlighet att söka sig ut på arbetsmarknaden när barn tillsynen är ordnad.

Att kvinnor i Sverige kunde ta steget ut på arbetsmarknaden var beroende av ett flertal jämställdhetsreformer. En av de viktigaste var utbyggnaden av förskolan. Även den som invandrat till Sverige ska kunna göra den resa som kvinnor födda i Sverige gjort som grupp: från hem och beroende till jobb och självständighet.

Arbetsförmedlingen har fått en mängd olika jämställdhetsuppdrag kopplade till etableringsprogrammet, de subventionerade anställningarna och arbetsmarknadsutbildningarna. Fördomar och förutfattade meningar ska inte få genomslag och minska kvinnors möjlighet att få stöd. Fler kvinnor ska erbjudas insatser som snabbare leder till jobb.

Arbetsförmedlingen har även fått i uppdrag att förstärka stödet till personer som är långtidsarbetslösa, särskilt i områden med socioekonomiska utmaningar. Man behöver finnas på plats där man behövs mest, där arbetslösheten är hög och där segregationens negativa effekter tydligt syns.

Fru talman! Integrationen har över tid förbättrats, och fler kommer i jobb snabbare. Men vi har fortsatt stora utmaningar. Vi behöver ständigt vara beredda att förändra och förbättra politiken. Vi behöver tolka statistiken och möta människorna bakom för att förstå hur vi kan möta de problem som finns.

Vi socialdemokrater menar allvar med att vi ska vända på varje sten för att bryta segregationen. Vi kommer inte att vara nöjda med mindre än att klyftorna minskar och fler kommer i arbete, för vi vet hur viktig en egen försörjning är för människors självkänsla och möjlighet att leva det liv de själva vill.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna.
(Applåder)

Prot. 2021/22:94

6 april

Integration

Anf. 55 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Där kom det, talepunkter från Sveavägen, att man ska vända på varje sten som man själv har gömt sig under i åtta år när det gäller förnekandet av i synnerhet Sveriges integrationsproblem.

Fru talman! Vi hörde en ganska rosig bild målas upp här. Ingen ska svartmåla, men vi måste på något sätt förhålla oss till verkligheten. Och verkligheten är att Sverige har EU:s högsta arbetslöshet bland invandrare. Det är bara Rumänien som har större klyftor mellan infödda och invandrare när det gäller arbetslöshet.

Våra utmaningar är ganska tydliga. De åtgärder som Socialdemokraterna genom Johanna Haraldsson räknade upp handlade om etableringsjobb, utbildningsplikt, intensivvård och extratjänster. Jag vet inte riktigt var jag ska börja, fru talman, men vi kan börja med extratjänsterna. Det är en hundraprocentigt subventionerad anställning i offentlig sektor. Mindre än 6 procent av dem som har fått de extremt dyra extratjänsterna, som har kostat 8 miljoner kronor per jobb, har fått ett jobb efteråt. Om en extratjänst är ett exempel på en lyckad åtgärd, fru talman, vad är då en misslyckad åtgärd?

Jag ska gå igenom övriga delar också. När det gäller utbildningsplikten är det mindre än 10 procent av dem som omfattas av denna plikt som går en utbildning.

Jag skulle vilja få lite kommentarer om misslyckandet med både extratjänsterna och utbildningsplikten.

Anf. 56 JOHANNA HARALDSSON (S) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att rätta Mats Green. Jag pratade ingenting om extratjänsterna, för dem har Mats Green och hans kamrater i Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna avskaffat. Vi beklagar givetvis att man har avskaffat extratjänsterna, där väldigt många fick en chans att komma in på arbetsmarknaden och testa på jobb, gå upp på morgonen, gå till ett arbete och känna att de gjorde nytta.

Av dem som hade eller fortfarande har en extratjänst – några nya kommer ju inte att delas ut – var en mycket större andel kvinnor, till skillnad från alla andra subventionerade anställningar. Nu har de avskaffats, vilket gör det svårare för en del av dem som haft en extratjänst att komma in på arbetsmarknaden och testa och se om arbete inom vården kan vara något för dem för att senare kunna gå vidare till utbildning.

Sedan var det utbildningsplikten. De siffror som Mats Green nämnde har stigit, om jag inte missminner mig, och detta är anledningen till att kommunerna nu har fått i uppdrag att få till en sammanhållen utbildning för dem som har utbildningsplikt. Det är en samverkan mellan kommunen, Arbetsförmedlingen och staten, och då behöver vi ställa vissa krav på kommunen så att de utbildningspliktiga verkligen får utbildning i den utsträckning som de behöver.

Anf. 57 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Andelen i utbildningsplikten kan rimligtvis inte ha minskat eftersom den bara var 10 procent. Det kan egentligen inte gå under 10 procent, så vi får verkligen hoppas att det går åt rätt håll där.

Och nej, det är inte många som har fått jobb genom extratjänsterna, utan det är mindre än 6 procent. Regeringen har fått mycket berättigad kritik från Riksrevisionen därför att det i högre utsträckning är män som får gå effektiva insatser som leder till jobb medan kvinnor av den socialdemokratiska regeringen framför allt hänvisas till dyra och ineffektiva insatser som extratjänster, som inte leder till jobb i någon utsträckning över huvud taget – mindre än 6 procent. Framför allt får man bort dem från arbetsmarknadsstatistiken – det är detta problem som vi hanterar och diskuterar.

Etableringsjobben har tagits upp här. Det är en form av subventionerad anställning som togs fram av arbetsmarknadens parter vid årsskiftet mellan 2017 och 2018. År 2018 stod Socialdemokraterna här och sa att nästa år kommer etableringsjobben. År 2019 stod Socialdemokraterna här och sa att nästa år kommer etableringsjobben. År 2020 stod Socialdemokraterna här och sa att nästa år kommer etableringsjobben. År 2021 stod Socialdemokraterna här och sa och sa att nästa år kommer etableringsjobben. Och år 2022 står Socialdemokraterna här och säger att snart kommer etableringsjobben.

Detta är under all kritik, fru talman. Vi har en åtgärd som vi tror kommer att vara effektiv och som har stort stöd i Sveriges riksdag, och det finns inte en enda anledning till att den inte har införts tidigare mer än Socialdemokraternas senfärdighet och ideologiska skygglappar. Det finns inga ursäkter, så sluta skylla misslyckandena när det gäller etableringsjobben på EU! Jag skulle vilja ha lite kommentarer om detta också.

Anf. 58 JOHANNA HARALDSSON (S) replik:

Fru talman! Jag kan inte säga mer än att etableringsjobben nu har fått ett förhandsgodkännande från EU, och därmed kan vi kanske med lite större säkerhet säga att de kommer att vara på plats under 2022.

Anf. 59 HANS EKLIND (KD) replik:

Fru talman! Det känns jätteintressant att för första gången få stå här och debattera integration. Jag tror att det lös igenom under mitt anförande att jag tycker att ekonomisk integration är oerhört viktigt, så jag uppskattar verkligen att riksdagsledamoten Johanna Haraldsson vid flera tillfällen tog upp vikten av att få till en situation där personer blir självförsörjande. Jag tror att självförsörjning är viktigt, och därför skulle jag vilja att vi har ett mått i Sverige som klargör hur det ser ut med graden av självförsörjning. Jag skulle vilja testa riksdagsledamoten för att se om det möjligen finns ett gemensamt intresse för detta.

Anledningen till att jag tycker att det är viktigt att vi får till ett sådant mått är delvis att jag i november 2019 här i denna kammare fick höra den dåvarande statsministern Stefan Löfven meddela att regeringen hade halverat den tid som det tar för en nyanländ att komma i arbete från nio år 2014 till fyra och ett halvt år 2019. För en oinvid som lyssnar på detta låter det som att man har halverat tiden till dess att en person kommer i arbete, men det är inte riktigt sant. Sysselsättningsmålet inbegriper ju alla

möjliga saker, till och med om en person har haft ett lönearbete en enda timme under en referensvecka. Då är han eller hon i sysselsättning, men det förstår ju var och en att på en timme kan man aldrig bli självförsörjande.

Min fråga till Johanna Haraldsson, utifrån att riksdagsledamoten lyfte fram vikten av att få människor att bli självförsörjande, blir därför om Socialdemokraterna är öppna för att införa ett självförsörjningsmål vid sidan av sysselsättningsmålet, som kanske inte ger den information vi vill ha alla gånger. Skulle det vara möjligt att införa detta som ett komplement?

Anf. 60 JOHANNA HARALDSSON (S) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Hans Eklind!

Självförsörjning och hur man mäter det skiljer sig en del från hur man gör andra mätningar av till exempel arbetslöshet och sysselsättning. Man brukar sätta upp en viss inkomst som en nivå för när en person är självförsörjande eller inte. Vi vet att utrikes födda kvinnor som börjar arbeta ofta gör detta till lägre lön, sämre villkor och på deltid. Då kan de räknas in som icke självförsörjande i den typen av statistik, precis som långvarigt sjuka, tillfälligt arbetslösa och föräldralediga.

Det viktiga för mig är vad vi gör och vilken politik vi presenterar för att folk ska komma i arbete, inte vilka mått vi använder oss av. Även om man använder självförsörjningsmätt där en mängd andra individer som också arbetar eller som kanske är sjuka räknas in får man liknande resultat.

Vi kan se att arbetslösheten är hög. Vi kan se att det finns stora skillnader i sysselsättning och arbetskraftsdeltagande mellan olika grupper. Jag ser inte riktigt vitsen med att införa ytterligare ett mått, utan det viktigaste är att vi vidtar åtgärder där vi ser att de behövs. Ett exempel är när vi socialdemokrater avskaffade vårdnadsbidraget när det framgick att det stängde ute många utrikes födda kvinnor från arbetsmarknaden.

Anf. 61 HANS EKLIND (KD) replik:

Fru talman! Det verkar som att jag inte får större napp.

Johanna Haraldsson säger att det inte spelar någon roll vilket mått vi använder eftersom vi får liknande resultat. Det är själva poängen med varför jag vill ha ett nytt mått vid sidan av sysselsättningsmålet.

När Stefan Löfven i denna kammare säger att man har halverat tiden till fyra och ett halvt år kommer bara ett par veckor senare en rapport från Entreprenörskapsforum där man har lagt nivån på 15 500 kronor. De personer som tjänar minst denna summa är självförsörjande. Det är en mycket låg lön. Man konstaterar att efter fyra år har 50 procent sysselsättning, men det tar 13–14 år för att 50 procent ska uppnå självförsörjning. Det är en otroligt stor skillnad mellan fyra år och 13–14 år.

Vidare tar det 20 år för en person från Mellanöstern att bli självförsörjande, det vill säga att tjäna 15 500 kronor eller mer. Efter 20 år är hälften av dem som kommer från Mellanöstern beroende av bidrag. Jag menar att ett självförsörjningsmätt skulle komplettera sysselsättningsstatistiken. Den döljer det problem som självförsörjningsmålet faktiskt avslöjar och sätter fingret på. Det är för få av dem som har kommit hit till Sverige som kan leva på sin lön. Då duger det inte att gömma detta i ett sysselsättningsmätt.

Anf. 62 JOHANNA HARALDSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Hans Eklind för frågan.

Jag håller med Hans Eklind om att det är problematiskt att alltför många har låga löner, otrygga anställningar och jobbar deltid. Men det jag sällan hör är förslag på åtgärder från Kristdemokraterna som kommer åt problemen. Snarare föreslår man något som inte leder dit.

Ni vill till exempel återinföra ett vårdnadsbidrag. Frågan är det hur det kommer att leda till att fler snabbare uppnår en nivå där de är självförsörjande.

Anf. 63 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Jag är egentligen jättehungrig, så jag vill ogärna förlänga debatten. Men jag måste få ställa en fråga till Johanna Haraldsson.

Jag undrar varför det parti som Johanna Haraldsson representerar gör skillnad på flykting och flykting. Det är en genuin och ärlig fråga. Varför ska flyktingar från Ukraina anses som någon typ av andra klassens flyktingar? De har uppehållstillstånd i formell mening. Varför ska de inte omfattas av etableringsinsatser och språkinsatser? Varför ska de få leva på Migrationsverkets ersättningar och inte på etableringsersättningen? Det är en genuin och ärlig fråga.

Jag vet att Johanna Haraldsson inte sitter i något av regeringens departement utan att det är statsrådet och ytterst statsministern som har ansvar för frågan. Men vi befinner oss i den här kammaren i dag, och Johanna Haraldsson representerar ändå regeringspartiet. Jag vill gärna ha ett svar.

Anf. 64 JOHANNA HARALDSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Alireza Akhondi för frågorna.

Jag gör inte skillnad på flykting och flykting i det avseende som till exempel Sverigedemokraterna gör. Men det här mottagandet av flyktingar bygger på en annan grund: massflyktsdirektivet. Det bygger också på egen försörjning.

Givetvis kan man få stöd för att komma i arbete, och vi vet att det finns ett civilsamhälle som kan göra stora insatser, och det får mer stöd för att kunna göra det.

Jag skulle inte säga att vi gör mer skillnad på dessa flyktingar och andra flyktingar, mer än att det är fråga om olika grunder för uppehållstillstånd i Sverige.

Anf. 65 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Jag kanske borde ha frågat vilken lunch som serveras i kaféet. Chanserna hade varit högre att få ett svar.

Att flyktingarna omfattas av EU:s massflyktsdirektiv är egentligen bara ett förfarande i asylprocessen, som ytterst handlar om att Migrationsverket ska köpa en stämpel och lite bläck för att sedan stämpla. Då går själva asylprocessen lite snabbare.

Men detta bygger på att man får tänka hela vägen ut. Vad händer härnäst? Många som flyr kommer att stanna här oavsett vad som sägs. Så fort barnen börjar gå i skolan, vilket vi vill, och så fort de börjar sparka boll, vilket vi vill, kommer många av flyktingarna att stanna i Sverige, vilket gläder mig.

För mig och Centerpartiet är det jätte viktigt att människorna snabbt får lära sig svenska språket, vilket vi vet är en avgörande faktor om man ska lyckas på arbetsmarknaden. Vi vill också att de ska få ta del av adekvata etableringsinsatser så att de snabbare kommer ut på svensk arbetsmarknad.

Jag väddar en gång till: Snälla! Kan Johanna Haraldsson ta med sig frågan för att lösas internt hos Socialdemokraterna. Jag försökte med statssekreteraren för några veckor sedan, och nu hoppas jag på Johanna Haraldsson.

Anf. 66 JOHANNA HARALDSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Alireza Akhondi.

Det råder nu en fruktansvärd situation för många människor, men vi hoppas att detta ska pågå under en kort tid och vara över snabbt.

Men om det här blir en långvarig konflikt, att folk kommer att stanna längre än det år som man enligt massflyktsdirektivet har möjlighet att stanna i Sverige måste vi givetvis omvärdera och införa åtgärder för att man lättare ska komma in i samhället. Det handlar om att ta del av fler åtgärder än vad som är möjligt i dag.

Det är klart att människor kommer att vilja stanna, men vi måste också, precis som i alla andra sammanhang när människor flyr till Sverige, värdera deras asylrättsliga status. Vi måste absolut göra en omvärdering av om konflikten kommer att ta längre tid än det år som massflyktsdirektivet stipulerar. Jag tar med mig ledamotens vädjan.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 15.)

§ 12 Arbetsmiljö och arbetstid

*Arbetsmiljö och
arbetstid*

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2021/22:AU10
Arbetsmiljö och arbetstid
föredrogs.

Anf. 67 SAILA QUICKLUND (M):

Fru talman! Vi debatterar i dag motionsbetänkandet AU10 *Arbetsmiljö och arbetstid*. Jag inleder med att yrka bifall till Moderaternas reservation nummer 1.

En bra arbetsmiljö är grundläggande för att fler människor ska få möjlighet att arbeta längre och utan risker för ohälsa. Arbetsmiljöfrågorna har de senaste åren fått ett allt större fokus inom arbetslivet och i politiken, vilket är ytterst relevant.

De enormt stora utmaningar som nu finns inom arbetsmiljöområdet väcker både oro och en stor frustration. Att det fortfarande under 2021 avled 41 personer på våra arbetsplatser är självklart oacceptabelt.

Regeringens så kallade nollvision gällande dödsolyckor anses därför vara ett stort misslyckande. Arbetsgivare har ett stort ansvar för att säkerställa en adekvat och bra arbetsmiljö för sina anställda. Men om detta ändå inte fungerar faller självklart ett stort ansvar även på myndigheter och inte minst på regeringen som har det yttersta ansvaret.

Tillräckliga resurser och en tydlighet till myndigheter, uppföljningar av insatser, analyser samt stöd och utbildningar till berörda är självklart viktiga i sammanhanget. Analyser om varför situationen inte har förbättrats krävs. Och här finns en stor förbättringspotential för regeringen.

Resultaten har inte förbättrats under dessa åtta år som regeringen har fört sin arbetsmiljöpolitik, och därför anser vi inte att insatserna har varit tillräckliga. År efter år har vi sett det stora antalet dödsolyckor.

Företag vill göra rätt och upplever att de behöver stöd och rådgivning i sitt arbetsmiljöarbete. Dock uppger de att just denna del saknas, och självklart måste det åtgärdas.

Det gäller även arbetsmiljöproblemen inom offentlig sektor, där höga sjuktal bland personal i kvinnodominerade verksamheter som sjukvård, skola och omsorg visar på stora brister i arbetsmiljön och i det förebyggande arbetsmiljöarbetet. Tidspress och bristande rutiner är faktorer som kan leda till en icke acceptabel arbetsmiljö. En särskilt oroväckande trend är att anmälningarna av arbetssjukdomar bland kvinnor till följd av organisatoriska och sociala problem har ökat nio år i rad. Dessa problem orsakar hälften av alla anmälda arbetssjukdomar bland kvinnor.

De brister som Arbetsmiljöverket har upptäckt handlar bland annat om förebyggande arbetsmiljöarbete, till exempel att arbetsgivaren inte har undersökt och åtgärdat risker på jobbet.

De fysiska riskerna, såsom tunga lyft, stress och dylikt, är en viktig del som har uppmärksammats tidigare. Men det handlar även om hur arbetsgivare har hanterat personalens stora arbetsbelastning.

Coronakrisen har självklart förvärrat situationen ytterligare för personal inom offentlig sektor. Vissa yrkesgrupper har till och med riskerat livet på grund av att det har saknats adekvat skyddsutrustning under deras arbete. Det är fruktansvärt.

Det är viktigt att fortsätta förbättra arbetsmiljön, förebygga ohälsa och olycksfall samt motverka att människor utestängs från arbetslivet, inte minst för att möjliggöra ett längre arbetsliv.

Redan före pandemin rapporterade Sveriges Radios *Ekot* att 90 procent av de inspekterade arbetsplatserna inom äldreomsorgen fick anmärkningar gällande arbetsmiljön – allvarliga anmärkningar. Detta var information som kom från Arbetsmiljöverket.

Fru talman! Vi moderater anser att man bör överväga en särskild tillsyn av den psykosociala arbetsmiljön inom yrkesgrupper med hög frånvaro på grund av en sjukdom. Det handlar ofta om kontaktyrken, inte sällan kvinnodominerade yrken i offentligfinansierad verksamhet, såsom sjuksköterskor, vård- och omsorgspersonal eller lärare.

Regeringen bör enligt oss moderater ge Arbetsmiljöverket i uppdrag att ytterligare stärka tillsynen av den psykosociala arbetsmiljön och skärpa sanktionerna mot arbetsgivare inom vissa yrkesgrupper.

Många av de yrken som brottas med en sämre arbetsmiljö har problem i verksamheten i form av underskott på personal eller brister i ledarskapet. En väl fungerande organisation och gott ledarskap är faktorer som är avgörande för en god arbetsmiljö. När det gäller offentliga verksamheter har politiken ett stort ansvar att skapa förutsättningar för detta.

Den offentliga sektorn har också ett ansvar att föregå med gott exempel. Det kommer att krävas om man ska lyckas attrahera personal i en situation med kompetensförsörjningsproblem.

Fru talman! Det viktigaste för att säkerställa en bra arbetsmiljö är ett väl fungerande förebyggande arbetsmiljöarbete ute på arbetsplatserna. Här har både Arbetsmiljöverket och parterna också en viktig roll.

En undersökning som genomfördes av Arbetsmiljöverket visade bland annat att det var hos de minsta företagen som de största arbetsmiljöriskerna fanns. Att arbeta för att nå dessa företag är därför extremt viktigt. Insatser för att underlätta för arbetsgivare kan röra sig om allt från satsningar på kunskapsspridning till rådgivning och bättre verktyg. Många arbetsgivare vill göra rätt men vet inte hur.

En annan viktig del i att underlätta för företag, i synnerhet mindre företag, är att förenkla regelverket, vilket inte innebär att ambitionsnivån i arbetsmiljöarbetet behöver sänkas. Det måste helt enkelt vara lätt att göra rätt.

Vi från Moderaterna anser att Arbetsmiljöverket har en central roll för att en väl fungerande arbetsmiljö ska uppnås på den svenska arbetsmarknaden. Vi vill därför se en översyn av myndighetens verksamhet för att ytterligare effektivisera dess verksamhet.

För att lyckas med en god arbetsmiljö på Sveriges arbetsplatser krävs tillräckliga resurser, bättre samverkan mellan berörda parter, modernisering och inte minst effektivitet.

Ett större ansvar för brister i den psykosociala arbetsmiljön måste läggas på de arbetsgivare som har sådana brister i sin arbetsmiljö.

Moderaterna ser ett tydligt behov av att skapa en bättre incitamentsstruktur för arbetsgivare när det gäller det förebyggande arbetet med psykosocial arbetsmiljö samt tidiga insatser och en bättre rehabilitering.

Det är också viktigt att jämställdhetsfrågorna lyfts in i bilden på ett tydligare sätt.

När det gäller företagshälsovården vill Moderaterna stärka det förebyggande arbetet mot psykisk ohälsa. Vi anser mot bakgrund av det som jag har anfört att regeringen bör vidta åtgärder för att pröva möjligheterna att stärka det hälsofrämjande och förebyggande arbetet med behandlingar av psykisk ohälsa inom ramen för företagshälsovården.

Tyvärr kan vi ta del av information om att det finns stora skillnader i fråga om vilka som har tillgång till just företagshälsovård. Inom låglöneyrken på kvinnodominerade arbetsplatser har endast 30 procent tillgång till företagshälsovård. Där finns de största behoven av insatser. Och det måste ske en förändring, och den ska ske nu. Det är också en viktig jämställdhetsfråga, vilket jag tidigare sa.

Moderaterna menar även att preskriptionstiderna för arbetsmiljöbrott är för korta. Preskriptionstiden för arbetsmiljöbrott av normalgraden är i dag två år. Vid allvarligt arbetsmiljöbrott som dödsolyckor förlängs den till fem år. Erfarenheterna visar dock att detta många gånger inte är tillräckligt för att åklagare, polis och domstolar ska kunna utföra de adekvata utredningar som behövs. Moderaterna vill således fördubbla preskriptionstiden både vad gäller arbetsmiljöbrott av normalgraden och vad gäller allvarliga arbetsmiljöbrott.

Fru talman! Regeringen har under åtta år haft ansvaret för arbetsmiljöpolitiken, och redan före pandemin kunde vi se oacceptabelt höga siffror gällande dödsolyckor och arbetssjukdomar.

Vi kan under regeringens åtta år tyvärr se alldeles för få förbättringar inom arbetsmiljöområdet. Detta skadar den enskilde och inte minst samhället i stort oacceptabelt mycket.

Krafttag och adekvata insatser som verkligen ger effekt krävs nu av regeringen.
(Applåder)

Anf. 68 MAGNUS PERSSON (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nummer 8.

Ett fullgott arbetsmiljöarbete står på flera ben: forskning och implementering av forskningsresultat i både det strategiska och det lokala arbetsmiljöarbetet samt kraftfullt agerande mot arbetsmiljöbrott. Den enskilt viktigaste komponenten är dock det dagliga arbetsmiljöarbetet där löntagare och arbetsgivare tillsammans arbetar för en god arbetsmiljö och där parterna arbetar fortlöpande och gemensamt med att både förebygga och åtgärda arbetsmiljöproblem på arbetsplatsen.

Fru talman! Arbetsmiljöverkets statistik visar att av 5 miljoner sysselsatta personer i Sverige upplever en tredjedel att de har besvär på grund av sitt arbete. Exempel på sådana besvär är arbetsrelaterad stress, mobbning och kränkande särbehandling. Även hot och våld, exempelvis våld mot blåljuspersonal och vårdpersonal, är i dag inslag på svenska arbetsplatser.

Det finns inga skäl att tro att något av detta har förändrats till det bättre under pandemin. Vissa delar har snarare förvärrats. Vi står således i ett läge där tidigare arbetsmiljöproblematik byggs på med nya arbetsmiljöproblem. Det är därför av vikt att det från politiskt håll skapas förutsättningar för ett fullgott arbetsmiljöarbete som inkluderar alla arbetsgivare och alla löntagare. Ingen ska ställas utanför.

Fru talman! Vid utredningar av arbetsmiljöbrott involveras flera myndigheter. Det är Arbetsmiljöverket, Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten. Utredningstiden är ofta lång, och den genomsnittliga utredningstiden för brottet vållande till annans död på arbetsplats är betydligt längre än utredningstiden för vållande till annans död som inte har samband med någon arbetsplats.

Utredningsläget är komplicerat utifrån sakfrågans natur. Entreprenader sker ofta i flera led, och tekniskt sett kan det vara komplicerade orsaksförlopp och även komplicerade organisatoriska förhållanden som råder på arbetsplatsen. Det är ofta flera aktörer involverade, och det är i skarven mellan aktörerna som utredningsläget försvåras.

Utifrån den samlade bilden av problematiken i dessa utredningar behöver preskriptionstiden utökas. Som vi hörde tidigare är preskriptionstiden för normalgraden av arbetsmiljöbrott två år. Vid grova brott är den fem år. Dessa preskriptionstider är för korta och bör utökas till det dubbla.

Fru talman! Det anmärkningsvärda här är att vi kunde ha haft en majoritet för förslaget. Men Socialdemokraterna, som gick till val på utökade preskriptionstider både 2014 och 2018, väljer att rösta nej med motiveringen att en utredning gällande preskriptionstider pågår – en utredning som i sitt betänkande inte nämner arbetsmiljöbrott en enda gång. Man nämner inte arbetsmiljölagen med en stavelse. Man har inte ens bemödat sig att ta hänsyn till den i utredningen. Det är riktigt dåligt av en regering som anser sig företräda svenska arbetare.

Men när Socialdemokraterna ännu en gång sviker arbetarna bara för att man vägrar göra gemensam sak med Sverigedemokraterna kommer vi att driva frågan framåt, inte för vår skull utan för dem som har rätt till upprättelse och som vi anser är betydligt viktigare än ett politiskt avståndstagande.

Fru talman! Inspektionsverksamheten är Arbetsmiljöverkets tyngsta uppdrag. Denna verksamhet bör utökas i takt med tillsynsrådets tillväxt. Insatserna inom inspektionsverksamheten fokuserar på osund konkurrens, organisatorisk och social arbetsmiljö och frågor som rör arbetsbelastning, stress, kränkande särbehandling, hot och våld, utstationering samt tips och anmälningar. Detta är av största vikt, inte minst när det gäller nollvisionen rörande dödsolyckor i arbetet.

Fru talman! ILO, Internationella arbetsorganisationen, rekommenderar att man har en inspektör per 10 000 anställda i ett land. I Sverige skulle det innebära strax över 500 inspektörer. Tyvärr har Arbetsmiljöverket i dag drygt 300, och myndigheten har aviserat att detta antal kommer att minska på grund av bland annat pensionsavgångar. Myndigheten har således behov av resursförstärkning för att kunna fullfölja sitt uppdrag men även för att kunna hantera de negativa effekter inom bemanningen som uppstod när man valde att utlokalisera myndigheten. Det gläder mig att säga att vi säkerställer detta inom ramen för Sverigedemokraternas, Moderaternas och Kristdemokraternas budget med ökade satsningar på Arbetsmiljöverket. Det är betydligt mer än regeringen gör.

Fru talman! För att säkerställa genomförandet av det lokala arbetsmiljöarbetet måste antalet lokala skyddsombud ökas, då det i dag saknas tusentals.

I dagens modell har socialdemokratiskt styrda fackförbund företrädesrätt till att utse lokala skyddsombud. Dessvärre innebär det att ett stort antal löntagare utestängs från att axla rollen som skyddsombud då man anser att politisk åskådning är viktigare än kompetens, engagemang och förtroende från arbetskamraterna. Det är en beklämmande utveckling, fru talman.

Under LO-kongressen 2016 togs beslut om att den fackliga organisationen och de fackliga företrädarna ska ha facklig-politisk samverkan med Socialdemokraterna. I praktiken innebär det att de som är politiskt aktiva i andra partier än Socialdemokraterna utestängs från att erhålla fackliga förtroendeposter, till vilka skyddsombud räknas, detta även om de har kunskap, engagemang och sina medarbetares förtroende. Det finns flera exempel på att fackligt aktiva personer tvingats välja mellan sina politiska uppdrag och sitt engagemang för sina arbetskamrater och arbetsmiljön.

Fru talman! Vi sverigedemokrater vänder oss starkt mot den här politiseringen av arbetsmiljöarbetet. Arbetsmiljöarbetet är avgörande för löntagarnas trygghet och hälsa, och detta arbete måste bedrivas så effektivt som möjligt. Den som är lämplig och har intresse för och kunskap om arbetsmiljöarbete ska kunna bli skyddsombud. Makten att utse företrädare ska ligga hos arbetsplatsens anställda och då gärna i samråd med en politisk fackförening som jobbar för alla löntagare. Det är ingen som har några problem med det, och det är ingen som har påstått något annat, även om det från regeringens håll kommer antydningar om att Sverigedemokraterna är ett fackföreningsfientligt parti. Inget är mer fel.

Det vi är motståndare till är den Stasiliknande politiska styrning av arbetsmiljöarbetet som det socialdemokratiska partiet bedriver. Det hör inte hemma på en modern arbetsmarknad. Man bedriver en politik som ställer allt fler löntagare utanför det skydd de har rätt till. Bara det att man inte vill ge regionala skyddsombud tillträde till Sveriges samtliga arbetsplatser trots att de till stor del finansieras av staten är i min värld en skrämmande utveckling, då det oftast är de avtalslösa som behöver mest skydd.

I den bästa av världar finns det kollektivavtal eller liknande villkor på alla arbetsplatser. Men så ser det inte ut i dag, och det måste man ta hänsyn till. Grundtanken måste vara att ingen löntagare ska lämnas utanför. Det är bara att beklaga regeringens cyniska hållning i denna fråga.

Fru talman! Arbetsmiljöarbetet ska vara opolitiskt. Det anser de flesta – utom Socialdemokraterna, som alltid prioriterar politisk makt över arbetsplatsen före en arbetsmiljöpolitik för alla, kosta vad det kosta vill. Det är bara att beklaga.

Anf. 69 ALIREZA AKHONDI (C):

Fru talman! Ibland blir man lite förvånad. Jag räknade med att den sverigedemokratiska ledamoten även inom detta politikområde skulle skylla tillkortakommanden på Fatima och Muhammed. Och jag som hade förberett ett långt anförande om mitt Tinderliv och bristen på likes och kunde härleda det till den sverigedemokratiska politiken i samma anda.

Strax innan jag gick upp blev jag uppmanad av min moderata kollega Lars Beckman att säga någonting om att arbetsmiljö är bra. Jag vill inte göra Lars Beckman besviken, så jag passar på att säga att även för centerpartister är arbetsmiljön viktig.

Jag hade tänkt att hålla det här inlägget relativt kort. Jag vill börja med att yrka bifall till min och Centerpartiets reservation 3 i detta betänkande. Vi står naturligtvis bakom alla våra yrkanden, men för tids vinning får det bli så.

Fru talman! Arbetsmiljöfrågorna är komplexa men viktiga. Att personalen är ett företags eller en organisations absolut viktigaste tillgång kan inte sägas tillräckligt ofta. I pandemins spår har dessa frågor både aktualiserats och synliggjorts i den offentliga debatten, vilket gläder mig.

Alltifrån arbetsbörda till flexibilitet i arbetssätt samt distansarbetets möjligheter och utmaningar har lyfts upp. För ett tag sedan anordnade jag dessutom ett riksdagsseminarium tillsammans med TCO om de viktiga integritetsfrågor som är en del av arbetsmiljöarbetet. Jag hoppas naturligtvis att även dessa frågor får ta sin del av den offentliga debatten.

Fru talman! Tittar man i backspegeln till då de moderna arbetsmiljöreglerna växte fram på 70-talet ser man att mycket har hänt i samhället i stort, i näringslivet och i arbetslivet. Många av dessa förändringar påverkar också arbetsmiljöområdet med ny teknik, nya arbetssätt och helt nya branscher. Detta gör att vi står inför helt nya utmaningar inom arbetsmiljöområdet.

Men en del problem från förr kvarstår. Jag tänker främst på antalet dödsolyckor. Förra året dog 44 personer på jobbet; det är 44 för många. I år har hittills nio personer mist livet. Varje dödsfall är inte bara ett misslyckande för den enskilde arbetsgivaren och en tragedi för familjen som får ta emot dödsbudet, utan det är också ett misslyckande för oss alla. Ingen – jag upprepar: ingen – ska dö på sitt jobb.

Fru talman! Arbetsmiljöfrågor existerar inte utan arbeten och arbetsgivare. Det är därför naturligt att diskussionen om hur arbetsmiljöfrågorna kan utvecklas börjar hos arbetsgivarna. Forskningen visar också att ett bra arbetsmiljöarbete oftast är en förutsättning för att vara med och konkurrera om kunder och uppdrag. Mot den bakgrunden är det inte alls förvånande att 95 procent av alla medlemsföretag i Svenskt Näringsliv ser arbetsmiljöfrågorna som högt prioriterade, oavsett bransch eller storlek på företaget.

Samtidigt kan man konstatera att det finns en besvikelse hos många företag när det gäller politikernas och myndigheters förståelse för företagets vardag. Detta blir extra tydligt när det gäller Arbetsmiljöverket och dess brist på fokus på att stödja och informera företagen kring regelverk inom arbetsmiljöområdet. Här finns det uppenbart en enorm utvecklingspotential. Fler än fyra av tio företag anser att det är ganska eller mycket svårt att förstå regelverket på arbetsmiljöområdet.

Fru talman! Det kanske vore en bra start för oss att se till att de som har ansvar för arbetsmiljöfrågorna i vardagen också förstår vad de behöver göra och inte fastnar i framtagande av en massa skrivbordshandlingar som hamnar i byrålådan.

Anf. 70 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att säga att man älskar Melodifestivalen om man kommer från Bromölla och är sverigedemokrat. Anledningen får Alireza Akhondi själv lista ut.

Det är intressant att diskutera arbetsmiljöproblem och att ha en arbetsmiljödebatt med Centerpartiet nu för tiden. Vi har ju kunnat läsa om hur det står till inom Centerpartiet och om hur Centerpartiets syn på arbetsmiljöpolitik, fackföreningar och övrigt har varit genom åren. Man har haft en partiledare som varit ledande i kampanjen Fuck facket. Jag tänker inte översätta det i den här kammaren, för det passar sig inte – ni får själva översätta det och se vad det handlar om.

Centerpartiet är väl inget parti som sticker ut just i den här frågan. Om man tittar på Centerpartiets förslag ser man att det är ganska tunt på det här området. Även när arbetsmarknaden går i en riktning som gör att det krävs mycket engagemang på arbetsmarknaden väljer Centerpartiet att kraftigt skära ned anslaget till Arbetsmiljöverket i sin budget – det handlar om 25 miljoner det här året, 50 miljoner 2023 och 75 miljoner 2024. Man gör detta i en tid då arbetslivskriminaliteten ökar och då vi har en arbetskraftsinvandring där folk utnyttjas.

Arbetsmiljöverket behöver alla resurser, men ändå vill Centerpartiet skära ned Arbetsmiljöverkets resurser. Motiveringen är att man vill finansiera och prioritera reformer i sin budget. Jag skulle gärna vilja höra vilka reformer Centerpartiet anser är viktigare än ett bra arbetsmiljöarbete.

Anf. 71 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Jag tackar Magnus Persson för frågan. Men innan riksdagsledamoten börjar peka finger åt andra tycker jag faktiskt att Sverigedemokraterna ska börja sopa framför egen dörr. Anklagelser om sexuella trakasserier mot partikollegor är om inte annat arbetsmiljöproblem, Magnus Persson.

Arbetsmiljöfrågorna är viktiga även för oss i Centerpartiet. Vi har ett gediget arbete inom vårt parti och för arbetsmiljön för övriga arbetstagare på svensk arbetsmarknad. Tillsammans med Sverigedemokraterna och övriga allianspartier har vi tagit utskottsinitiativ gällande arbetsmiljöfrågor; det har till exempel handlat om en översyn av de regionala skyddsombudens verksamhet och en effektutvärdering.

De som tycker om att läsa kan se i betänkandet att vi har tagit fram förslag på hur man möjliggör och utvecklar distansarbete. Vi har också lyft fram frågor om systematiskt arbetsmiljöarbete och så vidare. Det är kanske slöseri med allas tid, Magnus Persson, att jag står och rabblar upp alla Centerpartiets fantastiska förslag.

Anf. 72 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag ska inte kommentera det första som Alireza Akhondi nämnde här. Det är ingenting som jag vet någonting om. Jag bara läser och tar del av det som står i tidningarna, som tydligen är sant eftersom Alireza Akhondi reagerar på det här viset.

Men det är inte det som den här debatten ska handla om. Den här debatten handlar om AU10 och arbetsmiljö.

Jag har fortfarande inte fått svar på varför man väljer att skära ned anslaget till Arbetsmiljöverket och hur man motiverar detta. Man skriver till exempel i betänkandet att man prioriterar reformer, men det måste ju bli konsekvenser för Arbetsmiljöverket. I sin egen budget tilldelar man Arbetsmiljöverket ett nytt uppdrag att samordna mer med polisen. Nya uppdrag kostar pengar, men ändå vill man skära kraftigt i Arbetsmiljöverkets budget.

När vi har en arbetsmarknad som ser ut som den gör och som har stora problem anser jag att det är fel väg att gå att skära ned anslaget till den myndighet som är ledande i att hantera dessa problem. Jag vill gärna höra hur Alireza Akhondi ser på detta. Han får gärna motivera varför man gör de här stora nedskärningarna på Arbetsmiljöverket, för det svarade han inte på i sin första replik.

Anf. 73 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Här vänds inte andra kinden till. Om Magnus Persson vill ha en saklig debatt om ett viktigt politikområde ska han inte börja med att peka ut Centerpartiet och eventuella skrivelser – falska eller sanna – i den här typen av format. Det var anledningen till mitt svar om hur det faktiskt ser ut hos Sverigedemokraterna själva.

Återigen: Arbetsmiljöfrågorna är superviktiga samhällsfrågor. De påverkar oss alla, oavsett var vi jobbar. Att Centerpartiet inte har lika mycket pengar i sin budget handlar inte om nedskärningar utan om prioriteringar när det gäller hur pengarna inom utgiftsområde 14 ska fördelas.

Vi har i den här budgeten gjort en annan prioritering än prioriteringen i den budget som gick igenom; så är det. Det finns många andra områden där ni i Sverigedemokraterna kraftigt skär ned – om man ska använda samma retorik – och där ni har gjort andra prioriteringar. Detta innebär inte alltid att den ena har rätt och den andra fel, utan det handlar om vilka prioriteringar man gör och vilka samhällsproblem man vill adressera först.

Anf. 74 CICZIE WEIDBY (V):

Fru talman! Jag läste en krönika i Dagens Arena med titeln "Vart tog kravet på kortare arbetstid vägen?". Författaren hävdade att frågan är helt död på riksnivån och att inte ens Vänsterpartiet driver den längre. Jag ser att det är några här i kammaren som fnissar till lite, för ni som följer debatterna i arbetsmarknadsutskottet vet att vi i Vänsterpartiet enträget motionerar om detta varje år.

Men förutom att skribenten hade fel om att Vänsterpartiet inte driver frågan stod det en hel del andra intressanta saker i krönikan, som till exempel att man i Region Värmland tidigare i år startade tre pilotprojekt med 30 timmars arbetsvecka. Det är tre vårdenheter som omfattas, däribland Torsby och Arvika sjukhus. Projekten ska vara i sex månader. Den gamla lönen kvarstår. Vänsterpartiet har tillsammans med Värmlandssamverkan, en blandning av bland annat Moderaterna, Centern, Kristdemokraterna, Liberalerna och Miljöpartiet, enats om arbetstidsförkortningen. Politikererna där vill visa att de vågar tänka nytt. Regionstyrelsens ordförande är för övrigt moderat, inte vänsterpartist.

På många håll har kravet dessutom blivit verklighet, som på Karolinska i Huddinge, ortopedmottagningen i Mölndal, socialkontoret i Norrtälje, Svartedalens äldreboende i Göteborg och rekryteringsföretaget Telin – liksom på Island. Permanent arbetstidsförkortning med bibehållen lön har förhandlats fram för 86 procent av den arbetande isländska befolkningen. Belgien har helt nyligen infört fyra dagars arbetsvecka. Spanien och Skottland är på väg efter och vill också införa en kortare arbetsvecka. Det verkar ligga i tiden.

Fru talman! Det har alltid funnits ett växelspel mellan arbetslivets organisering, utformning av och krav i kollektivavtal, den allmänna debatten i samhället och de lagar som styr arbetstiderna. I grunden handlar detta om hur vi organiserar ekonomin och vilka värden som ska vägleda oss in i framtiden. De flesta av oss skriver under på att vi arbetar för att kunna leva gott. Vi lever inte för att arbeta till varje pris. Ändå återspeglas detta sällan eller aldrig i samhällsdebatten. En samhällsdebatt om arbetstiden är viktig, och det är viktigt att den har ett gott och mångsidigt faktaunderlag.

Fru talman! Vänsterpartiet säger inte: Inför sex timmars arbetsdag nu! Vi säger: Regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att belysa möjligheterna till en generell arbetstidsförkortning. Med det, fru talman, yrkar jag bifall till reservation nummer 29.

Anf. 75 MICHAEL ANEFUR (KD):

Fru talman! Fortfarande är det väldigt många som dör på sin arbetsplats, i genomsnitt tre fyra personer per månad de senaste åren. Det är inte rimligt på något sätt. Arbetsplatser måste vara säkra, så att olyckor, framför allt dödsolyckor, undviks. Bristande ledarskap, individer som inte följer uppsatta regler, dålig säkerhetskultur, brist på introduktion vid nyanställningar, stress med mera är områden som måste definieras.

Det saknas tyvärr en samlad bild av orsakerna till dödsolyckor i arbetslivet. Så länge vi inte vet vad som är orsaken är det också svårt att sätta in rätt åtgärder för att förhindra framtida dödsolyckor. Utskottets majoritet är nöjda med vad regeringen gör. Det är inte jag.

Det räcker inte att enbart tillföra mer pengar. Allra viktigast är att definiera orsakerna och att öka motivationen hos både arbetsgivare och arbetstagare att alltid fullt ut följa gällande säkerhetsföreskrifter. God säkerhet är avgörande för både företag och anställda. Regeringen måste hitta nya sätt att nå den nollvision man satt upp för dödsolyckor på arbetsplatser. Det är kanske bland det allra viktigaste vi har att göra inom arbetsmiljöområdet.

Fru talman! Arbetsmiljöverket har till uppgift att kontrollera att arbetsgivare lever upp till lagar och förordningar. Det vanligaste sättet är att utföra inspektioner. Men var och en förstår att inspektion inte kan ske på alla företag varje år. Därför är det kanske dags att införa ett system med arbetsmiljödeklarationer. På samma sätt, fru talman, som vi alla måste redovisa våra inkomster till staten varje år via deklaration borde arbetsgivare kunna göra detsamma genom en årlig arbetsmiljödeklaration.

Nu kan naturligtvis vän av ordning invända att detta skulle innebära en alldeles för stor administrativ börda ovanpå alla de andra administrativa bördor företagare har. Ja, så kan det naturligtvis bli om man inför det på fel sätt. Vårt kristdemokratiska förslag innebär en digital deklaration med ja-eller-nej-frågor som fylls i gemensamt av arbetsgivare och företrädare för arbetstagarna. Det innebär minimalt med administration för företagen och skulle ge Arbetsmiljöverket en mycket bättre bild av hur arbetsmiljöarbetet i Sverige faktiskt ser ut.

Dessutom skulle man kunna utforma den här deklarationen branschvis. Man skulle då inte riktigt ställa samma frågor till alla branscher, utan bara dem som är relevanta i respektive bransch. Det skulle göra att alla företag inom en och samma bransch fick samma behandling. Tyvärr finns det inte heller här en utskottsmajoritet som ställer sig bakom vårt förslag, som innebär ett pilotprojekt med arbetsmiljödeklarationer. Det kommer nog att krävas en ny regering för att ta tag i det här.

Fru talman! Vi vet att kvinnor tyvärr i högre grad drabbas av arbetsrelaterade besvär och därmed sjukskrivningar. Orsakerna kan naturligtvis vara många, bland annat hur arbetet är organiserat, hur ledarskapet ser ut och vilka förutsättningar man fått för att kunna utföra arbetet.

För kvinnor är arbetssjukdomar i högre grad än för män orsakade av sociala och organisatoriska faktorer. Oftast är inte arbetsgivaren medveten om dessa skillnader. Då finns det en stor uppgift att göra alla medvetna om det som man i dag är omedveten om. Kvinnors arbetsmiljö behöver lyftas fram och synliggöras på ett mycket tydligare sätt. Arbetsmiljöverket bör få ett specifikt uppdrag att ta fram verktyg för att utifrån kunskapsläget kartlägga hur kvinnor och män exponeras för riskfaktorer som kan leda till sjukskrivning och framför allt självklart hur dessa riskfaktorer ska kunna förebyggas och inte behöva leda till sjukskrivningar.

Anf. 76 MALIN DANIELSSON (L):

Fru talman! Ungefär 40 timmar i veckan av vår vakna tid spenderar vi på vår arbetsplats. Vad som händer på jobbet påverkar vår hälsa och vårt välmående. För många handlar arbetet inte bara om att få lön in på kontot den 25:e, utan det handlar också om att vara i ett sammanhang, få användning för sina kunskaper och färdigheter och känna sig nöjd med vad man har åstadkommit vid arbetsdagens slut. Men för vissa är känslan när man

lämnar arbetet vid dagens slut att man är långt ifrån nöjd. Vissa gör det med en känsla av att vara slutkörd, utsatt eller till och med otrygg.

En undersökning från Arbetsmiljöverket från 2020 visade att bland unga kvinnor mellan 16 och 29 år hade närmare en av fyra blivit utsatt för sexuella trakasserier från chefer, kamrater eller andra personer på jobbet. Försäkringskassans rapport från samma år visar att kvinnor löper 41 procent högre risk än män att sjukskrivas för stressrelaterad psykisk ohälsa. Och anmälningar om fysiskt våld i grund- och gymnasieskolan ökade med 129 procent mellan 2012 och 2017, och de har fortsatt att ligga på en hög nivå även efter det, visar statistik från Arbetsmiljöverket.

Fru talman! Det finns med andra ord stora brister i arbetsmiljöarbetet, inte minst i fråga om kvinnors arbetsmiljö. Flera saker behöver åtgärdas.

För det första behöver den arbetsmiljöstrategi som nu antagits kompletteras med en utredning som ska föreslå hur stress kopplat till psykiska sjukdomar, mobbning och sexuella trakasserier kan inkluderas i arbetsmiljöföreskrifterna i betydligt högre grad än i dag. Som så ofta saknas ett jämställdhetsperspektiv när det gäller arbetsmiljöfrågor. Utredningen bör därför anta ett sådant för att på djupet skapa förståelse för skillnaden i stressrelaterade sjukskrivningar mellan kvinnor och män och hur man kan arbeta förebyggande så att unga kvinnor kan vistas på sin arbetsplats utan att utsättas för sexuella trakasserier.

För det andra behöver vi säkra att alla arbetsplatser är trygga, även skolan. Hot och våld har ökat mot lärare. I augusti 2021 släpptes en rapport, framtagen av Göteborgs stad, som kartlägger problemen med tystnadskultur bland kommunanställda. Det främsta skälet till oviljan att anmäla händelser är enligt rapporten rädsla för repressalier från kriminella strukturer.

Vi liberaler menar att flera insatser måste göras för att öka viljan och förutsättningarna för tjänstepersoner att anmäla brott. Till exempel bör hanteringen av personuppgifter ses över så att anställda i myndighetsutövande ställning ges ett ökat skydd. Den sekretess som gäller för personuppgifter vid sexualbrott bör utvidgas till fler fall, exempelvis där det finns en tydlig hotbild från kriminella nätverk med stort våldskapital.

Det finns också ett behov av att inrätta en nationell stödfunktion för socialtjänsthandläggare vid utredning, beslut och verkställande och att öka möjligheterna för kommuner att flytta över ärenden till en annan kommun för beslutsfattande om det finns en tydlig hotbild.

För det tredje behöver det bli enklare för den som upplever sin arbetsplats som otrygg att rapportera missförhållanden. Liberalerna anser därför att Arbetsmiljöverket bör ges i uppdrag att utreda hur det kan bli enklare att rapportera. Det måste kunna ske anonymt, framför allt i situationer där det är arbetsgivaren som har trakasserat personen som anmäler.

Slutligen vill jag säga ett par ord om hemarbete. Pandemin tvingade oss att tänka om och tänka nytt. För många blev köksbordet arbetsplatsen under en lång tid. Och många vill fortsätta att ha möjligheten att delvis arbeta hemifrån nu när restriktionerna har släppts och vi kan återgå till det normala igen. Hemarbete kan göra det lättare att få vardagen att gå ihop. Framför allt visar undersökningar minskad stress bland kvinnor som jobbar hemifrån. Men värt att notera visar undersökningar också att bland män ökar stressen när de jobbar hemifrån, vilket tyder på att det kan finnas en risk för att hemarbetet befäster den ojämställda uppdelningen av det obe-

talda arbetet i hemmet. Detta behöver man gå till botten med och titta vidare på så att vi inte skapar en ny kvinnofälla.

Vidare kan man konstatera att erfarenheter från pandemin visar att gällande arbetsmiljölagstiftning är illa anpassad för den nya typ av frågeställningar som hemarbetet gav upphov till. Det behövs klarhet i var gränsen går för frivilligt och förväntat hemarbete och hur arbetstiderna ska hanteras. Därför bör arbetsmiljölagstiftningen ses över för att säkerställa en tydlig ansvarsfördelning mellan arbetsgivare och arbetstagare när arbetsplatsen är i hemmet.

Vi står bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 25.

Anf. 77 JOHAN ANDERSSON (S):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i betänkande AU10 *Arbetsmiljö och arbetstid*, och avslag på samtliga reservationer.

Senast vi behandlade ett arbetsmiljöbetänkande här i kammaren var 2019. Sedan dess har mycket hänt inom svensk arbetsmiljö och på svensk arbetsmarknad. Vi har haft en coronapandemi som ställde helt andra krav på och gav andra förutsättningar för arbetsmiljöarbetet. Det har också visat att mycket av det som vi har trott vara givet i fråga om arbetsmiljöarbetet har behövt omprövas under den här tiden. Det gäller inte minst för de anställda inom vården. De har haft en väldigt besvärlig situation på arbetsplatsen.

Jag är stolt men inte nöjd över det arbete som så här långt har gjorts inom arbetsmiljöarbetet sedan 2019. Vi har en hel del kvar att jobba med. Samtidigt är det glädjande att vi har en tämligen god samsyn de politiska partierna emellan beträffande arbetsmiljöarbetet.

Sedan 2016 har vi en arbetsmiljöstrategi, och regeringen lägger var femte år fram sin inriktning. En ny strategi som gäller för 2021–2025 har presenterats. Den har fyra tydliga delmål: ett hållbart arbetsliv, ett hälsosamt arbetsliv, ett tryggt arbetsliv och en arbetsmarknad utan brott och fusk. Under varje delmål finns också olika strategier och prioriteringar för hur man ska uppnå de olika punkterna.

En del i arbetsmiljöstrategin var att i juni 2021 tillsätta en utredning om utökade möjligheter för att upprätthålla en god arbetsmiljö. Utredningen leds av Lenita Granlund som ska undersöka förutsättningar för att utöka rådighetsansvaret i arbetsmiljölagen till fler situationer och om sanktionsavgifter bör kunna tas ut för överträdelse inom organisatorisk och social arbetsmiljö. Det innebär att fler situationer kan räknas in som medvetna brott av arbetsmiljölagen, och de kommer att beivras på ett helt annat sätt än i dag.

Utredningen ska också titta på hur det systematiska arbetsmiljöarbetet i större utsträckning än i dag använder företagshälsovården. Tidigare debattörer har tagit upp frågan om företagshälsovård, och jag kan instämma i att detta behöver ses över. Vi behöver hitta en funktion som är mer ändamålsenlig i dag och framför allt att fler omfattas av företagshälsovård. I denna del ska utredaren komma tillbaka med förslag.

Ytterligare en del i utredningen handlar om arbetsmiljöreglerna. De ska ge samma skydd för kvinnor som för män. Inte minst pandemin har visat att mer finns att göra i regelverk och andra delar. Vi kommer ihåg oklarhe-

ten om vad som gällde med skyddsutrustning och annat i början av pandemin.

Utredningen ska vara klar senast den 17 juni 2022 då den ska läggas fram till regeringen. Jag ser det här som väldigt intressant, och det ska bli spännande att i valrörelsen få debattera vad som komma skall ur den här delen.

Något annat som har hänt sedan 2019 är att man nu mycket mer använder sig av Myndigheten för arbetsmiljökunskap för att ta fram faktamaterial.

Moderaternas debattör missade att nämna att man ville lägga ned Mynak, vilket man bland annat har redovisat i motioner och annat. Jag har en helt annan uppfattning om det. Det är oerhört viktigt att lägga ännu mer medel på arbetsmiljöforskningen.

Myndigheten för arbetsmiljökunskap jobbar väldigt mycket tillsammans med andra – lärosäten, universitet och andra – för att kunna få fram olika kunskapssammanställningar om olika områden som rör vår arbetsmiljö.

Man har uppdrag där man tittar på den psykosociala arbetsmiljön. Man tittar på arbetsrelaterad stress, psykisk och kroppslig hälsa och friskfaktorer. Man har också gett ett uppdrag till Jämställdhetsmyndigheten att kartlägga forskning och samband mellan jämställdhet i arbetslivet och psykisk ohälsa. Precis de frågor som tidigare debattörer har tagit upp i den här delen är också sådant som finns rapporterat. Nu gäller det att verkställa kopplingar därtill.

Arbetsmiljöverket är också en väldigt viktig myndighet. Det är glädjande att det i budgeten som antogs av riksdagen efter en viss turbulens finns ett tillskott till Arbetsmiljöverket. Det gör att man kommer att öka verkets tillsyn med ytterligare ett antal inspektörer i den delen. Man räknar med att det blir ungefär 40 fler inspektörer under 2022 och att det kommer att öka under 2023 och framåt.

Det har väl heller inte undgått någon i den här salen, och jag hoppas att det även gäller dem som ser på nyheterna, att ett av våra stora fokusområden framöver handlar om arbetslivskriminalitet. Där har man gett uppdrag till åtta myndigheter att i samverkan jobba systematiskt med att motverka arbetslivskriminalitet.

Arbetsmiljöverket har huvudansvaret för detta arbete. Tillsammans med Åklagarmyndigheten, polisen, Skatteverket, Arbetsförmedlingen, Ekobrottsmyndigheten, Försäkringskassan, Jämställdhetsmyndigheten och Migrationsverket ska man kunna göra samordnade besök och ha samordnade möjligheter.

Den socialdemokratiska gruppen i utskottet gjorde ett besök nere i Malmö för ett antal månader sedan. Den var med på två aktioner som man gjorde ute där man gjorde tillslag. Här hade man också med de kommunala myndigheterna i form av dem som ansvarar för bygglov, miljö och hälsa och brandmyndighetens roll. Det gjorde att man sammantaget hade alla myndigheter med i den delen som berör en arbetsplats. Det gav därtill ett bra utfall. Man jobbade väldigt systematiskt och målmedvetet.

Vi socialdemokrater har varit väldigt tydliga med att den organiserade brottsligheten inom arbetslivet ska utrotas. Det fokus som vi nu har när det gäller arbetslivskriminaliteten är en viktig del i detta.

Vi har också en tillsatt delegation som jobbar mot arbetslivskriminalitet där branscherna företräds och parterna är med. Den jobbar också målmedvetet och tittar på: Vad är det mer som behöver göras? Det kan exempelvis vara sekretessfrågor och andra delar som man behöver hantera i den delen för att få till det så bra som möjligt för att komma till rätta med problematiken.

Mycket har hänt under de här åren när det gäller arbetsmiljöfrågorna, som jag nämnde. Men vi har också ett antal delar kvar. Jag har nämnt Mynak, Myndigheten för arbetsmiljökunskap. Det är en myndighet som jag är stolt över och som jobbar med forskningen.

Ni som har varit med länge i politiken kommer ihåg att den borgerliga alliansregeringen lade ned Arbetslivsinstitutet. Det var ett väldigt olyckligt beslut, vilket innebar att arbetsmiljöforskningen stannade av under ett antal år.

Det har också skett tillskott till Arbetsmiljöverket. Det är glädjande att det finns andra partier som nu ser förutsättningarna för att ha en myndighet som har möjligheter att kunna göra uppdrag

Lex Laval har rivits upp. Nya utstationeringsregler gäller sedan den 30 juli 2020. Det innebär att det numera är möjligt för svenska fackförbund att kräva svenska kollektivavtal.

Företagsboten har höjts när det gäller påföljder för arbetsmiljöbrott – från 10 miljoner till 500 miljoner. Det gör att man har möjlighet att kunna få till större sanktioner i den delen.

Entreprenörsansvar är infört för utstationerade arbetstagare inom bygg- och anläggningsbranschen. Det innebär att om en arbetstagare inte får lön för det arbete som han eller hon har utfört vid bygg- och anläggningsentreprenad ska man kunna ställa lönefordran på en annan entreprenör i kedjan.

Vi har också några sorgebarn. Regeringen lade fram ett förslag om att ge de regionala skyddsombuden möjlighet till tillträde på arbetsplatser där man har kollektivavtal men inte skyddsombud. Det röstades ned av de borgerliga partierna, inklusive Sverigedemokraterna, när det var uppe i kammaren.

I stället har man tillsatt en utredning som ska leverera den 15 augusti 2022. Det är också väldigt spännande att se vad den kommer fram till. Det gäller sedermera hur det kommer att tas vidare.

Jag kan lova att om Socialdemokraterna får möjligheten att sitta i en regering kommer vi att tillse att detta blir genomfört under kommande mandatperiod. Det är en väldigt viktig reform att få till att ge möjligheten till att man har en god arbetsmiljö och en god tillsyn även på de arbetsplatser där det inte finns skyddsombud.

Detta var ett axplock av de delar som finns. Men vi vill mycket mer när det gäller arbetsmiljöarbetet. Jag ser fram emot många livliga debatter och många bra förslag på det här området även framgent.

Fru talman! Med det vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 78 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Fru talman! Ledamoten Johan Andersson uttrycker att han är nöjd med regeringens arbetsmiljöpolitik. Jag känner ledamoten ganska väl utifrån att

vi sitter Arbetsmiljöverkets insynsråd. Vi har också jobbat med arbetsmiljöfrågor under hela mandatperioden.

Egentligen tror jag inte att ledamoten kan vara nöjd. Låt mig bara ta några exempel på det man skulle kunna kalla för ett misslyckande inom arbetsmiljöpolitiken från regeringen.

Den nollvision som regeringen satte upp gällande dödsolyckor har misslyckats. Det måste anses vara ett misslyckande när det fortsatt är omkring 41 personer varje år som dör på grund av olyckor på arbetsplatsen.

Det finns alltså en nollvision. Men regeringen är otroligt långt ifrån den. De insatser som skulle förbättra situationen har verkligen inte varit adekvata.

Moderaterna vill fördubbla preskriptionstiderna för att utreda brott. Här ser vi inte heller några förbättringar. Man uppger att polisen och åklagare inte hinner utreda brotten, vilket är synd. Det gäller att ta med de erfarenheter som behövs för att kunna förebygga sådana saker.

Arbetsolyckorna ökar dramatiskt. Arbetsjukdomarna, och framför allt bland kvinnor i offentlig sektor, ökar väsentligt. Var tredje kvinna har varit sjukskriven de senaste tolv månaderna. Det är helt horribelt.

Polisen har för lite resurser. Svenskt Näringsliv uppger att företagen saknar stöd, och så vidare.

Min fråga till ledamoten Johan Andersson blir: Hur kunde det bli så här?

Anf. 79 JOHAN ANDERSSON (S) replik:

Fru talman och ledamoten Saila Quicklund! Jag tror inte att Saila Quicklund hörde riktigt vad jag sa. Jag sa att jag var stolt men inte nöjd. Det går att läsa i protokollet sedan om ledamoten misstror mig.

Jag är inte nöjd när det gäller dödsolyckorna – absolut inte! Det kan vi självklart inte vara förrän vi är nere på noll dödsolyckor när det gäller arbetet. Arbetet med detta måste fortsätta. Vi måste tillse på olika sätt att de stödåtgärder som behövs när det gäller inspektioner, tillsyn, råd, forskning och vad det nu är finns på plats. Det är det vi kan tillskjuta i den här delen.

Jag vill påminna ledamoten om att när regeringen införde nollvisionen för dödsolyckorna i arbetslivet var det Moderaterna, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Liberalerna som röstade emot. Det var i juni 2016.

Det finns en hel del kvar att göra. Jag är inte heller nöjd med preskriptionstiderna när det gäller arbetsmiljöbrott. Men det jag ändå är nöjd med är att vi har tillskjutit resurser när det gäller åklagarmyndighet och de andra delarna kopplat till polisens verksamhet, för det finns en brist i dag rent allmänt när det gäller detta. Frågan är om dessa resurser räcker eller inte.

Den utredning som är gjord kring ökade straff när det gäller brott över huvud taget är också en sådan del som nu är omhändertagen av regeringen. Jag hörde någon ledamot göra ett stort nummer av att det inte står någonting om arbetsmiljö däri, men det är ju fullt möjligt för en kommande regering att lägga till det i arbetet när det sedermera kommer att hanteras vidare.

Anf. 80 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Fru talman! Ledamoten Johan Andersson nämner mycket om arbetslivskriminalitet och vikten av att bekämpa den.

Politik hänger ihop; den måste hänga ihop. Här pratar regeringen sig varm för att stävja arbetslivskriminaliteten. Jag sitter också i Polismyndighetens insynsråd, och vi fick rapporter i går om hur snabbt denna kriminalitet växer, bland annat i nyetableringarna i norra Sverige.

Det här måste bekämpas. Tyvärr är det så att regeringen pratar om arbetslivskriminalitet, men polisen har inte verktygen i full skala för att kunna åtgärda detta. Detta leder till stor frustration hos polisen, men det är också ett underkännande av regeringen. Orsaken är alltså att regeringen lägger betydligt mindre pengar till polis, åklagare och domstolar. Det gör också att resurserna inte räcker till för att kunna bekämpa det här. Det är ett oerhört omfattande program som skulle behövas.

När ledamoten uttrycker att det här är viktigt skulle jag vilja höra varför de satsningar som på riktigt skulle kunna motverka arbetslivskriminaliteten då inte sker.

Anf. 81 JOHAN ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! Jag kan börja med arbetslivskriminaliteten. Jag läste, glädjande nog, att Svenskt Näringsliv i Östergötland har lyft upp arbetslivskriminaliteten på dagordningen. Man har gemensamt gått ut med ett antal företagare och pekat på detta och även gjort en utredning av hur mycket man har tappat i intäkter genom osund konkurrens och arbetslivskriminalitet.

Det här är ett problem som växer hela tiden. Inte minst visar det sig, precis som ledamoten säger, när det gäller etableringarna uppe i den norra delen av landet. Vi har stora etableringar också i den södra delen av landet framöver. Det är stora infrastrukturprojekt och annat som är på väg fram, vilket kommer att sätta fokus ännu mer på det här.

Helheten måste självklart hänga med. Jag har inte fått höra från de kontakter jag har med Polismyndigheten att man saknar resurser när det gäller arbetslivskriminalitet. I vårt insynsråd i Arbetsmiljöverket har vi fått en redovisning av arbetet med samordningen av detta, som Arbetsmiljöverket har ett huvudansvar för, med de regionala center som nu startar. Det är inte en bild som jag har fått till mig där. Men skulle så vara lovar jag att jag kommer att vara en budbärare i den delen och se till att man ser över möjligheterna att föra in detta.

När det gäller polisens verksamhet i sig är det en annan diskussion. Det handlar om hur den ska utformas och på vilket sätt. Jag har en tidigare bakgrund i trafikuskottet, och där hade vi livliga debatter om trafikpolisen. Nu har man kanske hittat en mer balanserad del för hur det ska hanteras. Det är en fråga som vi naturligtvis får följa, men det är inga signaler som har kommit fram när det gäller fokus på arbetslivskriminalitet att det skulle vara ett problem utifrån polisens verksamhet.

Anf. 82 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Tack, Johan Andersson, för ett väldigt bra anförande! När jag lyssnar på Johan Andersson från Socialdemokraterna hör jag att vi är överens i många frågor. Det gäller till exempel utstationeringsfrågorna – ett förslag som aldrig hade gått igenom utan Sverigedemokraternas stöd och engagemang i frågan.

Jag ska ställa ett par frågor angående tillträdesrätten gällande de regionala skyddsombuden. Det är bra att vi har en utredning på plats, och det är bra att Johan Andersson tänker ta tag i frågan om han sitter i nästa regering. Och även om han inte sitter i nästa regering lovar jag att jag ska driva frågan om jag sitter i den.

En fråga jag vill ställa till Johan Andersson är: Varför säger man nej till att ge de regionala skyddsombuden, som till stor del är avlönade av staten, tillträde till samtliga Sveriges arbetsplatser? Varför låser man upp sig vid att det ska finnas någon form av kollektivavtal eller fackligt medlemskap på arbetsplatsen?

Som det ser ut i dag i Sverige när det gäller utvecklingen på våra arbetsplatser är det väldigt många löntagare som står utan avtal – tyvärr. Jag tycker också att det är synd, för jag håller med Johan om att vi behöver ha avtal eller avtalsliknande villkor. Men det är många som står utanför.

Ska de lämnas helt åt sidan? Ska de inte få rätt till ett skyddsombud som kan gå in på deras arbetsplats? Varför vill inte Socialdemokraterna gå hela vägen? Det är ganska enkelt. Det är en enda liten skrivelse det handlar om.

Anf. 83 JOHAN ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! Tack så mycket, ledamoten Persson, för frågorna!

Grunden för en bra demokrati och goda förhållanden på en arbetsplats är partsförhållandet – att man har två starka jämbördiga parter. Det visar inte minst försäkringsskydd, arbetsplatsdemokrati, lönesättning, arbetsmiljöarbete och många andra delar. Allt detta visar att man bör ha två parter som har en ungefär jämbördig del i ett arbete.

Både ledamoten Persson och jag har en facklig bakgrund och vet exakt hur det där fungerar på en arbetsplats där man har ett jämbördigt förhållande som är sunt och som verkligen driver på frågor.

Detta är också själva grunden när det gäller arbetsmiljöarbetet. Man bör reglera det mellan parterna. Det vi kan göra är att reglera lagstiftningen, men sedan måste parterna fylla ut med kollektivavtal. Där måste man också hantera arbetsmiljöfrågorna.

Jag tycker att det känns ganska självklart att det är parterna som hanterar arbetsmiljöarbetet. Det är en lika viktig del som försäkringsskydd, lönevillkor och andra villkor som är kopplade till anställningen – därav vårt argument kopplat därtill.

Anf. 84 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag vet inte riktigt om jag fick svar på frågan. Jag håller givetvis med Johan Andersson om att det är parterna som sköter förhandlingarna. Vi står bakom den svenska modellen, både jag och Johan Andersson, så det är inga konstigheter med det.

Men vi har en arbetsmarknad som ser annorlunda ut i dag. Det finns många arbetsplatser där det inte finns kollektivavtal eller kollektivavtalsliknande villkor. Varför ska inte de få bli en del av det arbetsmiljöarbete som regeringen anser vara så viktigt? De regionala skyddsombuden lämnas utanför här. De kommer inte in på dessa arbetsplatser, för där finns ingen koppling till den fackliga organisationen. Det är det som är det stora problemet här. Socialdemokraterna driver en politik där allting ska vara kopplat till den fackliga organisationen.

Jag kan se till mig själv. Jag har 26 års erfarenhet och flera år bakom mig som skyddsombud. Men när jag är färdig här i Sveriges riksdag kanske jag vill åka tillbaka till min byggarbetsplats. Om mina kollegor då vill ha mig som skyddsombud igen kommer jag att bli nekad detta, för det är den politiska kopplingen som är avgörande. Det anser jag vara ett problem på en modern arbetsmarknad.

Alla ska med. Alla ska få ta en del av arbetsmiljöarbetet. Men så ser det inte ut i dag, och så kommer det inte att bli med de förslag som Johan Anderssons parti lägger fram.

Varför vill ni inte gå hela vägen, framför allt när det gäller de regionala skyddsombuden? Dessa avlönas av staten till 50 procent i dag. Varför ska inte de få gå in på alla arbetsplatser i Sverige utan förbehåll?

Som det är nu ställer vi tusentals löntagare utanför. De får inget skydd över huvud taget med den politik som regeringen driver. Det tycker jag är synd och beklämmande. Vi måste anpassa arbetsmiljöarbetet efter en modern arbetsmarknad och inte stå kvar och stampa i gamla hjulspår.

Anf. 85 JOHAN ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! Tack så mycket, ledamoten, för följdfrågan!

Jag tycker att ledamoten vänder på diskussionen. Jag tycker att det är att börja i fel ände. Det måste ändå vara så att den svenska modellen ska stärkas, och då handlar det också om modellen på våra arbetsplatser där ute. Det ska vara två jämbördiga parter som kommer överens om villkoren på arbetsplatsen – lön, försäkringar, uppsägningar, arbetsmiljöarbete, arbetsplatsdemokrati. Det finns väldigt många ord och situationer kopplade till den här delen.

Problemet är att detta system har urholkats genom den politik som förts under tidigare mandatperioder, framför allt när det handlar om fackets möjligheter att driva frågor. Där finns det många delar där man har urholkat systemet. Både ledamoten Persson och jag var inne på lex Laval, som var ett klockrent exempel på detta. Vi har nu förslag framme när det gäller arbetskraftsinvandring, som också är en viktig del i hur arbetsmarknaden ska se ut och regleras framgent.

Det bygger på att vi har ett starkt och likvärdigt förhållande mellan parterna i den här delen. Sedan är det arbetsgivaren som alltid leder och fördelar arbetet. Så är det, och det är vi överens om. Det är reglerat i medbestämmandelagen och tillhörande lagstiftning, och så ska det vara. Men det kan inte vara en osedvanlig obalans i systemet.

Anf. 86 MICHAEL ANEFUR (KD):

Frau talman! Med skammens rodnad på kinderna konstaterar jag att jag gjorde ett nybörjarfel: Jag yrkade ingenting. Det stod överst i mitt manus, men det hoppade jag över.

Vi står naturligtvis bakom samtliga våra reservationer, men jag yrkar bifall endast till reservation nummer 7.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 15.)

Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU22

Ökad kontinuitet och effektivitet i vården – en primärvårdsreform (prop. 2021/22:72)

föredrogs.

Anf. 87 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Du ska veta namnet på din distriktsläkare. Din distriktsläkare ska också ha ett rimligt antal patienter att ansvara för. När man träffar samma person igen blir det alltid enklare. Man slipper börja om från början, och läkaren vet vad som är viktigt för dig.

En förutsättning för en effektiv hälso- och sjukvård är att en välfungerande primärvård utgör basen. Det visar både forskning och internationella erfarenheter. Hittills har utvecklingen i Sverige gått i motsatt riktning. I dag finns det politiska förhoppningar men knappast någon som håller i taktpinnen. Det behövs om vi ska få till en god, nära vård till hela befolkningen.

Den proposition vi behandlar nu tar ett par steg på vägen. Gott så! Men det behövs fler, och det krävs uppföljning så att vi vet att det blir som vi beslutar.

Fru talman! Det krävs fler medarbetare i primärvården om vi ska lyckas med detta. Det behövs fler distriktsläkare som har ett rimligt antal patienter. Detsamma gäller för distriktsköterskor och alla andra i teamet av fysioterapeuter, arbetsterapeuter, logoped, dietister med flera inom primärvården.

Sedan 2019 finns det särskilda pengar i statens budget till primärvården. De tillkom genom den budget som Moderaterna och Kristdemokraterna lade fram. Dessa pengar finns kvar och har utökats något. De ska dock inte användas till projekt utan till fler medarbetare.

Genom att förbättra arbetsvillkoren, ha ett rimligt antal patienter per medarbetare och se till att teamet innehåller en bredd av professioner kan vi vända utvecklingen och få en primärvård som klarar sitt uppdrag och utgör basen i hälso- och sjukvården. Vi är inte där, men det är dit vi ska.

Fru talman! Regeringens proposition har brister. Därför har vi kristdemokrater skrivit en följdmotion med förslag.

Vi saknar lagförslag som anger att du har rätt till en fast namngiven läkarkontakt. I propositionen är det en fast läkarkontakt, men inte en namngiven. Det innebär att det ska finnas läkare men att det är inte utlovat att du får träffa samma person. Det kan skifta. Kristdemokraterna anser att du ska kunna veta namnet på din distriktsläkare och att rätten därför bör gälla en fast namngiven läkarkontakt. Därför vill jag yrka bifall till reservation nummer 4 från Kristdemokraterna.

Vidare saknar vi i propositionen skrivningar om fast vårdkontakt. Vid sidan av en fast namngiven läkarkontakt är det många som också behöver en fast vårdkontakt. Vid kroniska sjukdomar är detta ofta en mycket bra och effektiv funktion. Exempelvis finns diabetessjuksköterskor, demenssjuksköterskor och äldrejuksköterskor. Det är mycket bra funktioner som bidrar till ett gott omhändertagande och kontinuitet. Propositionen nämner

inte detta alls. Det borde ha funnits med för att tydliggöra primärvårdens helhet.

Fru talman! Kristdemokraterna har lämnat förslag om att vi måste ta fram nationella principer för ersättningar och avgifter och att dessa ska bygga på behovsprincipen. Jag är glad att detta blev utskottets mening och att det finns nu ett förslag till tillkännagivande till regeringen om det.

Vidare finns det ett förslag till tillkännagivande om att ta fram system för ersättningar vid digital vård. Det ansluter till det övergripande förslag som Kristdemokraterna lämnat, och vi står alltså bakom också detta förslag till tillkännagivande från utskottet.

Fru talman! Utskottet har behövt ändra i lagtexten från regeringen eftersom propositionen inte var tydlig avseende patienters valfrihet. Vi har därför, i bred enighet, lagt till en mening i lagtexten om detta. Grunden är att jag listar mig någonstans. Men om jag samtidigt vill fortsätta gå till exempelvis den fysioterapeut jag haft under lång tid ska jag kunna fortsätta gå dit även om han eller hon inte finns vid min vårdcentral. Patienters valfrihet ska inte minska genom propositionen. Utskottet har tydliggjort detta.

Fru talman! Vi kristdemokrater anser också att det borde vara vårdcentralen och dess personal som avgör när man har fullt med patienter – inte regionen, som regeringen föreslår. Vidare borde vi redan nu ha ett nationellt system för listning. Regeringen vill ha det på sikt.

Vi borde också ha möjliggjort för den som vill starta eget att få göra det och vara en del av primärvårdssystemet. Tyvärr bygger regeringens förslag på det storskaliga. Vi borde ha möjliggjort för fler att vara en del på annat sätt, inte minst för att klara glest befolkade områden.

Om man vill ha ett eget företag, exempelvis om man som distriktsköterska vill starta eget och driva det ett par dagar i veckan från orten där man bor, och sedan kanske arbeta som anställd resten av veckan på den större vårdcentralen många mil därifrån borde det vara möjligt. Propositionen skriver ingenting om detta, och det är en brist. Det är för mycket storskalighet i regeringens förslag.

Fru talman! Utskottet föreslår nu kammaren att besluta om viktiga delar för att bygga ut primärvården. Men vi har behövt tydliggöra regeringens förslag så att valfriheten inte minskar för patienterna. Vi har också lagt till förslag till tillkännagivanden om ersättningar och avgifter som borde ha varit med i propositionen men som saknades.

Regeringen får nu inte slå sig till ro. Nu ska varje del i detta beslut följas upp. Vi måste ge landets invånare en sammanhållen hälso- och sjukvård – en jämlik och god vård till hela befolkningen. Primärvården är grunden för att det ska lyckas.

Anf. 88 DAG LARSSON (S):

Fru talman! Eftersom jag är en glömsk person vill jag inleda med att yrka bifall till vår reservation nummer 23. Vi har flera reservationer i det här ärendet. Vi tycker att ärendet är väldigt bra men har några reservationer. Just reservation 23 tycker vi att det är särskilt viktigt att yrka bifall till.

Jag har som princip att nästan varje gång jag pratar om sjukvård och sjukvårdens utmaningar och problem försöka erinra om att allt inte är åt helsike och allt inte är problem utan att en hel del faktiskt är väldigt bra.

Jag tycker att vi ska vara stolta över kvaliteten i svensk sjukvård, som är enastående.

Men det finns uppenbarligen utmaningar vad gäller tillgänglighet och bemötande. Jag kan se tre stora utmaningar för hela vårt hälso- och sjukvårdssystem, fru talman, som vi kanske behöver arbeta lite extra med, och då ska man se den här propositionen som en del i det arbete som vi behöver göra framöver.

Den första utmaningen handlar om våra resurser. Är de tillräckliga för hälso- och sjukvården? Jag är nog den förste att säga att jag tror att vi kommer att behöva skjuta in mer resurser i vårt hälso- och sjukvårdssystem i framtiden för att hantera de demografiska utmaningarna.

Samtidigt måste vi också självkritiskt ställa oss frågorna om vi faktiskt använder de resurser som redan står hälso- och sjukvården till buds på rätt sätt. Man kan konstatera att Sverige är ett av de länder i Europa som har störst antal läkare och sjuksköterskor, och samtidigt kan man också konstatera att svenska läkare genomför en fjärdedel så många patientbesök som tyska läkare gör. Då kan man fundera på vad som är fel i vårt sjukvårdssystem.

Jag är ganska övertygad om att en hel del av de bekymmer som vi har att hantera har att göra med byråkratin och tillväxten av byråkratiska kontrollsystem. Det finns en tendens att vi litar alldeles för lite på sjukvårdsprofessionerna och i stället hela tiden ger nya direktiv till framför allt statliga myndigheter om att kontrollera varje steg som en sjuksköterska eller läkare tar i våra vårdssystem. Det där borde vi rensa upp i och fundera på vilken typ av uppföljningar och byråkrati som i själva verket är nödvändig för att säkra patientsäkerheten och vilken typ av byråkrati som snarast handlar om statliga byråkraters vilja att i detalj kontrollera vårdprofessionens arbete.

Det här är alltså de två första utmaningarna: Har vi tillräckligt med resurser, och hur ser det ut med byråkratin?

Den tredje utmaningen har att göra med hur det ser ut med vår primärvård. Vi är inte ensamma om att bygga välfärdssystem. Vi har ganska bra välfärdssystem i de skandinaviska länderna, men jämför man vårt välfärdssystem med våra grannländer, inte minst Danmark och Norge, kan man konstatera att de på många sätt har en större tillgänglighet och faktiskt också en större närhet till de enskilda medborgarna. En dansk och en norsk medborgare vet hur de ska komma fram i sjukvårdssystemet. En dansk och en norsk medborgare har namnet på en person som de kan prata med när de blir sjuka. Det har vi inte i det svenska systemet.

Jag tycker att vi ska försöka lära av Danmark och Norge och överföra det som är bra i de danska och norska systemen till det svenska vårdssystemet utan att införa det som är dåligt. Den danska och norska primärvården, som imponerar storligen på mig, har också bekymmer på det sättet att det är på tok för få fysioterapeuter, sjuksköterskor, dietister och andra yrkesprofessioner där. Vi ska lära av dem när det gäller det som de är bra på, men vi ska inte importera de dåliga delarna av det danska och det norska systemet.

När jag var i början av min karriär inom sjukvårdspolitik åkte jag och Anna Starbrink, en liberal sjukvårdspolitiker som jag högaktar, ned till Köpenhamn och besökte ett stort danskt sjukhus. Det var en omtumlande upplevelse, måste jag säga.

Prot. 2021/22:94

6 april

*Ökad kontinuitet och
effektivitet i vården –
en primärvårdsreform*

Som stockholmare är jag ganska van, fru talman, vid hur det brukar se ut på Södersjukhusets akutmottagning. Där kan gamla, sjuka människor få bli liggande dygnsvis i väntan på att få hjälp. När jag kom in på Hvidovre Hospital i Köpenhamn upptäckte jag till min stora förvåning att det var tomt. Min första spontana fråga till en sjuksköterska var: Har medborgarna i Danmark gått i strejk mot sjukvårdssystemet? Det kändes på det sättet. Då skrattade de lite grann åt mig.

Jag försökte förstå mig på vad det är som kännetecknar det danska sjukvårdssystemet. Jag pratade med en del danskar i min närhet, och det visade sig att den normala danska reaktionen när man blir sjuk inte är att åka till akutmottagningen utan att ringa sin egen läkare. Först därefter åker man in till sjukhuset. Undantag finns givetvis: Om man får en hjärtinfarkt ringer man knappast till sin doktor och pratar i förväg. Men det normala där är inte att göra som klemiga stockholmare gör – jag tillhör den gruppen – som i ilfart beger sig till Södersjukhusets akutmottagning, belägrar den och ser till att den inte fungerar för dem som faktiskt behöver den mest av alla.

Det som gör att det danska systemet fungerar är just att de har en primärvård som det går att lita på. Jag tycker att vi ska försöka införa det i Sverige.

Den här propositionen som regeringen har lagt fram innebär de första stegen i den utvecklingen. Därför är det glädjande att de flesta partierna i riksdagens socialutskott tänker yrka bifall till propositionen.

Vi kommer att påbörja ett arbete för att lista folk. Det finns målsättningar som handlar om hur många som ska ha en fast läkarkontakt. Vi kommer att försöka förstärka kontinuiteten i vårdssystemet. I dag kan man byta vårdcentral hur många gånger som helst. Jag var på Järvafältet en gång och besökte en offentligt driven vårdcentral och som arbetade med mycket stora hälsoutmaningar. De berättade för mig att det var ganska vanligt på den vårdcentralen att folk som inte blev sjukskrivna gick 200 meter till en annan vårdmottagning där man blev sjukskriven.

Ett sådant system kan vi inte ha. Man ska ha ett system både för samhällets skull och för den enskilda medborgarens skull, som präglas av kontinuitet och kunskap om varandra och som är hållbart.

Vårdgarantin ska gälla där du är listad. Det ska finnas möjligheter att införa ett tak för antalet listade patienter. Jag skulle önska att det fanns överallt, men man måste också se den verklighet som finns ute i Sjukvårds-sverige i dag. På många håll i Sverige saknas möjligheter att få en läkare till vårdcentralen, och man är beroende av hyrpersonal. Det här är de första stegen som tas i den här processen.

En sak som knappast alls har diskuterats är möjligheten att få flera vårdvalsområden till stånd. Det är en jämlikhets- och rättvisereform. Men tanke på de mycket stora socioekonomiska skillnaderna öppnar vi nu upp en möjlighet för regioner att faktiskt skapa jämlikhetsvårdvalsområden där man kan satsa extra resurser, ha extra personal och skapa särskilda villkor för att hantera de mycket stora hälsoutmaningarna. Det är ett fantastiskt inslag i den här propositionen.

Det har funnits ett kraftigt motstånd från många som påstår att valfriheten hotas och annat. Egentligen hade jag tänkt, fru talman, att jag skulle sätta igång och citera en lång rad patientorganisationer, allmänläkare och andra som säger att lobbyisterna, alltså de som är rädda för att nätläkar-

bolagens verksamhet hotas när det blir vårdkontinuitet, tänker alldeles fel. Men jag nöjer mig med två citat.

Det ena är från Magnus Isacsson som är allmänläkare och ordförande för Svensk förening för allmänmedicin. Han säger så här: Alla inser väl att nätläkarbolagens värsta mardröm vore om hela befolkningen hade en bra, fast allmänläkare på sin vårdcentral med tid att ta hand om sina patienter.

Jag tror att det förklarar en del av det som vi riksdagsledamöter har varit utsatta för. Vi har utsatts för uppringningar och uppvaktningar och sett debattartiklar där man menar att valfriheten hotas. Jag kan konstatera att många av dem som agerar är representanter för just nätläkarbolagen.

Jag är väldigt stolt över den är propositionen. Jag tycker att den är fantastisk och kan konstatera att Funktionsrätt Sverige, Astma- och Allergiförbundet, Neuroförbundet, Reumatikerförbundet och Riksförbundet Hjärtlung säger att det här inte alls hotar valfriheten utan kommer att förstärka kvaliteten i svensk sjukvård. De skickar en hälsning till Sveriges riksdag: Klubba igenom primärvårdspropositionen – den är riktigt bra!

Det tycker jag att vi ska göra, fru talman.
(Applåder)

Anf. 89 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för talet!

Jag är glad att vi delar uppfattningen att det var nödvändigt att förstärka propositionen så att valfriheten tydligt framgår, så att den inte är hotad i förslaget. Vi är också överens om poängen med att ha en fast namngiven läkarkontakt, att veta namnet på läkaren. Jag beklagar att det inte framgår av propositionen. Men vi får väl ta det arbetet längre fram och se till att det blir på det sättet.

Det som ledamoten inte vill göra är att ta itu med ersättningarna och avgifterna i systemet. Jag tror att det är nödvändigt. Om vi inte reglerar de ersättningar som utgår tror jag att primärvården kommer att fortsätta leva med alldeles för dåliga ekonomiska villkor.

Det förslag på tillkännagivande som kommer från oss och som blev utskottets ställningstagande handlar om att det måste bygga på behovsstyrning. Om jag själv kan bestämma när jag vill ha vård och kan få den dyraste insatsen utan att det görs någon bedömning följer vi inte behovsprincipen. Det är inte alltid jag som patient vet vad som är bäst.

Om det rör sig om en hjärtinfarkt eller stroke är det självklart att man ska till akuten och få det bästa omhändertagandet. Men de där dagarna man känner sig lite krasslig och direkt vill prata med en läkare är det kanske inte det bästa. Någon annan kanske kan ge bättre och mer effektiva råd. Därför behövs en behovsbedömning.

Jag är glad över att utskottet har funnit en majoritet för detta. Regeringen har valt att skicka bollen vidare till SKR och hoppas att SKR ska göra det.

Vad är skälet till att ledamoten Dag Larsson inte vill titta på ersättningarna i systemet? Jag tror att det är nödvändigt och vill därför ställa frågan.

Anf. 90 DAG LARSSON (S) replik:

Fru talman! Jag vill tacka Acko Ankarberg Johansson för frågan.

Jag konstaterar att våra två partier i många stycken håller med varandra om att det här är en angelägen reform. Det var bra att vi tydliggjorde att

Prot. 2021/22:94

6 april

*Ökad kontinuitet och
effektivitet i vården –
en primärvårdsreform*

valfriheten inte alls hotas i den proposition som har lagts fram. Det tyckte jag inte att den gjorde, men med tanke på den debatt som fanns var det bra att vi tillsammans kunde komma överens om den typen av skrivningar.

Min uppfattning är att så länge hälso- och sjukvårdssystemet är en regional fråga ska de folkvalda politikerna i regionerna ha makten över hur ersättningssystemen ser ut. Med tanke på de mycket stora socioekonomiska klyftor som finns i inte minst våra storstadsområden och de hälsoutmaningar som det innebär vill jag ge de lokala och regionala politikerna stor frihet att utforma ersättningssystemen. Det är den vägen jag tycker är rimlig.

Ibland hör jag från inte minst stora vårdföretag som har verksamhet i många regioner att de önskar enhetliga ersättningssystem. Men jag vet inte om jag tycker att deras intressen är det viktigaste att värna, att se till att skapa stora enhetliga, likadana, ersättningssystem för hela landet. Ska det inte vara medborgarna i olika delar av vårt land som får vara med och diskutera hur ersättningssystemen ser ut i hemmaregionerna?

Anf. 91 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för svaret!

Poängen är att det är nationella principer. Jag tror också att man behöver anpassa systemet efter förutsättningarna. Det går inte att jämföra Norrbotten i alla dess delar med Stockholm när det gäller hur man använder resurser i vissa situationer. Man behöver lägga extra stöd av olika skäl. Men när det gäller nationella principer är poängen de sista orden: att det bygger på behovsprincipen.

Vi har i dag ett system där den region som har det mest förmånliga systemet för just utförarna, företagen, kan användas av alla. På det viset eroderar systemet, och det är inte behovsprincipen som styr. Därför är jag mån om att vi ska få nationella principer för ersättningar och avgifter och att de ska bygga på behovsprincipen. Det är först när vi får det som vi kan få de resurser som är rätt för hela primärvården.

För mig är det otänkbart att fortsätta använda våra gemensamma skattepengar om det inte är behovsstyrt. Vi måste ta ansvar för den frågan. Jag tycker att det nu har gått så långt att det är nödvändigt att staten griper in. Därför är jag glad över att vi föreslår ett tillkännagivande.

Jag hade ändå förutsatt att Socialdemokraterna skulle tycka att det ska vara en behovsstyrd vård. På vilket annat sätt vill ledamoten tillförsäkra sig att vi har en nationell styrning i någon form för att möjliggöra detta?

Anf. 92 DAG LARSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Det finns områden där man behöver prata sig samman nationellt. Jag vet att det sker i SKR:s sjukvårdsdelegation. Det är också där jag tycker att den typen av frågor ska ligga.

Jag skulle önska att regionerna vore bättre på att lära av varandra när man utformar ersättningssystem. Det är en ganska svår teknik att utforma ersättningssystem som inte blir för detaljstyrande utan som respekterar professionernas yrkeskunskaper. Jag har själv varit med och diskuterat ersättningar för olika typer av mätningar av bland annat lungkapacitet. Som regionpolitiker var jag frustrerad över att det inte infördes och tänkte att vi då skulle införa en särskild ersättning för det. Men lyckligtvis lyckades

Läkarförbundet övertyga mig om att det var dumt att styra vården genom en detalj i ett ersättningssystem.

Jag är den första att tycka att vi behöver ha system som bygger på behovsprincipen. Men jag är emot att den typen av system ska utformas av statliga byråkrater. Jag tycker att det är de politiker som är valda av svenska folket för att hantera sjukvården och dess ersättningssystem, regionpolitikerna, som bör hantera den frågan.

Anf. 93 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Fru talman! Sverige är på många sätt ett helt fantastiskt land. Det gäller de flesta områden, också vården. Våra medicinska resultat är i världsklass. Och om du blir akut sjuk är du som svensk i ett av världens tryggaste länder.

Fru talman! Vi kämpar dock med en rad problem som på olika sätt hänger ihop. Vi var redan före pandemin ett av de tre länder i Europa som hade längst vårdköer. Det är vi fortfarande. Det innebär att människor som är i behov av vård får vänta länge, alldeles orimligt länge, på att få hjälp. Detta kan leda till att det tar problematiskt eller rent av farligt lång tid att få en diagnos och i värsta fall till gravt förvärrad sjukdom. Det innebär ett ökat mänskligt lidande, som naturligtvis är det mest allvarliga, men också ökade kostnader för mer avancerad vård och för vårdtid.

Vi är också ett av de länder där mest skattepengar går till sjukvården. Så här i valtider är man ju lite orolig att den enda lösningen framåt ska bli att tillsätta mer resurser. Då tror jag att vi är farligt ute. Vi behöver också, liksom kollegan Dag Larsson, lyfta fram att vi ska titta på hur många läkare och hur många sjuksköterskor vi har och hur mycket tid vår vårdpersonal tillbringar med patienterna. Gör man rätt saker? Kan vi som politiker göra mer, bland annat när det gäller att kapa administration?

Fru talman! Moderaterna sätter alltid patienternas bästa först. Vi vill att Sverige ska ha en hälso- och sjukvård och omsorg som är av hög kvalitet och som är tillgänglig när man behöver den. Vi vill att vården och omsorgen ska präglas av mångfald och valfrihet liksom av utvecklings- och förändringskraft och nytänkande.

Det bara är så att Sverige i ett första steg måste få bukt med de långa köerna, den låga tillgängligheten och de omfattande regionala skillnaderna. Det gäller också inom primärvården. Primärvården och den framtida goda och nära vården är naturligtvis helt central när det gäller detta. Sjukvården har förändrats på så många positiva sätt.

Många diagnoser leder inte längre till döden. Många människor lever med kroniska sjukdomar, och det kräver att man får en vård nära sig själv och inte behöver åka till sjukhusen i samma utsträckning. Det ställer också krav på större tillgänglighet. Vår nära vård behöver vara öppen längre. Den kan inte stänga klockan 16 eller klockan 17 på eftermiddagarna. Vi ska inte heller ha våra gamla, sjuka och sköra på akutmottagningarna på grund av att den medicinska kompetensen inte finns nära dem.

För oss moderater är det naturligtvis viktigt att patienten ska kunna välja. Patienten ska kunna välja olika utförare av vård inom primärvården beroende på vilka behov och vilken situation man har. Svensk hälso- och sjukvård behöver utvecklas i riktning mot ökad tillgänglighet i den nära vården och i primärvården och mot mer systematiska, förebyggande och långsiktiga hälsofrämjande insatser. Ska vi klara framtidens utmaning är

Prot. 2021/22:94

6 april

Ökad kontinuitet och effektivitet i vården – en primärvårdsreform

det helt avgörande att vi jobbar hälsofrämjande och förebyggande i betydligt större utsträckning. Där behöver primärvården spela en stor roll.

Därtill behöver vården utvecklas från en splittrad vård och omsorg av de mest sjuka och sköra till en sammanhållen och samordnad vård med mer kontinuitet i vårdkontaktarna.

För att vården ska bli mer tillgänglig och effektiv, med korta väntetider, krävs det till exempel att så många som möjligt kan använda lättillgängliga digitala tjänster inom hela vårdkedjan och på alla vårdnivåer, oavsett vårdgivare och oavsett huvudman.

Fru talman! Patientens rätt att välja vård ska stärkas och vidgas. Den ska inte minska. Patienten ska få stöd och hjälp med att få sin vård i tid och att hitta relevant information om kvalitet, väntetider och utbud av vårdgivare. Patienten ska äga sina egna patientdata. Det är grunden i vårt förslag om att långsiktig förbättra möjligheterna att använda digitaliseringen som ett verktyg för att effektivisera hälso- och sjukvården, inte minst primärvården.

Att ge vård och stöd till de patienter som har kroniska sjukdomar blir en mer och mer komplex verksamhet. Den blir också viktigare och viktigare. Så är det eftersom personer med kroniska sjukdomar behöver vård från många olika verksamheter. Det kan till exempel handla om att man behöver vård och stöd av läkare, sjukgymnaster, sjuksköterskor, fysioterapeuter och ortopedier. Vården behöver samtidigt mer och mer stödja patienternas egenvård.

Fru talman! Är man lite elak – det ska man egentligen inte vara – skulle man kunna säga: Sällan har så många väntat på så mycket och fått så lite. Regeringens primärvårdsproposition bidde tyvärr lite av en tumme. Vi går förvisso åt rätt håll i flera delar, men det är många som hade hoppats på och förväntat sig mer från regeringen. Förväntningarna var jättestora.

Vi moderater ser positivt på listning och listningstjänsten, men förslagets konstruktion gör att resultatet är mycket osäkert. Framför allt är det djupt oroande att regeringen vill begränsa patienternas möjligheter att välja olika utförare av vård beroende på om de i första hand behöver exempelvis digital kronikervård eller om de behöver genomföra ett fysiskt besök hos sin listade läkarkontakt.

Låt oss vara ärliga! Detta är inte första gången som Socialdemokraterna visar att patienternas valfrihet inte är högt prioriterad. Läser man den ursprungliga texten i propositionen – utskottet har nu gjort ett välbehövligt förtydligande – känns det som ett nytt försök att minska mångfalden inom vård och omsorg och kraftigt försvåra patienternas möjligheter att välja vårdgivare och utförare beroende på tillgänglighet, situation och behov.

Jag vill påminna om den förra propositionen på detta tema, 2014/15:15, *Upphävande av kravet på vårdvalssystem i primärvården*. Där föreslog man faktiskt konkret att vårdvalet skulle bli frivilligt för regionerna, det vill säga de dåvarande landstingen.

Vi moderater hade velat göra som riksdagen har gjort i många andra fall med regeringens ofärdiga och halvdana förslag. Vi hade velat skicka tillbaka det för att de skulle göra om och göra rätt. Vi såg klara orosmoln när det gäller patientens framtida valfrihet. Detta fick vi inte stöd för, och det beklagar vi.

Vi är dock resultatinkriktade, och i vårt fokus finns i första hand patienterna. Just för att säkerställa deras rättigheter och valfrihet är jag glad att vi hittade en kompromiss i socialutskottet. Den fick från vår sida betraktas som det näst bästa. Utskottet föreslår att ett förtydligande tillägg görs i hälso- och sjukvårdslagen om att listning inte påverkar den enskildes möjligheter att välja utförare av offentligt finansierad öppen vård.

Därtill vill jag peka på de två viktiga tillkännagivandena, som gäller en del av det som vi moderater anser saknas i propositionen. Det handlar om nationella principer för ersättningssystem och ersättningssystem för just digital vård. Digital vård är här för att stanna, vill jag säga. Den bristande tillgängligheten i inte minst primärvården har skyndat på den utvecklingen. Det har bland annat lett till digital kronikervård, som nu börjar leverera bra medicinsk kvalitet inom flera områden. Och patienterna, vårt fokus, är nöjda.

Fru talman! Vi tar ett första steg på vägen. Det är gott så, men mycket saknas. Även om vi nu har bidragit till kompromissen om förtydligandet av patientens valfrihet får vi vara ärliga och säga att vi hyser en viss oro för detta – har det varit tillräckligt? Vidare är vi oroliga över hur den viktiga digitala vården, som patienterna vill ha, kan komma att hanteras.

Men vi är, som jag sa, resultatinkriktade. Även om jag skulle önska trycka särskilt på reservation 1 om avslag på propositionen vill jag yrka bifall till reservation 11, som pekar på möjligheten att lista sig. Det handlar om fast läkare eller vårdkontakt och samordning i vårdteam. Det är något som vi anser borde ha funnits med i denna proposition.

(Applåder)

Anf. 94 LINDA LINDBERG (SD):

Fru talman! Sverige behöver rusta svensk vård och i synnerhet den svenska primärvården. Vi instämmer med regeringen om vikten av att hälso- och sjukvårdens resurser och profession används på ett mer tillfredsställande och effektivt sätt, helt enkelt.

Vi lägger stora resurser på vården i dag i Sverige, men vi får förhållandevis lite vård för pengarna. Vi har helt enkelt ett systemfel, skulle man kunna säga. Det råder i dag också förhållandevis stora variationer mellan olika delar av landet när det gäller patientens tillgång till primärvård och annan nära vård. Detta behöver vi komma till rätta med.

Denna primärvårdsreform bidrar i stora delar men långt ifrån i allt. Bland annat ser vi bemanningssituationen som en stor puck i det hela när det gäller att verkligen få på plats det som är syftet och andemeningen med primärvårdsreformen.

Vi menar att Sverige behöver ta ett större nationellt ansvar och ledarskap för att alla patienter oavsett bostadsort ska få god tillgång till primärvård och en nära vård av en hög kvalitet.

Flertalet undersökningar visar på att vården inte lever upp till människors förväntningar om bland annat tillgänglighet, delaktighet och kontinuitet. Allt fler patienter väntar betydligt längre på vård än vad vårdgarantin säger. De är ett stort misslyckande i svensk hälso- och sjukvård att befolkningen helt enkelt inte får rätt vård i rätt tid.

Fru talman! Redan 2016 konstaterade regeringens nationella samordnare att primärvården är underdimensionerad i förhållande till förväntningar och potential. Primärvården har också förhållandevis låg status hos befolkningen. Ska Sverige klara de utmaningar som finns inom hälso- och sjukvård behöver vi helt enkelt få en stark primärvård som bas. Det är vi alla överens om.

Sverigedemokraterna ställer sig dock frågande till om delar i propositionen verkligen bidrar till den tillgänglighet och den nära vård som befolkningen i hela Sverige behöver. Vi ser en särskild utmaning när det gäller såväl tillgänglighet som personella resurser i de delar av Sverige som är lite mer glesbefolkade. Men det är också ett faktum att det finns utmaningar med att bedriva primärvård på landsbygden. Här ser vi att utvecklingen av inte minst den digitala vården är en nödvändig och viktig faktor för en mer tillgänglig vård.

I förslaget om listning har de digitala vårdenheterna uteslutits för dem som inte har en fast närvaro i regionen. Det tenderar att begränsa tillgängligheten, precis som jag har nämnt, inte minst på landsbygden.

Vi ser också att det dels kan finnas vissa hinder med att genom förtydliganden i lagstiftningen försöka uppnå mål, dels att det överlag är problematiskt när det kommer till en fast läkarkontakt.

Givetvis ser vi det som ett mål i sig att primärvården verkar och ska verka för att knyta patienter till en läkare, som jag har nämnt inte minst i syfte att öka kontinuiteten och förståelsen. Frågan är ändå om det är rätt att lagstifta om fast läkarkontakt i dagsläget. Vi har lyft frågan om fast läkarkontakt under lång tid och drivit frågan länge, men som situationen ser ut i Sverige i dag, med en väldig brist på bemanning, är frågan om lagstiftningen verkligen når sitt syfte. Vi har brist på läkare, och vi har också brist på specialister inom allmänmedicin och primärvård. Vi behöver helt enkelt se till att vi får till incitament för att öka bemanningen.

Flera remissinstanser lyfter också fram liknande problematik. Bland annat ser vi det från Myndigheten för vård- och omsorgsanalys och Socialstyrelsen, som uttrycker att det tenderar att vara överflödigt att ytterligare förtydliga frågan i lagen. Region Norrbotten framför också att fast läkarkontakt för hela befolkningen inte är genomförbart utifrån tillgängligheten på läkare. Vi kan instämma.

Det är också intressant att regeringsföreträdare här i talarstolen pratar så väldigt gott om Danmarks exceptionella arbete i frågan. Det är någonting som min kollega Per Ramhorn har framfört väldigt länge här från talarstolen. Vi behöver titta på de goda exemplen från bland annat Danmark och Norge när det handlar om att dels få ned vårddöerna, dels få en effektivare vård.

Herr talman! I propositionen föreslås det också att patienten begränsas till att endast kunna göra två vårdval, det vill säga två byten av utförare per år. I utredningen *Styrning för en mer jämlik vård* presenterades siffror om att endast 24 procent av alla svenskar hade bytt vårdcentral under en treårsperiod, medan drygt 11 procent hade funderat på att byta men inte gjort det. Således är byte av utförare i sak inte en stor utmaning, och vi ser av den anledningen heller att en sådan begränsning skulle vara relevant att lagstifta om, om det nu inte är så att problematiken är väldigt stor särskilt i Järva.

För den enskilde som av olika anledningar, exempelvis på grund av flytt eller av andra skäl, vill byta utförare kan en sådan skrivning endast utgöra ett hinder. Det bör egentligen inte finnas med i lagen och kan inte heller anses proportionerligt. Det är en liten fråga i betänkandet i stort, men jag menar att man bör fråga sig vad som verkligen är relevant att lagstifta om och inte. Detta är kanske en fråga som vi inte skulle behöva lagstifta om egentligen.

Herr talman! Vi ser också utmaningar och hinder med att begränsa vårdgarantin till att endast gälla där personen är listad. Det går emot den vision vi har om att dels verka för att tillgängliggöra vårdkapacitet genom ett vårdgarantikansli där tillgänglig vårdkapacitet finns för den som har väntat längre än den vårdgaranti som finns, dels målet om att minska landets vårdköer, som i dag är extremt långa och där väntetiden i sig kan innebära att patientens sjukdomsbild förvärras.

Jag yrkar bifall till vår reservation 20. Därmed avslutar jag mitt anförande lite abrupt och tackar för en god debatt!

Anf. 95 ANDERS W JONSSON (C):

Herr talman! Svensk sjukvård är på många sätt fantastisk, men det är uppenbart att vi har ett antal problem. Ett av de större problemen är att vi har haft en primärvård som inte har fungerat bra.

Skillnaden är väldigt stor när man jämför med andra länder. I de flesta andra länder är primärvården basen. Det är dit man söker sig i första hand när man blir sjuk. Så har det inte varit i Sverige. I Sverige är sjukvård det som bedrivs på våra sjukhus, och det som de inte vill hålla på med hamnar i primärvården.

I de flesta andra länder är basen också att man har en fast läkare i primärvården som följer en under år, decennier, och det är dit man vänder sig när man behöver sjukvård eller goda råd. I andra länder har uppåt 95–98 procent av befolkningen en fast läkarkontakt medan det i Sverige har varit så lågt som 40 eller kanske till och med 35 procent, enligt vissa mätningar.

Det här har fått svåra konsekvenser. När man blir sjuk i Sverige och behöver sjukvård vänder man sig kanske inte i första hand till primärvården. I stället sätter man sig på akutmottagningen och väntar, för där får man alltid hjälp, eller så skaffar man sig en privat sjukvårdsförsäkring eller använder en digital lösning.

Alla de här lösningarna är bra, men det vore ett betydligt effektivare system om vi även i Sverige hade en primärvård som bas med en fast läkarkontakt som nyckel in.

Det här gjorde att en av de frågor som vi drev allra hårdast när vi förhandlade kring januariavtalet var just att påbörja omstruktureringen av den svenska primärvården. Det här är en väldigt viktig pusselbit i det arbetet.

Var finns då vinsterna med att få en fast läkarkontakt i primärvården och en stark primärvård för den svenska befolkningen? Det handlar inte minst om att kunna jobba förebyggande. Jag möter ibland en del som säger att en frisk 25-åring väl inte kan behöva en fast läkare. Jo, det är just den friska 25-åringen som behöver en fast läkarkontakt! Orsaken till att vi har en god tandhälsa i Sverige är ju att tandvården jobbar förebyggande så att vi inte ska bli sjuka. Hade vi en betydligt starkare primärvård skulle vi exempelvis kunna ha en effektivare cancerscreening.

Även när det gäller människor med kroniska sjukdomar och sällsynta diagnoser vore det oerhört värdefullt att ha en och samma läkare i primärvården som man går till och som sedan kan ha tät kontakt med en specialist eller för delen en superspecialist.

Det här skulle också kunna göra det betydligt mer attraktivt att arbeta i primärvården. Det är nämligen inte roligt att arbeta som läkare i primärvården och hela tiden möta nya patienter, att stå som vid ett löpande band där nya patienter kommer dag ut och dag in. Då förlorar man ju själva kärnan i det här arbetet: kontinuitet i läkar- och patientkontakten.

Vi skulle även få en betydligt effektivare sjukvård. Det har här från talarstolen sagts att en tysk läkare tar 30–35 patienter per dag, medan en svensk läkare kanske tar 10–12 patienter. Det är inte så konstigt i ett läge där den tyska läkaren har patienter som han eller hon känner sedan många år tillbaka. Då går ett besök på kanske fem tio minuter. För den svenska läkaren i primärvården som träffar patienten för första gången innebär det en betydligt större tidsåtgång.

Det här innebär alltså också ett första steg mot en effektivare sjukvård.

Den här propositionen var bra på många sätt, men den innehöll en stor brist, nämligen att det fanns ett antal skrivningar, inte minst i lagtexten, som för den illvilliga regionen eller landstinget kunde tolkas som ett sätt att kunna begränsa valfriheten.

Det var vi flera i utskottet som inte var ett dugg intresserade av, och jag är därför väldigt nöjd över att vi i utskottet kunde enas om en konkret lagförändring, en skarp lagstiftning i riksdagen, som gör att vi, så långt det nu går, undanröjer risken för det. Den här lagstiftningen kan inte av någon region tolkas som ett verktyg för att begränsa patientens möjlighet att välja.

Ytterligare en sak som är väldigt bra i propositionen är att man öppnar för möjligheten att införa listningstak. Den primärvårdsenhet som ser att det kommer patienter i tusental och vill lista sig har i dag inte haft någon möjlighet alls att säga stopp annat i undantagsfall. Nu öppnar vi möjligheten för den enhet som känner att de varken har lokaler eller personal att kunna ta emot att faktiskt begära att få ett listningstak. Det är också ett stort steg framåt.

Ännu ett steg framåt är att man faktiskt öppnar för övriga läkare, inte bara specialister i allmänmedicin, att arbeta som fasta läkare i primärvården. Det är klart att ett av problemen i primärvården är att vi har alldeles för få allmänmedicinska specialister. När man gjorde motsvarande förändring i Norge vid millennieskiftet öppnade man dörrarna i primärvården för att övriga läkare skulle kunna gå ut och börja jobba som primärvårdsläkare och fasta läkare i primärvården. Det ledde till att ganska många tog det steget, för det är roligt att arbeta i primärvården.

Med den här propositionen öppnar vi den möjligheten. Det gäller för barnmedicinska specialister, invärtesmedicinska specialister, geriatriker och även alla andra specialister som befinner sig under utbildning till att så småningom kunna bli allmänmedicinsk specialist.

Det är klart att det finns brister i förslaget. Därför kommer detta inte att vara sista gången vi diskuterar primärvård i svenska riksdagen. En stor brist är att man inte tydligare har adresserat problemen som finns på den svenska glesbygden. Det fanns i utredningen ett förslag om att minsta enhet i primärvården skulle vara en läkare och en sjuksköterska. Sedan avtar

det med fysioterapeut, arbetsterapeut och så vidare för att remittera patienterna längre bort i de lägen man behöver det. Tyvärr gick inte regeringen vidare, och det beklagar jag. Problemen med primärvården i glesbygden finns i Sverige och i många andra länder, och det behövs en lösning.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet, men jag står bakom våra reservationer och yrkar därför också bifall till reservation nummer 13.

Anf. 96 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman! Man ringer akut sin vårdcentral och får komma in direkt, eller man ringer digitalt – det ska ju fungera – och får tag på sin fasta kontakt, inte en av många hyrläkare – så vill jag att primärvården ska fungera.

I dag debatterar vi hur primärvården ska se ut framåt. Redan i dag finns system där patienter listar sig på en vård- och hälsocentral, men det blir inte en kontinuitet eftersom grundproblemet ibland är bristande kompetensförsörjning för att bemanna primärvården.

Själv är jag listad på en namngiven fast läkare. Det är tur. Men det är inte tur som ska avgöra hur det ska fungera inom primärvården, utan det ska finnas en hållbar struktur.

Vänsterpartiet anser att om det är allvarligt menat att tillgänglighet och kontinuitet ska öka och att patienter ska bli mer delaktiga måste det finnas resurser och ske en hård prioritering genom hela hälso- och sjukvården om vad vi ska pyssla med. För Vänsterpartiet är det viktigt att de som har störst behov får tillgång till sjukvård, oavsett bostadsort och andra faktorer. Det är också angivet i hälso- och sjukvårdslagen att patienter med de största vårdbehoven ska ha företräde till vården.

Det vi nu ser är ett system som utgår mer från efterfrågan och omedelbar tillgänglighet. Det får motsatt effekt, och det tydligaste exemplet är de digitala vårdgivarna som uppmuntrar människor att ibland söka för lite lättare åkommor.

Man kan fråga sig om det blir kontinuitet, och man kan fråga sig om det blir jämlikt. Vårdanalys har ju tittat på frågan. Det är ju inte så att man i Västernorrland ringer så många samtal. Det var kanske mest på Kungsholmen – om jag ska raljera lite.

Vänsterpartiet konstaterar att utgångspunkten bör vara en jämlik sjukvård som kräver jämlik tillgång till läkare och annan vårdpersonal. Kompetensförsörjning av vårdpersonal kräver också ett nationellt perspektiv och att ett ändamålsenligt antal läkare och övrig personal förutsätts för att det ska finnas ett ändamålsenligt antal vårdplatser.

Grundutbildning och fortutbildning behöver säkras på ett helt annat sätt nationellt. Det gäller nu, och det gäller för framtiden. Vi vill se en långsiktig ekonomisk nationell plan för grundutbildning, vidareutbildning och fortbildning för att just säkerställa behovet av läkare och övrig personal inom primärvården.

Alla kan inte röra runt i sina grytor i 21 regioner och hoppas på det bästa, herr talman. Vänsterns intention är förstås att primärvården ska nå ut bättre till områden med sämre hälsa. Hur ska vi få riktade insatser när marknadsens inflytande på primärvården har ökat? Hur ska vi minska hälsoklyftorna? Har den fria etableringsrätten, lagen om valfrihetssystem, gynnat dem med de sämsta förutsättningarna? Jag vågar påstå att det inte riktigt är så. Valfrihet är bra. Vi står bakom valfrihet, det vill säga att du

som patient kan välja vart du ska gå. Men vi anser att etableringsfriheten är ett problem eftersom den ökar ojämlikheten.

Vi anser att problemet är att det råder ett vilda-västern-syndrom inom svensk sjukvård när det gäller just privata aktörer. Det finns en etableringsrätt för vårdföretag, och det finns en uppseglande marknad för privata sjukförsäkringar. Nätläkarna tränger sig fram genom en helt oreglerad vårdmarknad, och politikerna förhåller sig ganska passiva till detta – på läktaren eller före detta politiker i olika styrelserum.

Herr talman! Valfärden lider i dag av personalbrist, som beräknas öka över tid. Det handlar om en arbetskraftsbrist, som vi på något sätt måste få att fungera. Det behövs alltså en ökad statlig styrning över resurs- och kompetensutvecklingen. Det behövs också förutsättningar för att få personalen att stanna kvar, göra ett bra jobb och göra det de är utbildade för. Det krävs riktade insatser för att förbättra personalens villkor inom hela hälso- och sjukvården. Det tycker jag att man kan säga efter att ha träffat representanter för Läkarförbundet, Vårdförbundet och Kommunal. Det hörs starka rop om att någonting måste göras.

Jag börjar fundera över vad det handlar om när man pratar om ökad produktivitet och effektivitet. Jag hoppas självklart att man kan ta bort så mycket byråkrati som möjligt på alla nivåer. De som nu redan springer fort i korridorerna i vården ska inte behöva springa fortare, utan de ska gå i lagom takt.

Det behövs ett starkt stöd för sjukvård i de mest glest befolkade regionerna. Det har vi skrivit om i vår motion. Det är viktigt att hitta en struktur för att nå ut i områden med stora avstånd och erbjuda hälsoundersökningar till personer som inte nås av vården, inte minst kvinnor med kort utbildning.

En fast läkarkontakt, namngiven om patienten önskar det, tycker vi är bra. Det är också bra att det ska finnas möjlighet till andra fasta kontakter inom primärvårdsenheterna, det vill säga sjuksköterska, psykolog och så vidare. Just psykolog och den typen av anställda inom primärvården kommer att behövas eftersom det råder ökad psykisk ohälsa på olika nivåer. Då måste primärvården märka med att ta emot fler patienter som av olika skäl söker hjälp för den egna psykiska ohälsan.

Vi vill säkra att det finns tillgång till likvärdig vård i hela landet. Vi anser att det är bra med listning på en specifik läkare, som jag tidigare har sagt. Det resonemang som förs om att lagstiftning om fast läkarkontakt kan bli svår att leva upp till när fast läkare inte har förekommit på ett flertal ställen inom regionerna håller inte. Den bristande tillgången på allmänläkare behöver åtgärdas, men professionen kan behöva kompletteras med annan kompetens och uppgiftsväxling för att bättre nyttja personalresurserna.

Regeringen bör vidta åtgärder för att listning ska ske hos läkare eller annan vårdkontakt, anser vi. Därför yrkar jag bifall till reservation 7.

Vänsterpartiet tror inte på att göra staten till huvudman för hela sjukvården, men inom en rad områden behövs en ökad nationell styrning. Det är exempelvis rimligt att titta på investeringar i patientjournalssystem, en annan digital infrastruktur som ska hanteras av staten, större fastighetsinvesteringar, vårdköer, beredskapslager, läkemedelslistor, biobanker, precisionsmedicin och så vidare.

Vänsterpartiet anser att alla patienter ska ha rätt till jämlik vård enligt lag och att myndigheter och vårdgivare har ansvar och skyldighet att organisera vården så att den blir jämlik. Det måste göras tydligt. Jämlikhet ska gå före.

En överanvändning av respektive underanvändning av vården blir också ojämnt. Det är av största vikt att det förs en politik som främjar att den person vars behov av vård är störst också är den som ska hamna först i kön. Vården kommer alltid att vara mer kostnadskrävande i glesbygden på grund av rådande demografi och i områden där det redan råder dålig hälsa.

Vi vill också att regeringen ska utreda hur akutmottagningar, primärvård och övrig sjukvård kan organiseras på ett patientsäkert sätt i glesbygd i områden med just utsatt hälsoläge med fokus på tillgänglighet och kvalitet.

Enligt propositionen ser Socialstyrelsen en risk att digitala vårdgivare ska koncentrera sin verksamhet till vissa regioner och därmed spä på ett eventuellt ojämnt utbud geografiskt sett. Socialstyrelsen menar att det därför är angeläget att regionerna säkerställer att digitala vårdtjänster finns tillgängliga i hela landet, alltså på vårdcentralerna inom den offentliga vården.

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys instämmer i att man måste se till att öka tillgängligheten när det gäller just digital vård. Däremot är myndigheten inte övertygad om att utredningens förslag garanterar en jämlik tillgång till digital vård i fortsättningen. Om dagens digitala vårdgivare i framtiden ska ingå i samma valfrihetssystem som traditionella primärvårdsutförare och därmed behöver kunna erbjuda både digital och fysisk vård är det också hög risk att de väljer att begränsa sin verksamhet till större städer; det har vi sett.

De privata digitala vårdgivarna når också i genomsnitt friskare patienter än dem som primärvården har ansvar för. Det tycker jag att man kan fundera på.

Fakta kring ojämlikheten i vården saknas inte, och det är ingen tvekan om att ojämlikhet råder. Det finns nog ingen politiker som skulle säga att han eller hon förespråkar en politik som är mer ojämlig, men vi riskerar att hamna där genom helt fel prioriteringar. Detta vill vi motverka.

Jag ställer mig som sagt bakom våra reservationer men yrkar bifall enbart till reservation 2 och reservation 7.

Anf. 97 LINA NORDQUIST (L):

Herr talman! Jag skulle vilja säga: Äntligen! Dagens beslut blir ett viktigt steg, tycker jag. Det är ett beslut för kontinuitet med bibehållen frihet, och det är väldigt viktigt för många människor i vårt land.

Eftersom januariavtalet ju kapsejsade mitt i förhandlingarna om just detta lagförslag är jag glad över att vi i utskottet har arbetat vidare, sett över vad som fattas och kunnat enas om två tillägg om klokare ersättning. Det handlar om att värna de människor som har de största behoven, oavsett om den vård de behöver är digital eller fysisk. Det tycker jag känns fint och bra. Det fattas dock fortfarande en del saker, enligt oss liberaler.

Så här är det: Hus ger inte vård, utan människor ger vård. Och människor måste kunna ge god vård till andra utan att själva slitits ut. Vi anser att patienter borde få lista sig hos en namngiven läkare som har gott om tid för sina patienter. Vi anser också att det borde finnas ett rekommenderat

spann för hur många patienter man faktiskt kan lista hos en och samma läkare med bibehållen vårdkvalitet, herr talman. Detta är viktigt för patientsäkerheten och även för arbetsmiljön, och vi tror att det skulle göra att fler människor väljer att arbeta i primärvården.

Vi tycker också att det saknas något om att vård behöver kunna ges i olika väderstreck. Det är inte rimligt att det, som i nuvarande lagförslag, ska bero på var länsgränsen går om min vårdgaranti kommer att gälla. Då kan det bli så att vårdgarantin gäller om jag väljer en vårdcentral som ligger fem mil åt ost men inte om jag väljer att åka till vårdcentralen som ligger en mil åt väst. Det är ju bara knasigt. Vi anser att vårdgarantin ska gälla där patienten väljer att lista sig, oavsett i vilket län detta råkar vara.

Vi anser naturligtvis också att all information ska vara enkel för patienterna att hitta och jämföra. Det är för patienterna vården finns, och skrivbordsprodukter får inte förstöra eller försvåra för människor.

Vi har ytterligare ett problem kvar som är mycket stort, herr talman, och det är att tillgången till vård i dag är som lägst där behovet av vård är som allra störst. Det gäller ofta ute på landsbygden och i glesbygd, där många människor är äldre och därför av naturliga skäl behöver mer vård, där utbildningsnivån är lägre och i förorter där många människor är födda utanför EU och ofta behöver mer vård. På just dessa ställen är tillgången till vård som lägst. Detta är helt uppochnedvänt.

Vi liberaler anser att det måste bli möjligt att bedriva patientnära, småskalig vård i tätorter och förorter där den storskaliga vården har svårt att etableras. Man ska inte behöva bli storföretagare eller någon sorts bolagsmogul. Man ska inte heller behöva jobba på en jättearbetsplats för att kunna ge god vård. Vi är helt övertygade om att större möjlighet för yrkespersoner – oavsett om de är barnmorskor, läkare eller fysioterapeuter – att driva små, omtänksamma vårdmottagningar över hela landet skulle göra att fler människor väljer att arbeta i primärvården.

Avslutningsvis vill jag tacka dig, Dag Larsson, för dina ord om byråkrati, byråkrater och överadministration för en stund sedan. Detta tror jag är ett av de ytterligare steg vi verkligen behöver ta tillsammans för att säkra vården i det här landet.

Jag tänker att uppföljning naturligtvis är viktigt men att det måste vara rätt uppföljning. Det får inte vara för mycket tidskrävande uppföljning utan att den är motiverad. Våldigt få människor älskar nämligen att detaljstyras, herr talman, och detta vet Dag Larsson. Mycket få människor blir friskare av pappershögar, särskilt inte om de dränks i dem, och det gäller vare sig man är patient eller anställd. Jag skulle vilja säga att det inte finns något utrymme i svensk sjukvård, och faktiskt inte över huvud taget i offentlig sektor, för att producera snuttefilter åt statliga byråkrater. Det kan inte vara vårdens huvuduppgift; det går bara inte.

Med detta sagt: Vi har saker kvar att göra. Det handlar om byråkrati, småskalighet, mer tid för patienterna, en ännu starkare kontinuitet och ännu mer valfrihet för dem som behöver det. Men jag tycker ändå att vi är på rätt väg. Jag tror att vi tar viktiga steg när vi om en stund klubbar igenom den här propositionen, och jag är säker på att vi är många som vill ta ytterligare steg.

Jag yrkar bifall till Liberalernas förslag om småskalig vård, reservation 27 under punkt 21.

Jag vill också yrka bifall till att ingå som en av dina musketörer, Dag Larsson. Jag lovar att själv göra ett värjfäste i hajsinn om jag får vara med i kampen mot byråkratin.

Anf. 98 MARGARETA FRANSSON (MP):

Herr talman! Jag vågar inte stå här i talarstolen och lova saker på samma nivå som föregående talare. Men lite ska jag kanske våga mig på att dryfta.

Jag ställer mig självklart bakom alla våra reservationer, men för att spara tid yrkar jag bifall endast till reservation 15, som handlar om bredade informationsinsatser, till exempel om egenvård och vilken vårdnivå som är bäst lämpad för att undvika onödiga vårdbesök och komma rätt i vården från början.

Herr talman! Många röster hörs för vikten av att kunna välja vårdgivare. En del i sökandet efter vårdgivare handlar om att hitta bästa möjliga vård. Men egentligen borde ju bästa möjliga vård finnas precis överallt så att man som patient kan känna sig trygg och förvissad om att få den vård och det stöd man så väl behöver.

Ibland kan jag uppleva att det i debatten är valet av vårdgivare som är självändamålet för patienten. För oss i Miljöpartiet är självändamålet snarare delaktighet och inflytande i själva vårdmötet. Förutsättningarna för inflytande och delaktighet i mötet tycker vi behöver stärkas. Att kunna ta till sig information i en kallelse eller under ett möte, oavsett ålder, funktionsvariation, oro inför provresultat eller språksvårigheter, för att nämna några exempel, är grundläggande för hälsa och välbefinnande, trygghet och känsla av egenmakt i sitt liv.

Därför ser vi gärna att det som ett komplement till primärvårdsreformen tas fram en strategi med syftet att stärka patientens ställning. Ett förslag som vi har lyft fram är exempelvis att den enskilde eller dennes anhöriga själva ska ha initiativrätt när det gäller att upprätta en samordnad individuell plan, SIP. I dagsläget är det ju enligt lag bara regionen eller kommunen som kan ta initiativ till SIP. Även om vården ska vara lyhörd för den enskildes behov är det inte alltid detta sker.

Herr talman! Att hälsan i samhället är så ojämnt fördelad och att förutsättningarna för hälsa skiljer sig åt så kraftigt är ett stort problem. Den folkhälsolag som Miljöpartiet vill se skulle kunna skapa förutsättningar för mer jämlik hälsa.

Primärvårdsreformen innefattar ett förebyggande tänkande. Nu vet vi inte hur många som kommer att välja den vårdgivare som är geografiskt närmast eller hur många som, om regeln införs, kommer att få den vårdcentral som är närmast om man gör ett icke-val. Men om det rör sig om ett större antal ser vi att vårdcentralen eller hälsocentralen med fördel skulle kunna bedriva ett hälsofrämjande arbete i det geografiska området. Det skulle kunna bli ett uppdrag som hänger ihop och ger förutsättningar att samarbeta bra och hälsofrämjande med andra aktörer i området – nämnas kan till exempel skola, BVC, arbetsgivare eller föreningar.

Att samverka inom närområdet kan även vara en av flera pusselbitar för att ta nästa steg för en god och nära vård. Vi ser gärna att regeringen låter lämplig myndighet se över hur en funktion för hälsofrämjande arbete utifrån geografiskt område kopplat till vårdgivare i primärvården skulle kunna utformas.

Prot. 2021/22:94
6 april

*Ökad kontinuitet och
effektivitet i vården –
en primärvårdsreform*

Herr talman! Jag tänker nu citera en gammal kommittémotion från Miljöpartiet:

”Sverige ligger redan förhållandevis långt fram när det gäller detta. Men här finns en enorm utvecklingspotential. Sverige skulle kunna utveckla detta område ännu mer och satsa på att bli det land som har spetskompetensen inom glesbygdsmedicin.”

Så skrev vi i en kommittémotion 2013. Jag tycker att det är bra att Vänsterpartiet lyfter glesbygdsmedicin, och som miljöpartist välkomnar jag fler partier att, precis som skedde i går, säga: Det var ett misstag att inte stödja förslaget. Man ska inte behöva vara rädd för att legitimera Miljöpartiets politik – det är ju väldigt bra politik.

Hela tanken med primärvårdsreformen är att mer vård ska ske i primärvården. Människor ska känna tillräckligt förtroende för att vända sig dit, och färre ska felaktigt eller i onödan vända sig till andra vårdnivåer. Detta ställer såklart krav på att regionerna styr om sina resurser så att de också går till primärvården. Hur man gör detta och vilka ekonomiska modeller man använder kan det finnas olika lösningar på, men det är väldigt viktigt att det sker och att det fungerar. Resurser krävs för att primärvården ska utvecklas och bli den motor i omställningsarbetet som den är tänkt att vara.

Avslutningsvis vill jag bara säga att jag inte nog kan betona vikten av att denna reform blir verklighet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.34 på förslag av talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 31 mars

MJU20 Klimatpolitik

Punkt 2 (EU:s klimatmål)

1. utskottet

2. res. 6 (C)

3. res. 7 (V)

Förberedande votering:

26 för res. 6

22 för res. 7

241 avstod

60 frånvarande

Kammaren biträdde res. 6.

Huvudvotering:
129 för utskottet
26 för res. 6
134 avstod
60 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 85 S, 16 KD, 16 L, 12 MP
För res. 6: 26 C
Avstod: 58 M, 54 SD, 22 V
Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 5 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -

Punkt 6 (EU:s system för handel med utsläppsätter i övrigt)

1. utskottet
2. res. 13 (KD)
Votering:
209 för utskottet
16 för res. 13
64 avstod
60 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 85 S, 57 M, 54 SD, 1 V, 12 MP
För res. 13: 16 KD
Avstod: 1 M, 26 C, 21 V, 16 L
Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 5 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -
Mia Sydow Mölleby (V) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 11 (Klimatmål och export)

1. utskottet
2. res. 24 (M, SD, KD)
Votering:
161 för utskottet
128 för res. 24
60 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 85 S, 26 C, 22 V, 16 L, 12 MP
För res. 24: 58 M, 54 SD, 16 KD
Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 5 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -

Punkt 12 (Övriga frågor om svenska klimatmål)

1. utskottet
2. res. 27 (MP)
Votering:
201 för utskottet
13 för res. 27
75 avstod
60 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2021/22:94
6 april

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 58 M, 26 C, 16 KD, 16 L

För res. 27: 1 V, 12 MP

Avstod: 54 SD, 21 V

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 5 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -

Nooshi Dadgostar (V) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Punkt 16 (Infångning och lagring av koldioxid i övrigt)

1. utskottet

2. res. 37 (L)

Votering:

173 för utskottet

16 för res. 37

100 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 54 SD, 22 V, 12 MP

För res. 37: 16 L

Avstod: 58 M, 26 C, 16 KD

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 5 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -

Punkt 19 (Reduktionsplikten)

1. utskottet

2. res. 43 (SD)

Votering:

151 för utskottet

54 för res. 43

84 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 22 V, 16 KD, 16 L, 12 MP

För res. 43: 54 SD

Avstod: 58 M, 26 C

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 5 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU7 Mänskliga rättigheter ur ett tematiskt perspektiv

Prot. 2021/22:94

Punkt 1 (Övergripande om folkrätt, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer)

6 april

1. utskottet

2. res. 2 (SD)

3. res. 3 (C)

Förberedande votering:

54 för res. 2

26 för res. 3

209 avstod

60 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

129 för utskottet

54 för res. 2

106 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 16 KD, 16 L, 12 MP

För res. 2: 54 SD

Avstod: 58 M, 26 C, 22 V

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 5 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -

Punkt 2 (Brott mot mänskligheten)

1. utskottet

2. res. 5 (M)

Votering:

155 för utskottet

58 för res. 5

76 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 26 C, 16 KD, 16 L, 12 MP

För res. 5: 58 M

Avstod: 54 SD, 22 V

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 5 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -

Punkt 4 (Kvinnors rättigheter)

1. utskottet

2. res. 13 (L)

Votering:

195 för utskottet

18 för res. 13

76 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2021/22:94
6 april

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 85 S, 56 M, 26 C, 16 KD, 12 MP
För res. 13: 2 M, 16 L
Avstod: 54 SD, 22 V
Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 5 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -
Alexandra Anstrell och Mats Sander (båda M) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 5 (Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter)

1. utskottet
2. res. 14 (V)
Votering:
267 för utskottet
22 för res. 14
60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 58 M, 54 SD, 26 C, 16 KD, 16 L, 12 MP
För res. 14: 22 V
Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 5 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -

Punkt 6 (Rättigheter för personer som tillhör etniska och religiösa minoriteter samt urfolks rättigheter)

1. utskottet
2. res. 17 (KD)
3. mot. 2021/22:4211 yrk. 13 och 19 av Camilla Hansén m.fl. (MP)
Förberedande votering:

15 för res. 17
13 för mot.
261 avstod
60 frånvarande
Kammaren biträdde res. 17.

Huvudvotering:

185 för utskottet
16 för res. 17
88 avstod
60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 58 M, 26 C, 16 L
För res. 17: 16 KD
Avstod: 54 SD, 22 V, 12 MP
Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 5 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU16 Lärare och elever

Punkt 1 (Lärarkretsen)

1. utskottet

2. res. 2 (V)

3. res. 4 (L)

Förberedande votering:

23 för res. 2

16 för res. 4

250 avstod

60 frånvarande

Catarina Deremar (C) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

175 för utskottet

22 för res. 2

90 avstod

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 53 SD, 25 C, 12 MP

För res. 2: 22 V

Avstod: 57 M, 1 SD, 16 KD, 16 L

Frånvarande: 15 S, 13 M, 7 SD, 6 C, 5 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -

Ann-Britt Åsebol (M) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Punkt 8 (Fortbildning)

1. utskottet

2. res. 13 (C)

3. mot. 2021/22:1717 av Annika Hirvonen (MP)

Förberedande votering:

27 för res. 13

12 för mot.

250 avstod

60 frånvarande

Kammaren biträdde res. 13.

Hanna Westerén (S) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

123 för utskottet

26 för res. 13

140 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 22 V, 16 L

För res. 13: 26 C

Avstod: 58 M, 54 SD, 16 KD, 12 MP

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 5 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -

Punkt 13 (Särskilt begåvade elever)

1. utskottet

2. res. 21 (M)

Votering:

230 för utskottet

58 för res. 21

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 54 SD, 26 C, 22 V, 16 KD, 15 L, 12 MP

För res. 21: 58 M

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 5 V, 6 KD, 5 L, 4 MP, 2 -

Punkt 14 (Elever med särskilda behov m.m.)

1. utskottet

2. res. 22 (KD)

Votering:

273 för utskottet

16 för res. 22

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 58 M, 54 SD, 26 C, 22 V, 16 L, 12 MP

För res. 22: 16 KD

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 5 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -

Punkt 18 (Elevers hälsa m.m.)

1. utskottet

2. res. 29 (SD)

Votering:

135 för utskottet

54 för res. 29

100 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 22 V, 16 L, 12 MP

För res. 29: 54 SD

Avstod: 58 M, 26 C, 16 KD

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 5 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 15 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

KU12 Ett teknikneutralt krav på underskrift av regeringsbeslut

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU13 Föreningsfrihet och terroristorganisationer*Punkt 1* (Grundlagsförslaget)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

Votering:

267 för utskottet

22 för res. 1

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 58 M, 54 SD, 26 C, 16 KD, 16 L, 12 MP

För res. 1: 22 V

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 5 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -

Punkt 2 (Utreda utökade möjligheter att begränsa föreningsfriheten)

1. utskottet

2. res. 2 (M, SD, KD)

Votering:

161 för utskottet

128 för res. 2

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 26 C, 22 V, 16 L, 12 MP

För res. 2: 58 M, 54 SD, 16 KD

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 5 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -

KU16 Utlandsspioneri*Punkt 1* (Avslag på propositionen)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

3. res. 2 (L)

Förberedande votering:

24 för res. 1

16 för res. 2

249 avstod

60 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Camilla Hansén (MP) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

248 för utskottet

22 för res. 1

16 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 58 M, 52 SD, 25 C, 16 KD, 12 MP

För res. 1: 22 V

Avstod: 16 L

Frånvarande: 15 S, 12 M, 9 SD, 6 C, 5 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -

UbU22 Ökade möjligheter till grundläggande behörighet för elever på gymnasieskolans yrkesprogram

Punkt 1 (Lagförslaget)

1. utskottet
2. res. 1 (SD, L)
3. res. 2 (MP)

Förberedande votering:

71 för res. 1
12 för res. 2
206 avstod
60 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

206 för utskottet
70 för res. 1
12 avstod
61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 84 S, 58 M, 26 C, 22 V, 16 KD

För res. 1: 54 SD, 16 L

Avstod: 12 MP

Frånvarande: 16 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 5 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -

Punkt 2 (Lagens framtida utformning m.m.)

1. utskottet
2. res. 3 (SD)

Votering:

218 för utskottet
54 för res. 3
16 avstod
61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 84 S, 58 M, 26 C, 22 V, 16 KD, 12 MP

För res. 3: 54 SD

Avstod: 16 L

Frånvarande: 16 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 5 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -

Punkt 3

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 1 (Regeringens styrning och uppföljning)

1. utskottet

2. res. 1 (M, SD, KD)

Votering:

161 för utskottet

128 för res. 1

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 26 C, 22 V, 16 L, 12 MP

För res. 1: 58 M, 54 SD, 16 KD

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 5 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -

Punkt 3 (Uppföljning av Migrationsverkets säkerhetsarbete)

1. utskottet

2. res. 3 (M, SD, KD)

Votering:

160 för utskottet

129 för res. 3

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 26 C, 21 V, 16 L, 12 MP

För res. 3: 58 M, 54 SD, 1 V, 16 KD

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 5 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -

Linda Westerlund Snecker (V) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 4 (Utredning av övriga konsekvenser av Migrationsverkets omställning)

1. utskottet

2. res. 4 (V, MP)

Votering:

254 för utskottet

34 för res. 4

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 58 M, 53 SD, 26 C, 16 KD, 16 L

För res. 4: 22 V, 12 MP

Frånvarande: 15 S, 12 M, 8 SD, 5 C, 5 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

AU9 Integration

Punkt 1 (Mål för integrationspolitiken)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

219 för utskottet

54 för res. 1

16 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 58 M, 26 C, 22 V, 16 KD, 12 MP

För res. 1: 54 SD

Avstod: 16 L

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 5 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -

Punkt 2 (Bosättningslagen m.m.)

1. utskottet

2. res. 3 (M)

3. res. 5 (C)

4. res. 6 (V)

Förberedande votering 1:

26 för res. 5

23 för res. 6

238 avstod

62 frånvarande

Kammaren biträdde res. 5.

Förberedande votering 2:

59 för res. 3

26 för res. 5

203 avstod

61 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Huvudvotering:

101 för utskottet

58 för res. 3

130 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 16 L

För res. 3: 58 M

Avstod: 54 SD, 26 C, 22 V, 16 KD, 12 MP

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 5 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -

Punkt 5 (Etableringsprogrammet)

1. utskottet

2. res. 13 (KD)

Votering:

261 för utskottet

16 för res. 13

12 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 58 M, 54 SD, 26 C, 22 V, 16 L

För res. 13: 16 KD

Avstod: 12 MP

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 5 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -

Punkt 9 (Nyanlända kvinnors etablering)

1. utskottet

2. res. 29 (L)

Votering:

172 för utskottet

16 för res. 29

100 avstod

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 84 S, 54 SD, 22 V, 12 MP

För res. 29: 16 L

Avstod: 58 M, 26 C, 16 KD

Frånvarande: 16 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 5 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -

Åsa Eriksson (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

AU10 Arbetsmiljö och arbetstid

Punkt 1 (Systematiskt arbetsmiljöarbete m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (M)

3. res. 3 (C)

Förberedande votering:

58 för res. 1

26 för res. 3

205 avstod

60 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

113 för utskottet

58 för res. 1

118 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:
För utskottet: 85 S, 16 KD, 12 MP
För res. 1: 58 M
Avstod: 54 SD, 26 C, 22 V, 16 L
Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 5 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -

Punkt 2 (Dödsolyckor i arbetslivet)

1. utskottet
2. res. 7 (KD)
Votering:
251 för utskottet
16 för res. 7
22 avstod
60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:
För utskottet: 85 S, 58 M, 54 SD, 26 C, 16 L, 12 MP
För res. 7: 16 KD
Avstod: 22 V
Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 5 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -

Punkt 3 (Arbetsmiljöbrott m.m.)

1. utskottet
2. res. 8 (M, SD)
Votering:
155 för utskottet
112 för res. 8
22 avstod
60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:
För utskottet: 85 S, 26 C, 16 KD, 16 L, 12 MP
För res. 8: 58 M, 54 SD
Avstod: 22 V
Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 5 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -

Punkt 10 (Våld och hot i arbetslivet)

1. utskottet
2. res. 25 (L)
Votering:
219 för utskottet
16 för res. 25
54 avstod
60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:
För utskottet: 85 S, 58 M, 26 C, 22 V, 16 KD, 12 MP
För res. 25: 16 L
Avstod: 54 SD
Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 5 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -

Punkt 12 (Arbetstidslagen m.m.)

1. utskottet

2. res. 29 (V)

Votering:

267 för utskottet

22 för res. 29

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 58 M, 54 SD, 26 C, 16 KD, 16 L, 12 MP

För res. 29: 22 V

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 5 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU22 Ökad kontinuitet och effektivitet i vården – en primärvårdsreform

Punkt 2 (Bestämmelse om listning)

1. utskottet

2. res. 2 (V, MP)

Votering:

255 för utskottet

34 för res. 2

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 58 M, 54 SD, 26 C, 16 KD, 16 L

För res. 2: 22 V, 12 MP

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 5 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -

Punkt 5 (Listning hos läkare eller annan vårdkontakt)

1. utskottet

2. res. 4 (KD, L)

Votering:

235 för utskottet

32 för res. 4

22 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 58 M, 54 SD, 26 C, 12 MP

För res. 4: 16 KD, 16 L

Avstod: 22 V

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 5 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -

Prot. 2021/22:94
6 april

Punkt 7 (Tillgång till en fast läkarkontakt)

1. utskottet

2. res. 7 (V)

Votering:

223 för utskottet

22 för res. 7

44 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 58 M, 54 SD, 26 C

För res. 7: 22 V

Avstod: 16 KD, 16 L, 12 MP

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 5 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -

Punkt 8 (Fast läkarkontakt och fast vårdkontakt)

1. utskottet

2. res. 11 (M)

Votering:

214 för utskottet

59 för res. 11

16 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 54 SD, 26 C, 22 V, 16 L, 11 MP

För res. 11: 58 M, 1 MP

Avstod: 16 KD

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 5 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -

Per Bolund (MP) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 9 (Nationell listningstjänst)

1. utskottet

2. res. 13 (SD, C, KD, L)

Votering:

178 för utskottet

111 för res. 13

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 58 M, 1 C, 22 V, 12 MP

För res. 13: 54 SD, 25 C, 16 KD, 16 L

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 5 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -

Sofia Nilsson (C) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 10 (Information)

1. utskottet

2. res. 15 (MP)

Votering:

165 för utskottet

12 för res. 15

112 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 26 C, 22 V, 16 KD, 16 L

För res. 15: 12 MP

Avstod: 58 M, 54 SD

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 5 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -

Punkt 14 (Vårdgaranti i primärvården)

1. utskottet

2. res. 20 (SD, L)

Votering:

219 för utskottet

70 för res. 20

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 58 M, 26 C, 22 V, 16 KD, 12 MP

För res. 20: 54 SD, 16 L

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 5 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -

Punkt 17 (Ersättningssystem för digital vård)

1. utskottet

2. res. 23 (S, C, V, MP)

Votering:

145 för utskottet

144 för res. 23

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 58 M, 54 SD, 16 KD, 16 L

För res. 23: 84 S, 26 C, 22 V, 12 MP

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 5 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -

Lawen Redar (S) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 21 (Vårdval primärvård)

1. utskottet

2. res. 27 (KD, L)

Votering:

255 för utskottet

32 för res. 27

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 84 S, 58 M, 54 SD, 26 C, 21 V, 12 MP
För res. 27: 16 KD, 16 L
Frånvarande: 16 S, 12 M, 7 SD, 5 C, 6 V, 6 KD, 4 L, 4 MP, 2 -
Elin Segerlind (V) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 16 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

EU-dokument

COM(2022) 162 Ändrat förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EU) nr 1303/2013 och förordning (EU) nr 223/2014 vad gäller ökad förfinansiering med React-EU-medel

Motioner

med anledning av prop. 2021/22:132 Förskola för fler barn

2021/22:4475 av Christian Carlsson m.fl. (KD)

2021/22:4476 av Patrick Reslow m.fl. (SD)

2021/22:4478 av Fredrik Malm m.fl. (L)

2021/22:4480 av Fredrik Christensson och Niels Paarup-Petersen (båda C)

2021/22:4481 av Lars Hjalmered m.fl. (M)

§ 17 Beslut om förlängd motionstid

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för proposition 2021/22:208 *Vägar till hållbara vattentjänster* skulle förlängas till och med *onsdagen den 27 april*.

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för proposition 2021/22:212 *Certifierade byggprojekteringsföretag – en mer förutsägbar byggprocess* skulle förlängas till och med *fredagen den 22 april*.

§ 18 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 5 april

2021/22:436 Mottagandet av kvotflyktingar

av *Ludvig Aspling* (SD)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2021/22:437 Danmarks åtgärder mot gängkriminaliteten

av *Pontus Andersson* (SD)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:438 Den svenska reduktionsplikten

av *Thomas Morell* (SD)

till statsrådet Khashayar Farmanbar (S)

2021/22:439 Hemställan om undantag från biotopskydd i Kalmar län

av *Anders Åkesson* (C)

till klimat- och miljöminister Annika Strandhäll (S)

Prot. 2021/22:94

6 april

§ 19 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 5 april

2021/22:1411 Skydd av sillbestånd

av *Betty Malmberg* (M)

till statsrådet Anna-Caren Säterberg (S)

2021/22:1412 Utländska forskares situation

av *Betty Malmberg* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2021/22:1413 Hungersnöd på Afrikas horn

av *Anders Österberg* (S)

till statsrådet Matilda Ernkrans (S)

2021/22:1414 Åtgärder mot farliga plankorsningar

av *Patrik Jönsson* (SD)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2021/22:1415 Biståndsmedel för flyktingmottagande

av *Hans Wallmark* (M)

till statsrådet Matilda Ernkrans (S)

2021/22:1416 Rysslands geopolitiska inflytande i Afrika

av *Hans Wallmark* (M)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2021/22:1417 Klimateffekter av fryst reduktionsplikt och sänkt drivmedelskatt

av *Rasmus Ling* (MP)

till klimat- och miljöminister Annika Strandhäll (S)

2021/22:1418 Fördelningspolitiska konsekvenser av regeringens bilbidrag

av *Rasmus Ling* (MP)

till finansminister Mikael Damberg (S)

2021/22:1419 Lagen om riskskatt för kreditinstitut

av *Helena Vilhelmsson* (C)

till finansminister Mikael Damberg (S)

2021/22:1420 Nedläggningen av konsumentvägledningens statistikprogram Konstat

av *Angelica Lundberg* (SD)

till statsrådet Max Elger (S)

2021/22:1421 Stöd till Ukrainas järnvägsbolag

av *Jens Holm* (V)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

Prot. 2021/22:94
6 april

§ 20 Kammaren åtskildes kl. 16.35.

Sammanträdet leddes
av andre vice talmannen från dess början till och med § 9 anf. 34 (delvis),
av talmannen därefter till och med § 10 anf. 47 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 11 anf. 61 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 13 anf. 94 (delvis) och
av talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

INGVAR MATTSON

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
§ 3 Anmälan om granskningsrapport	2
§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 5 Ärenden för bordläggning.....	3
§ 6 Ett teknikneutralt krav på underskrift av regeringsbeslut	3
Konstitutionsutskottets betänkande 2021/22:KU12	3
(Beslut fattades under § 15.).....	3
§ 7 Föreningsfrihet och terroristorganisationer.....	4
Konstitutionsutskottets betänkande 2021/22:KU13	4
Anf. 1 KARIN ENSTRÖM (M).....	4
Anf. 2 FREDRIK LINDAHL (SD)	5
Anf. 3 MIA SYDOW MÖLLEBY (V).....	6
Anf. 4 TUVE SKÅNBERG (KD)	8
Anf. 5 SOFIE ERIKSSON (S)	8
Anf. 6 PER SCHÖLDBERG (C).....	10
(Beslut fattades under § 15.).....	11
§ 8 Utlandsspioneri	11
Konstitutionsutskottets betänkande 2021/22:KU16	11
Anf. 7 JESSICA WETTERLING (V)	11
Anf. 8 NINA LUNDSTRÖM (L).....	13
Anf. 9 ALEXANDER OJANNE (S)	14
Anf. 10 JESSICA WETTERLING (V) replik	16
Anf. 11 ALEXANDER OJANNE (S) replik.....	16
Anf. 12 JESSICA WETTERLING (V) replik	16
Anf. 13 ALEXANDER OJANNE (S) replik.....	17
(Beslut fattades under § 15.).....	17
§ 9 Ökade möjligheter till grundläggande behörighet för elever på gymnasieskolans yrkesprogram	17
Utbildningsutskottets betänkande 2021/22:UbU22	17
Anf. 14 PATRICK RESLOW (SD).....	17
Anf. 15 ANNIKA HIRVONEN (MP).....	19
Anf. 16 PATRICK RESLOW (SD) replik	21
Anf. 17 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	21
Anf. 18 PATRICK RESLOW (SD) replik	22
Anf. 19 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	22
Anf. 20 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S).....	23
Anf. 21 PATRICK RESLOW (SD) replik	25
Anf. 22 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik.....	25
Anf. 23 PATRICK RESLOW (SD) replik	26
Anf. 24 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik.....	26
Anf. 25 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	26
Anf. 26 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik.....	27
Anf. 27 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	27

Anf. 28 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik	27
Anf. 29 JOSEFIN MALMQVIST (M)	27
Anf. 30 FREDRIK CHRISTENSSON (C)	28
Anf. 31 DANIEL RIAZAT (V)	30
Anf. 32 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	31
Anf. 33 DANIEL RIAZAT (V) replik	32
Anf. 34 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	32
Anf. 35 DANIEL RIAZAT (V) replik	32
Anf. 36 CHRISTIAN CARLSSON (KD)	33
Anf. 37 Statsrådet LINA AXELSSON KIHBLBLOM (S)	34
Anf. 38 PATRICK RESLOW (SD) replik	35
Anf. 39 Statsrådet LINA AXELSSON KIHBLBLOM (S) replik	35
Anf. 40 PATRICK RESLOW (SD) replik	36
Anf. 41 Statsrådet LINA AXELSSON KIHBLBLOM (S) replik	36
(Beslut fattades under § 15.)	37
§ 10 Riksrevisionens rapport om neddragningar hos Migrationsverket 2017–2020.....	37
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2021/22:SfU15	37
Anf. 42 ARIN KARAPET (M)	37
Anf. 43 CICZIE WEIDBY (V)	38
Anf. 44 HANS EKLIND (KD)	39
Anf. 45 RASMUS LING (MP)	41
Anf. 46 RIKARD LARSSON (S)	41
Anf. 47 JONNY CATO (C)	43
(Beslut fattades under § 15.)	44
§ 11 Integration.....	44
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2021/22:AU9	44
Anf. 48 MATS GREEN (M)	44
Anf. 49 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD)	46
Anf. 50 ALIREZA AKHONDI (C)	47
Anf. 51 CICZIE WEIDBY (V)	49
Anf. 52 HANS EKLIND (KD)	50
Anf. 53 ROGER HADDAD (L)	52
Anf. 54 JOHANNA HARALDSSON (S)	54
Anf. 55 MATS GREEN (M) replik	57
Anf. 56 JOHANNA HARALDSSON (S) replik	57
Anf. 57 MATS GREEN (M) replik	58
Anf. 58 JOHANNA HARALDSSON (S) replik	58
Anf. 59 HANS EKLIND (KD) replik	58
Anf. 60 JOHANNA HARALDSSON (S) replik	59
Anf. 61 HANS EKLIND (KD) replik	59
Anf. 62 JOHANNA HARALDSSON (S) replik	60
Anf. 63 ALIREZA AKHONDI (C) replik	60
Anf. 64 JOHANNA HARALDSSON (S) replik	60
Anf. 65 ALIREZA AKHONDI (C) replik	60
Anf. 66 JOHANNA HARALDSSON (S) replik	61
(Beslut fattades under § 15.)	61

§ 12 Arbetsmiljö och arbetstid.....	61	Prot. 2021/22:94
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2021/22:AU10.....	61	6 april
Anf. 67 SAILA QUICKKLUND (M)	61	-----
Anf. 68 MAGNUS PERSSON (SD)	64	
Anf. 69 ALIREZA AKHONDI (C).....	66	
Anf. 70 MAGNUS PERSSON (SD) replik.....	67	
Anf. 71 ALIREZA AKHONDI (C) replik.....	67	
Anf. 72 MAGNUS PERSSON (SD) replik.....	68	
Anf. 73 ALIREZA AKHONDI (C) replik.....	68	
Anf. 74 CICZIE WEIDBY (V).....	69	
Anf. 75 MICHAEL ANEFUR (KD)	69	
Anf. 76 MALIN DANIELSSON (L).....	70	
Anf. 77 JOHAN ANDERSSON (S).....	72	
Anf. 78 SAILA QUICKKLUND (M) replik.....	74	
Anf. 79 JOHAN ANDERSSON (S) replik.....	75	
Anf. 80 SAILA QUICKKLUND (M) replik.....	75	
Anf. 81 JOHAN ANDERSSON (S) replik.....	76	
Anf. 82 MAGNUS PERSSON (SD) replik.....	76	
Anf. 83 JOHAN ANDERSSON (S) replik.....	77	
Anf. 84 MAGNUS PERSSON (SD) replik.....	77	
Anf. 85 JOHAN ANDERSSON (S) replik.....	78	
Anf. 86 MICHAEL ANEFUR (KD)	78	
(Beslut fattades under § 15.).....	78	
§ 13 Ökad kontinuitet och effektivitet i vården – en		
primärvårdsreform.....	79	
Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU22	79	
Anf. 87 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	79	
Anf. 88 DAG LARSSON (S)	80	
Anf. 89 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)		
replik.....	83	
Anf. 90 DAG LARSSON (S) replik.....	83	
Anf. 91 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)		
replik.....	84	
Anf. 92 DAG LARSSON (S) replik.....	84	
Anf. 93 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	85	
Anf. 94 LINDA LINDBERG (SD).....	87	
Anf. 95 ANDERS W JONSSON (C)	89	
Anf. 96 KARIN RÅGSJÖ (V).....	91	
Anf. 97 LINA NORDQUIST (L)	93	
Anf. 98 MARGARETA FRANSSON (MP)	95	
(Beslut fattades under § 15.).....	96	
Ajournering.....	96	
Återupptaget sammanträde.....	96	
§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 31 mars	96	
MJU20 Klimatpolitik.....	96	
UU7 Mänskliga rättigheter ur ett tematiskt perspektiv.....	99	
UbU16 Lärare och elever	101	
§ 15 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens		
sammanträde.....	102	

KU12 Ett teknikneutralt krav på underskrift av regeringsbeslut	102
KU13 Föreningsfrihet och terroristorganisationer	103
KU16 Utlandsspioneri	103
UbU22 Ökade möjligheter till grundläggande behörighet för elever på gymnasieskolans yrkesprogram	104
SfU15 Riksrevisionens rapport om neddragningar hos Migrationsverket 2017–2020	105
AU9 Integration	106
AU10 Arbetsmiljö och arbetstid	107
SoU22 Ökad kontinuitet och effektivitet i vården – en primärvårdsreform.....	109
§ 16 Bordläggning.....	112
§ 17 Beslut om förlängd motionstid	112
§ 18 Anmälan om interpellationer	112
§ 19 Anmälan om frågor för skriftliga svar	113
§ 20 Kammaren åtskildes kl. 16.35.	114